

**AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA
STRATEJİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Betül TOK KÖSE

**Yüksek Lisans Tezi
Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Ömer KOÇAK
2024
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI**

Betül TOK KÖSE

**AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA
STRATEJİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Ömer KOÇAK**

ERZURUM-2024

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ " adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

[17.01.2024]

Aslı Islak İmzalıdır

[Betül TOK KÖSE]

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Ömer KOÇAK danışmanlığında, Betül TOK KÖSE tarafından hazırlanan bu çalışma 17/01/2024 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. İlknur REİSOĞLU

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Dünder ALİKILIÇ

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ömer KOÇAK

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLOLAR DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
ÖNSÖZ.....	X
GİRİŞ	1
I. PROBLEM DURUMU	4
II. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
III. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI	7
IV. SINIRLAR VE SINIRLIKLAR	8
V. VARSAYIMLAR	9
VI. TANIMLAR	9

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

1.1. BİLGİ GEREKSİNİMİ VE BİLGİ ARAMA SÜRECİ.....	10
1.2. BİLGİ ARAMA MODELLERİ.....	11
1.2.2. Earley Modeli	11
1.2.3. Dervin Modeli	12
1.2.4. Ingwersen ve Järvelin Modeli	13
1.2.5. Ellis Modeli	14
1.2.6. Kuhlthau Modeli	15
1.2.7. Wilson Modelleri.....	16
1.2.8. Belkin Modeli.....	18
1.2.9. Bilgi Arama Modellerin Değerlendirilmesi	19
1.3. ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA	20
1.4. ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİLERİ.....	22
1.4.1. Navarro-Prieto Modeli	22
1.4.2. Fidel Modeli	23
1.4.3. Hill Modeli	23

1.4.4. Thatcher Modeli	24
1.4.5. Web'de Bilgi Arama ve Yorumlama Stratejileri Standartları Modeli	25
1.4.6. Tsai Modeli	26
1.4.7. Çevrim İçi Bilgi Arama Modellerinin Değerlendirilmesi	27
1.5. AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA	
GEREKSİNİMLERİ	28
1.6. DİJİTAL OKURYAZARLIK	30
1.7. BİLİŞSEL KAPILMA	34
1.8. İLGİLİ ÇALIŞMALAR	37

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMA DESENİ	46
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	46
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	48
2.3.1. Dijital Okuryazarlık Ölçeği	48
2.2.3. Bilişsel Kapılma Ölçeği	49
2.3.3. Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	51
2.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	53
2.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK	54
2.6. VERİLERİN ANALİZİ	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

3.1. AKADEMİSYENLERİN DİJİTAL OKURYAZARLIK, BİLİŞSEL	
KAPILMA VE ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİ DÜZEYLERİ.....	57
3.2. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE AKADEMİSYENLERİN	
ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİLERİ.....	58
3.2.1. Cinsiyete Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri	58
3.2.2. Yaşa Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri.....	59
3.2.3. Yabancı Dil Seviyesine Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama	
Stratejileri	60

3.2.4. Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri	61
3.2.5. Ünvana Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri	63
3.2.6. Disipline Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri	66
3.2.7. Mesleki Deneyime Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri	67
3.3. DEĞİŞKENLERİN AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİLERİ ÜZERİNE ETKİSİ	68
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	74
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	74
4.1. TARTIŞMA	74
4.1.1. Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri, Dijital Okuryazarlık ve Bilişsel Kapılma Düzeyleri.....	74
4.1.2. Demografik Değişkenlere Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri	75
4.1.3. Değişkenlerin Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejilerine Etkisi.....	78
4.2. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
KAYNAKÇA	82
EKLER.....	104
EK 1. Demografik Veri Anketi	104
EK 2. Dijital Okuryazarlık Ölçeği.....	105
EK 3. Bilişsel Kapılma Ölçeği	106
EK 4. Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	107
EK 5. Etik Kurul Onay Belgesi	108
EK 6. İzin Belgeleri.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	111

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Betül TOK KÖSE

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ömer KOÇAK

2024, 111 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Ömer KOÇAK (Danışman)

Prof. Dr. Dündar ALİKILIÇ

Doç. Dr. İlknur REİSOĞLU

Bilimsel bilgi üretmede önemli bir yeri olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri bilimsel araştırma sürecinin planlanmasında, yürütülmesinde ve raporlanmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmada akademisyenlerin cinsiyeti, yaşı, yabancı dil seviyesi gibi çeşitli demografik değişkenler, dijital okuryazarlık düzeyi ve bilişsel kapılma düzeyi ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel ve karşılaştırmalı araştırma deseninde yürütülen bu çalışmanın örneklemini Türkiye’deki 18 farklı üniversitede görev yapan 501 akademisyen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak demografik veri anketi, “Dijital Okuryazarlık Ölçeği”, “Bilişsel Kapılma Ölçeği” ve “Çevrim-içi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri” kullanılmıştır. Elde edilen veriler aritmetik ortalama ve yüzde gibi betimsel istatistiki teknikler ve bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü ANOVA testi, pearson korelasyon ve hiyerarşik regresyon gibi kestirimsel istatistiki analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi neticesinde akademisyenlerin dijital okuryazarlık, bilişsel kapılma ve çevrim içi arama stratejilerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet, yaş, yabancı dil seviyesi, mesleki deneyim ve disiplin değişkenlerine göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ünvan ve günlük internet kullanım süresinin çevrim içi bilgi arama stratejilerinden anlamlı farklılık oluşturduğu sonucu elde edilmiştir. Profesör ünvanına sahip akademisyenlerin araştırma görevlisi ve doçent ünvanına sahip akademisyenlere göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Günlük internet kullanım süresi yüksek olan akademisyenlerin de çevrim içi bilgi arama stratejilerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çevrim içi bilgi arama stratejisi ile bilişsel kapılma arasında orta düzeyde, dijital okuryazarlık arasında büyük düzeyde pozitif ilişki tespit edilmiştir. Her iki değişkeninde akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerinden anlamlı düzeyde bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevrim içi, bilgi arama, akademisyenler, bilişsel kapılma, dijital okuryazarlık

ABSTRACT**MASTER THESIS
EXAMINATION OF ONLINE INFORMATION SEARCHING STRATEGIES
OF ACADEMICS IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLE****Betül TOK KÖSE****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Ömer KOÇAK****2024, Page: 111****Jury: Assoc. Prof. Dr. Ömer KOÇAK (Advisor)
Prof. Dr. Dündar ALİKILIÇ
Assoc. Prof. Dr. İlknur REİSOĞLU**

Online information search strategies by academics, who have an important place in producing scientific knowledge, play a significant role in the planning, execution and reporting of the scientific research process. In this study, the relationship between academics' various demographic variables such as gender, age, foreign language level, digital literacy level, cognitive absorption level and online information search strategies are examined. The sample of this study, which is conducted in a correlation and comparative research design from quantitative research approaches, consists of 501 academics working in 18 different universities in Turkey. Demographic data survey, "Digital Literacy Scale", "Cognitive Absorption Scale" and "Online Information Search Strategies Inventory" are employed as data collection tools. The data obtained are analyzed via descriptive statistical techniques such as arithmetic mean and percentage, and predictive statistical analysis techniques such as independent sample t-test, one-way ANOVA test, pearson correlation and hierarchical regression. As a result of the analysis of the data, it is determined that academics' digital literacy, cognitive absorption and online search strategies are at a high level. It is determined that online information search strategies do not differ significantly in terms of gender, age, foreign language level, professional experience and discipline variables. It is concluded that the title and daily internet usage time are significantly different from online information search strategies. It is determined that academics with the title of Professor had lower online information search strategies than academics with the titles of Research Assistant and Associate Professor. It is also found that academics with high daily internet usage time have significantly higher online information search strategies. A moderate positive relationship is found between online information search strategy and cognitive absorption, and a substantial positive relationship with digital literacy. It is determined that both variables have a significant effect on academics' online information search strategies.

Keywords: Online information search, academics, cognitive absorption, digital literacy

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

%	: Yüzde
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama
ÇBAS	: Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri
ÇBASE	: Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri
F	: Frekans
N	: Araştırmaya Katılan Denek Sayısı
p	: Anlamlılık Düzeyi
SD	: Serbestlik Derecesi
SH	: Standart Hata
SS	: Standart Sapma

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Kuhlthau'nun Bilgi Arama Modeli.....	16
Tablo 1.2. Bilgi Arama Modelleri Değerlendirme	20
Tablo 1.3. Çevrim İçi Bilgi Arama Modelleri Değerlendirme.....	28
Tablo 1.4. Alanyazında Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri.....	38
Tablo 2.1. Katılımcıların Demografik Dağılımı.....	47
Tablo 2.2. Araştırma Sorularına Göre Veri Analizi Teknikleri.....	55
Tablo 3.1. Akademisyenlerin Dijital Okuryazarlık, Bilişsel Kapılma ve Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Düzeyleri	57
Tablo 3.2. Cinsiyete Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları	58
Tablo 3.3. Yaşa Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	59
Tablo 3.4. Yaşa Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	59
Tablo 3.5. Yabancı Dil Seviyesine Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	60
Tablo 3.6. Yabancı Dil Seviyesine Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	61
Tablo 3.7. Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	61
Tablo 3.8. Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	62
Tablo 3.9. Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Çoklu Karşılaştırma Sonuçları	62
Tablo 3.10. Ünvana Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	64
Tablo 3.11. Ünvana Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	64
Tablo 3.12. Ünvana Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Çoklu Karşılaştırma Sonuçları.....	65

Tablo 3.13. Disipline Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	66
Tablo 3.14. Disipline Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları.....	67
Tablo 3.15. Mesleki Deneyime Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	67
Tablo 3.16. Mesleki Deneyime Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları	68
Tablo 3.17. Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri ile Değişkenler Arasındaki İlişki	71
Tablo 3.18. Değişkenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Üzerindeki Etkisine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	72
Tablo 3.19. Değişkenlere Göre Hiyerarşik Regresyon Modeli	73

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Early Modeli	12
Şekil 1.2. Anlamlandırma Çerçeve Modeli.....	13
Şekil 1.3. Ingwersen ve Järvelin Modeli.....	14
Şekil 1.4. Ellis'in Davranışsal Modeli	15
Şekil 1.5. Wilson'un İlk Modeli	17
Şekil 1.6. Wilson İkinci Modeli.....	18
Şekil 1.7. Belkin Modeli	19
Şekil 1.8. Web'de Bilgi Arama ve Yorumlama Stratejileri Standartları Modeli	26
Şekil 1.9. Tsai'nin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Modeli	27
Şekil 1.10. Dijital Okuryazarlığın Beş Temel Unsuru (Johnston, 2020)	32
Şekil 1.11. Dijital Okuryazarlık Modeli (Ng, 2012).....	33
Şekil 2.1. Dijital Okuryazarlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi	49
Şekil 2.2. Bilişsel Kapılma Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	50
Şekil 2.3. Çevrim İçi Bilgi Arama Envanteri Doğrulayıcı Faktör Analizi	52
Şekil 2.4. Veri Toplama Süreci.....	53

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda ilgisini ve desteğini hiç bir zaman esirgemeyen, hiç bir mailimin cevabını ertesi güne bırakmayan çok değerli tez danışmanım, Doç. Dr. Ömer KOÇAK`a;

Yüksek lisans tez savunma jürimde bulunarak görüşleriyle çalışmama katkıda bulunan Doç. Dr. İlknur REİSOĞLU ve Prof. Dr. Dündar ALİKILIÇ`a;

Oğlum 4 günlükken başladığım yüksek lisans eğitimi sürecimde ve hayatımın her anında fiziksel olamasa da ruhen yanımda olan aileme, tez yazım sürecim boyunca destekleyen eşime ve her an bozuldu bozulacak korkusuyla bana adrenalin yaşatan ama tezimi tamamlayana kadar beni yarı yolda bırakmayan emektar dizüstü bilgisayarına sonsuz şükranlarımı sunarım.

Erzurum -2024

Betül TOK KÖSE

GİRİŞ

Bilgi, insanlığın varoluştan bu yana elde etmek için uğraştığı bir olgudur. Bilgi kelimesi Latince kökenli olup zihne şekil vermek, öğretmek anlamına gelen “informationatio” kelimesinden türemiştir (Zulkifly, 2022). Bu kökten dilimize enformasyon olarak geçen bilgi kavramı anlamlı biçimde işlenmiş verileri ifade etmektedir. Bu doğrultuda genel olarak bilgi “düşünme, yargılama, akıl yürütme, okuma, gözlem ve deney yoluyla elde edilen düşünsel ürün ya da öğrenilen şey” olarak tanımlanmaktadır (Cibaroğlu, 2020, s.13). Hayatın her alanında bilgiye gereksinim duyulması ve merak içgüdüğü nedeniyle yüzyıllardır birçok yol ve tekniklerle insanlık bilgi arayışına devam etmektedir. Bilgiye ulaşmak günümüzde de gelişmiş ve çağdaş bir toplum olmanın en temel gerekliliklerindendir (Anmol vd., 2021).

Bilgi, bilgiye erişim ve bilginin nasıl kullanılacağı insanlık için her zaman önemli bir mesele olarak görülmüştür. Eski zamanlarda bilginin merkezi kütüphaneler, arşivler ve dini yapılar olmuştur (Cibaroğlu, 2020). Yaklaşık 20-25 yıl öncesine kadar bilgi aramak, fiziksel bir alan olan kütüphane sınırları içinde organize edilen, büyük bölümü basılı olan kaynaklar arasından gerekli kaynağa ulaşip kullanmak anlamına gelmekteydi. Bilgi arama eylemi kart kataloğu inceleyerek çoğunlukla Library of Congress ya da Dewey Ondalık Sistemi kullanılarak kütüphanedeki yeri belirlenen kaynağı raftan bulma süreciydi (Bloom & Deyrup, 2015). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte bilginin üretim, depolama ve erişim biçimleri değişmiştir. Bilgi arama amacıyla başvuru alan basılı kaynaklar zamanla yerini çoğunlukla dijital kaynaklara bırakmıştır. Kütüphane dermelerine basılı kitaplarla birlikte elektronik kitaplar, görsel-işitsel kaynaklar, cd vb. multimedya kaynakları, bilimsel veri tabanları ve web tabanlı birçok bilgi kaynağı eklenmiştir. Özellikle üniversite kütüphaneleri basılı kaynaklardan daha çok bilimsel veri tabanları ve elektronik kitap talepleriyle karşılaşmaktadır (Kumari & Sharma, 2021). Veri tabanlarının çok sayıda bilgi kaynağına kısa sürede ulaşma imkânı sağlaması, arama motorlarının çok sade ara yüzlerle basit tarama mantığındaki başarısı ve elektronik kaynakların gün geçtikçe gelişmesi nedeniyle, bilgiyi aramak geçmiş yıllara göre daha kolaylaşmakta ve araştırma yapma şekli önemli ölçüde değişmektedir. Bilgisayar ekranındaki tüm materyaller artık düz ve tek boyutlu olduğundan, fiziksel format önemini kısmen yitirmiştir (Bloom & Deyrup, 2015).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, bilgiye erişimi kolaylaştırırken bilginin miktarında da artışa neden olmuştur (Asemi, 2005). İnternete sahip olan herkes artık çok büyük miktarda bilgiyi oldukça hızlı bir şekilde tarama ve eleme imkânına sahiptir. Bilgi arama amacıyla en sık kullanılan kaynak haline gelen internet bilginin katlanarak arttığı, hayatımızın neredeyse her alanına dair bilgi bulabileceğimiz, herkesin bilgi paylaşabildiği, içerik yükleyebildiği dinamik bir yapıdır (Ay, 2016). Bilgiye ulaşmanın tek bir yolu olmaması, çevrim içi ortamda bilgi kaynağının bu denli çeşitli ve sınırsız olması bilgi arama şeklini, beklentileri, kaynak tercihini ve yeni bilginin üretilmesi sürecini de değiştirmiştir. Bilgi miktarındaki artış sebebiyle doğru bilgiye nasıl ulaşacağını bilmek o bilgiye sahip olmaktan daha önemli bir hale getirmiştir (Nazim, 2008).

İnternetteki bilgi miktarı arttıkça arama motorları bilgi aramada daha baskın tercih edilen araçlar haline gelmiştir. Ancak basit anahtar kelimeler ile bilgi kaynaklarını tarayan arama motorları, karmaşık bilgi arama görevleri söz konusu olduğunda bilgi ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmaktadır (Singer vd., 2012; Xie, 2000). Bu durum çevrim içi bilgi arama sırasında bilişsel bir yüke yol açmakta ve bilgiye ulaşmayı karmaşıklştırmaktadır (Mao vd., 2022). Bu karmaşıklık araştırmacıları bazı bilişsel stratejiler geliştirmeye zorlamış ve genellikle deneme-yanılma yöntemine itmiştir. Birçok araştırma sonucunda bireylerin çevrim içi ortamda bilgi ararken kaybolduklarını, eriştikleri bilgilerin niteliğini değerlendirmede sorunlar yaşadığı vurgulanmıştır (Ergun & Çetin, 2020). Bu durumda yeni bir bilgi üretmek amacıyla yapılan her araştırma sürecinde araştırmacının bilgi arama ve kullanma açısından bazı nitelik ve becerilerini geliştirmesi zorunlu bir hal almıştır (Noh, 2017). Bunlardan birincisi; bilgi ihtiyacını tanımlayabilmesi yani ne arayacağını bilmesidir. İkinci aşamada bilgiye erişmenin yollarını bilmesi ve bilgiyi elde edebilmesidir. Erişilen bilginin güvenilirlik ve yeterlilik gibi yönlerden değerlendirebilmesi beklenen üçüncü beceridir. Sonrasında ise araştırmacı değerlendirilen bilgileri kullanarak uygun biçimde sunmalıdır. Son beklenti ise bu bilgileri kullanarak yeni bilgi üretirken etik ve yasal düzenlemelere uymasudur. Bu beceriler için araştırmacıların bilgiyi doğru stratejiler geliştirerek araması ve elde etmesi gerekmektedir (Sezer & Akçay, 2019). Bilgi arama stratejileri araştırmacıyı hangi bilginin önemli olduğuna ve ulaşmak istenen bilgiye dair erişim yollarına yönlendirerek henüz erişilmemiş bilgileri aramanın ana hatlarını çizen bir yöntem olarak

kavramsallaştırılmaktadır. Temelde kaynak seçimi ile ilgilenen bilgi arama stratejileri araştırmacının kaynakları keşfetmek için kullandığı teknikleri de içeren arama planının yürütülmesini ifade eder (Savolainen, 2016).

Bilgi arama sürecini anlamak ve bilgiye ulaşmak için stratejiler geliştirmek nitelikli bilgiye erişimin zorunluluklarından (Khosrowjerdi & Iranshahi, 2011). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla bilgi kaynakları çevrim içi ortama taşınmış ve bilgi aramaya dair beceri ve stratejilerin çevrim içi ortamda da uygulanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Çevrim içi bilgi arama stratejileri verimli bir arama yapmak için izlenen süreçleri ifade eder (Çoklar vd., 2017). Çevrim içi bilgi arama stratejilerinin çevrim içi aramanın süresini, verimliliğini, harcanan bilişsel ve fiziksel çabayı etkilediği bilinmektedir (Ay, 2016).

Çevrim içi ortamda bilgi arayan kullanıcı gruplarından biri olan öğrenciler üniversiteye bir takım çevrim içi arama becerileri ve stratejilerine sahip olarak başlamaktadır (Bloom & Deyrup, 2015). Fakat internet üzerinde bilgi aramak ne kadar kolay olsa da erişilen bilginin güvenilirliği, doğruluğu, güncelliği gibi kriterlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple öğrencilerin bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, değerlendirme ve sunma becerilerine sahip hale gelmelerini sağlamak önem taşımaktadır. Bu becerilere, öğrencileri yetiştirecek olan öğretmenlerin de sahip olması gerekmektedir (İra & Kolburan Geçer, 2017). Çünkü bilimsel toplumların bilgi arama davranışlarındaki dijital seçim, kolay erişim, aracısızlaştırma gibi değişiklikler sadece öğrenciler için değil akademisyenler için de geçerlidir (Nicholas vd., 2009).

Gelişen bilgi iletişim teknolojileri akademisyenlerin de bilgi aramalarını etkilemiştir. İnternet, akademisyenlerin bilgi ile etkileşimini ve literatüre ulaşmak için izlediği süreci dönüştürmüştür. Daha önce fiziksel basılı bilgi kaynakları üzerinden akademisyenler, çevrim içi ortamın sağladığı imkanlar nedeniyle bilgi arama süreçlerini bu ortama taşımışlardır. Web, akademisyenlerin erişebileceği bilgi ve fikir tedarikini akademik kütüphane sınırlarının ötesine genişletmektedir. Güncel literatürü takip etmek ya da erişmek çevrim içi ortamda yapılan taramalarla çok kısa sürede mümkün olmaktadır (Naude, 2008). Bu durum aynı zamanda akademisyenlerin internet kaynaklarına gün geçtikçe daha fazla güvendiğinin göstergesidir (Dong, 2003). Akademik araştırmacıların büyük çoğunluğu çevrim içi kaynakların araştırmanın yürütülmesinde iyileştirmeler

sağladığını belirtmektedir. Bu iyileştirmelerin başında akademisyenin arama motorları ve portallar aracılığıyla erişilebilen bilgi kaynağı yelpazesinin genişlemesi gelmektedir. İnternetin sağladığı kolaylık ve hızla beraber zaman ve mekân sınırı olmadan araştırmanın yürütülebilmesi de bu iyileştirmelerdendir. Çevrim içi ortamın verileri yakalama, oluşturma, depolama, arama, değiştirme ve yeni bilgi üretmede sağladığı iyileştirmeler de akademisyenlerin çevrim içi bilgi aramayı tercih etmelerine sebep olmaktadır (Naude vd., 2010).

Akademisyenler bilgi ihtiyaçları, kendi alanlarındaki literatüre daha fazla hâkim olmaları (Zhang, 1998) ve interneti kullanma konusunda kişisel algılama yeteneğinin ve becerilerinin yüksek olması (Naude vd., 2010) sebebiyle çevrim içi ortamda bilgi aramaya yönelik tutum ve davranışları açısından diğer kullanıcılardan ayrılmaktadır. Çevrim içi ortamda etkin aramalar gerçekleştirmeleri, doğru bilgiye erişip kullanmaları, daha kısa sürede ve güvenilir bilimsel çalışmalar yürütebilmeleri açısından akademisyenlerin gelişmiş çevrim içi bilgi arama stratejilerine sahip olmaları zorunlu hale gelmektedir. Önceki çalışmalar akademisyenlerin herhangi bir eğitime ihtiyaç duymadan minimum yardım alarak elektronik kaynaklarda bilgi arama konusunda kendilerini yetkin gördüklerini belirtmiştir (Naude vd., 2010). Bununla beraber literatür ile ilgili bilgi birikimleri, demografik faktörler ve bağlı bulundukları akademik disiplin gibi özelliklerin akademisyenlerin bilgi arama davranışını değiştirdiği bilinmektedir (Zhang, 1998).

I. PROBLEM DURUMU

Akademisyenlerin temel görevlerinden biri araştırma yapmaktır (Odabaşı vd., 2010). Araştırma yapabilmek için daha önceden üretilmiş olan bilgilere ve içeriklere erişim ihtiyacı duyan akademisyenler eriştikleri bilgileri yeni bilgi üretme amacıyla kullanmaktadır. Bu da elde ettikleri bilginin doğru olmasını zorunlu kılmaktadır (Baxter, 1990; Verburgh vd., 2007). Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte akademisyenler de bilgi arama amacıyla çevrim içi kaynakları daha fazla kullanmaya başlamıştır (Arshad & Ameen, 2018; Naude vd., 2010; Rostami vd., 2022). Dolayısıyla akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri doğrudan ürettikleri bilimsel bilgilerin niteliğini etkilemektedir. Bu nedenle akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerine sahip olması ihtiyaç duydukları doğru bilgiye kısa zamanda ulaşmaları

gerekmektedir. Akademisyenlerin çevrim içi ortamda kullanabilecekleri beceri ve stratejilerin farkında olmaları bilgi arama sürecinin başarısını artıracaktır.

Akademisyenlerin diğer sorumluluk alanlarından biri de öğretimdir. Öğretim sürecinde öğrencilerine araştırma yapma, bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve yeni bilgi üretme konusunda rehberlik ederler. Öğretim sürecinde rehber konumunda olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri, doğrudan öğrencilerin de doğru bilgiye kısa sürede ulaşmalarına önemli katkı sağlamaktadır. (Nicholas vd., 2009). Dolayısıyla akademisyenlerin yüksek düzeyde çevrim içi bilgi arama stratejilerine sahip olması başarılı bir öğretim süreci için önemli bir gerekliliktir. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkileyen değişkenlere ilişkin alan yazında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma kapsamında akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerine sahip olma düzeylerini belirleyerek bu becerilerini etkileyen değişkenlerin neler olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Böylelikle çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkileyebilecek değişkenleri mümkünse geliştirebilmelerine imkân tanınmış olacaktır.

II. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırma sürecinin önemli bir adımı olan bilgi arama sürecinin başarılı olması, araştırmacının bilgi ihtiyaçlarına ve bireysel tercihlerine uygun bir arama stratejisi geliştirme yeteneğine bağlıdır (Habibi vd., 2019). Bilgi arama sürecinde akademik eğitim ve deneyim düzeyinin çevrim içi kaynakların kullanımında etkili olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin çevrim içi kaynakları daha sık fakat yüzeysel aramalar için kullanmakta olduğu, öğretim üyelerinin ise daha derin araştırmalar için çevrim içi kaynakları tercih ettiği görülmektedir (Nicholas vd., 2009). Topluma ve bilime katkı sağlayacak araştırmalar yapan akademisyenlerin çevrim içi ortamda bilgiye erişmek için izledikleri stratejilerin ve bu stratejileri etkileyen değişkenlerin belirlenmesi geleneksel kullanıcılardan farklı olan tarafların ortaya çıkarılması, akademisyenlere bilgiyi daha iyi sunabilecek arama sitemlerinin tasarlanmasına (Frankosky, 2018) yardımcı olması açısından önem taşımaktadır.

Çevrim içi ortamda bilgiye erişebilme, elde edilen bilgiyi değerlendirebilme, yönetebilme, analiz edip sentezleyebilme, bütünleştirebilme ve yeni bilgi üretebilme

becerileri dijital okuryazarlık kavramının temel bileşenleridir (Canan Güngören vd., 2022). Bu temel bileşenler hem dijital okuryazarlık ile hem de çevrim içi bilgi arama stratejileri ile ilgili kavramlardır. Bu bağlamda ikisi arasında bir bağlantı olabileceğinden yola çıkılarak yapılan araştırmalar dijital okuryazarlık ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir (Atoy vd., 2020). Ancak bu çalışmaların örnekleminin öğrencilerle sınırlı kalması ve akademisyenler açısından bu iki değişken arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmaması bu çalışmayı özgün kılmaktadır.

Bilgi arama sürecini etkileyen önemli değişkenlerden biri de bilişsel kapılmadır. Bilişsel kapılma, dijital etkinlikler sırasındaki derin bağlılık durumunu ifade eder (Agarwal & Karahana, 2000). Çevrim içi bilgi arama stratejileri ile bilişsel kapılma ilişkisini ortaya koymak amacıyla öğrenciler ile yapılan çalışmanın bulguları incelendiğinde ikisi arasında pozitif korelasyon olduğu ve öğrencilerin çevrim içi bilgi arama stratejileri yükseldikçe bilişsel kapılma seviyelerinin de arttığı gözlenmiştir (Kurt & Emiroğlu, 2018). Bilişsel kapılmanın akademik motivasyonu etkilediği bilinmektedir (Alkaya Karagöl, 2020). Akademisyenler dijital ve çevrim içi kaynakları daha çok işleri ve araştırmaları için kullanmaları (Voorbij, 1999) açısından diğer kullanıcı gruplarından farklıdır. Bu çalışma kapsamında da akademisyenlerin bilişsel kapılma düzeyleri ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Akademik başarı ve motivasyon üzerinde etkisi olan bilişsel kapılma düzeyinin akademisyenler açısından incelenmesi ve akademisyenlerin bilişsel kapılma düzeyleri ile çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak literatüre katkı sağlayacaktır.

Çevrim içi bilgi arama stratejileri konusunda ortaya konulan çalışmalarda konunun birçok yönden ele alındığı görülmektedir. Araştırmaların büyük çoğunluğunun öğrencilerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini belirlemek üzerine hazırlandığı söylenebilir. Bununla beraber öğretmen veya öğretmen adaylarının çevrim içi bilgi arama stratejilerini inceleyen çalışmalara rastlamak da mümkündür (Chen vd., 2019; Çevik, 2015; Tatar, 2016; Tsai vd., 2011). Akademisyenlerin bilgi arama stratejilerinin; kaynak tercihi, çevrim içi arama süresi, tarama terimi tercihleri, zorlukları vb. açılardan ele alındığı araştırmalar mevcut olmakla beraber (Bhat vd., 2015; Du & Evans, 2011 ; Dukić, 2014; Najjari, 2010); bu çalışmalarda akademisyenlerin çevrim içi ortamla etkileşim sırasındaki bilişsel durumlarına değinilmemektedir. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi

arama stratejilerini kapsamlı ve detaylı bir ölçme aracı ile betimleyen ve değişkenlerle ilişkilendirerek inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Çevrim içi bilgi arama stratejilerini yaş, cinsiyet, disiplin gibi değişkenler açısından inceleyen birçok çalışma bulunsa da yabancı dil seviyesi açısından değerlendiren çalışmalar sınırlıdır (Chen, 2020). Mesleki deneyim ve ünvan değişkenleri açısından incelenen çalışmalarda ise doktor öğretim üyelerinin yanı sıra lisans öğrencileri ve doktora öğrencilerinin de çalışmaya dahil edilerek karşılaştırıldığı görülmektedir (Carevic vd., 2018; Hsin vd., 2016). Doğrudan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini ünvan, mesleki deneyim ve yabancı dil seviyesi açısından inceleyen bir çalışmaya rastlanmamaktadır.

Çevrim içi bilgi arama stratejileri ile ilgili çalışmalardan bazılarında internet kullanım sıklığı veya süresinin çevrim içi bilgi arama stratejilerine etkileri araştırılmış olmakla beraber (Ergun & Çetin, 2020; Polat & Tekin, 2017; Turan vd., 2015) akademisyenlerin günlük internet kullanım sürelerine göre çevrim içi bilgi arama stratejilerini ortaya koyan bir çalışma mevcut olmaması nedeniyle bu çalışma yapılacak yeni araştırmalar için literatüre katkı sağlayacaktır.

Literatür incelendiğinde çevrim içi bilgi arama stratejileri ile ilgili çalışmaların az sayıda katılımcı ile yürütüldüğü görülmektedir (Atoy vd., 2020; Hsieh & Tsai, 2014; Karaoğlu Yılmaz, 2016; Polat & Tekin, 2017; Sırakaya & Çakır, 2014; Tsai, 2009; Tseng vd., 2014; Zhou, 2014). Büyük bir örneklem ile yürütülen çalışmaların sayısı sınırlıdır (Ay, 2016; Özkanal vd., 2021; Şenyuva, 2017; Tatar, 2016; Weber vd., 2019). Bu çalışmanın büyük bir örneklem ile yürütülmesi ve örneklemin farklı disiplin, yaş grubu, ünvan vb açısından dengeli dağılması akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama düzeylerinin genellenebilirliği açısından önem kazanmaktadır.

III. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SORULARI

Kullanıcılar, çevrim içi bilgi arama sürecinde bilerek veya bilmeyerek bir takım bilişsel stratejiler yürütürler. Kullanıcıların birçok özelliği bilgi arama sürecinin verimliliğini etkileyebilmektedir (Chen, 2020; Çevik, 2015; Tsai vd., 2012; Zhou, 2014). Bu durum temel amacı bilimsel bilgi üretmek olan akademisyenler için de önemlidir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini ve

bu stratejilerin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırma kapsamında şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri, dijital okuryazarlık ve bilişsel kapılmaları ne düzeydedir?
2. Akademisyenlerin demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, İngilizce yabancı dil düzeyi, disiplin, mesleki deneyim, ünvan ve günlük internet kullanım süresi) göre çevrim içi bilgi arama stratejileri anlamlı farklılık gösterir mi?
3. Akademisyenlerin demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, İngilizce yabancı dil düzeyi, disiplin, mesleki deneyim, ünvan ve günlük internet kullanım süresi), bilişsel kapılma ve dijital okuryazarlık düzeyleri çevrim içi bilgi arama stratejilerini ne düzeyde yordamaktadır?

IV. SINIRLAR VE SINIRLIKLAR

Bu çalışmanın bazı sınırları ve sınırlılıkları şunlardır:

1. Araştırmanın katılımcıları 2022 yılında 18 farklı üniversitede görev yapan, uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 501 akademisyen ile sınırlıdır.
2. Katılımcıların görüşleri öz bildirim anketler aracılığıyla belirlenmiştir. Bu sebeple katılımcıların kendilerine ilişkin algılarıyla ve kullanılan ölçeklerin ölçekbilme özellikleri ile elde edilen veriler sınırlıdır.
3. Bu çalışmada çevrim içi bilgi arama stratejileri ile çalışma kapsamına dâhil edilen değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çevrim içi bilgi arama stratejileriyle ilişkilendirilebilecek farklı değişkenlerde alan yazında bulunmaktadır. Dolayısıyla çalışma kapsamına dâhil edilen değişkenlerle sınırlıdır.
4. Disiplinlerin araştırma kültürüne göre sadece geleneksel materyaller üzerinde bilgiye erişim süreçlerini yürütebilmektedirler. Bu durum elde edilen bulgular açısından bir sınırlılık oluşturabilir.

V. VARSAYIMLAR

Bu çalışmada benimsenen temel varsayımlar şunlardır:

1. Araştırmaya katılan akademisyenlerin veri toplama araçlarındaki sorulara içten ve samimi cevaplar vererek ve kendilerine dair gerçek durumları yansıttıkları varsayılmıştır.
2. Çalışmada kullanılan ölçme araçlarının geçerlik ve güvenirlik düzeylerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

VI. TANIMLAR

Bilgi: Bilme etkinliği ve bu etkinlik sonucu elde edilen çıktıyı ifade eder (Tonta, 2004). “İnsanın kişisel deneyimiyle elde ettiği ya da kanıtlanarak ortaya konan sistematik düşünceler bütünüdür” (Şahin Kalyon & Uzun, 2021, s.2346).

Bilgi Arama: Bilgi kaynakları arasından gereksinime uygun kaynağı tanımlama ve seçme işlemidir (Uçak, 1997).

Dijital Okuryazarlık: “Dijital araçları dijital kaynakları fark etmek, erişmek, yönetmek, değerlendirmek, analiz etmek ve sentezlemek; yeni bilgi oluşturmak, kitle iletişim araçlarında ifadeler oluşturmak ve başkalarıyla iletişim kurabilmek için bireylerin farkındalığı, tutumu ve yeteneği” olarak tanımlanmaktadır (Duran & Ertan Özen, 2018, s.33).

Bilişsel Kapılma: Teknoloji ile ilgili deneyimlerde yaşanan derin bağıllık durumudur (Agarwal & Karahana, 2000).

Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri: “Gereksinim duyulan bilgiye internet üzerinden sunulan araçlarla etkileşime girerek ulaşılmasını ifade eder” (Şenyuva, 2017, s.104).

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

Bu bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesi olan bilgi gereksinimi, arama süreçleri, modelleri, dijital okuryazarlık, bilişsel kapılma ve çevrim içi bilgi arama stratejileri sunulmuştur. Çalışmanın kuramsal bilgilerine değinildikten sonra çevrim içi bilgi arama stratejilerine yönelik çalışmalar incelenmiş ve elde edilen bilgiler tablolar hâlinde ilgili araştırmalar bölümünde verilmiştir.

1.1. BİLGİ GEREKSİNİMİ VE BİLGİ ARAMA SÜRECİ

Bilgi, tarihin bütün dönemlerinde ele alınan ve tartışılan bir olgudur. Çünkü bireyler bulunduğu belirsizlik durumunu mevcut olan bilgisiyle aşamadığında yeni bilgiye gereksinim duyar (Uçak, 1997). Bir “boşluk”, “belirsiz bir tatminsizlik”, “anormal bir bilgi durumu” veya “belirsizlik” olarak (Kim, 2009) tanımlanan bilgi ihtiyacı; bir hedefin gerçekleştirilmesi için mevcut bilginin yetersiz olduğunun kabul edilmesidir (Yi, 2007). Literatür incelendiğinde bilgi ihtiyacının ifade edilmesine ilişkin dört seviye belirlendiği görülmektedir. Bu seviyelerden birincisi içsel ihtiyaçtır ve belirsiz bir tatminsizlikten ibarettir. İkinci seviye olan bilinçli ihtiyaç belirsiz ifadeler olarak ifade edilir. Üçüncü seviye somut terimler biçiminde ifade edilen resmi ihtiyaçtır. Dördüncü ve son seviye ise uzlaşılmış ihtiyaç olup kullanıcıların bir sistemdeki bilgilerin organizasyonuna nasıl yaklaştıklarını ifade eder (Kumah, 2020). Bireylerin bilgi ihtiyaçları, bir konuyla alakalı bilgi birikimine, bir süreçle alakalı yeterlilik düzeyine ve bilgiyi anlamlandırmak için yaşadığı bilişsel süreçlere göre değişebilmektedir (Naumer & Fisher, 2017). Bununla beraber meslekler veya uzmanlık alanları, bilgi ihtiyaçlarının belirlenmesinde etkili olmaktadır (Zhang, 1998).

Bilgi gereksinimi ortaya çıktığında birey bilgi aramaya yönelir (Frankosky, 2018; Kumah, 2020). Bireyin bilincindeki bir boşluk ya da gereksinimi gidermek amacıyla gösterilen bilinçli bir çaba ve aktiviteler olarak tanımlanan bilgi arama, bilgi kaynaklarının belirlendiği, seçildiği, değerlendirildiği bir bilgi yapılandırma sürecidir (Şahin Kalyon & Uzun, 2021). Bilgi arama süreci, sorunla alakalı mevcut bilginin yetersiz olması sebebiyle yeni bilgiye gereksinim hissedilmesi ile başlar. Bu gereksinimin

karşılanması amacıyla başlayan bu süreç tekrar edilen etkinliklerden ve aşamalardan oluşmakta; bireyin davranışları, bilişsel ve içsel süreçleri gibi durumlardan etkilenmektedir (Baysen & Çakmak, 2017; Kuhlthau vd., 2008). Bununla beraber bilgi arama süreci bilgi kaynağı ve erişim imkanlarından, bireyin içinde yaşadığı çevreden ve bireyin kendi bireysel özelliklerinden de etkilenir. Bilgi kaynağı ve bilgiye erişim imkanlarına bilgi kaynağının türü, hangi ortamda kayıtlı olduğu, erişilebilirlik durumu örnek gösterilebilir. Bireyin kendi özellikleri ise bilgi birikimi, bilgi okuryazarlığı düzeyi, yaşı gibi örneklerle açıklanabilir (Uçak, 1997). Literatürde bilgi arama davranışlarının doğuştan olmadığı sonradan öğrenildiğine dair çalışmalar olmakla beraber, doğuştan gelen bilişsel tarzların bilgi arama stratejilerini nasıl değiştirebileceğine dair araştırmalar da mevcuttur (Wilson, 1994). Bilgi aramanın büyüklüğü ve derinliği bireyin bilgi arama sırasında harcadığı çaba ve bilgiye ulaşma maliyetine göre de farklılık gösterebilmektedir. Kullanıcı daha az çaba ile daha faydalı bilgiye erişebilmek için ararken kullandığı stratejileri değiştirebilmektedir (Dennis & Taylor, 2006).

1.2. BİLGİ ARAMA MODELLERİ

Bireylerin bilgi ararken etkilendiği durumlar, izlediği yollar, yöntemler, stratejiler bilgi biliminin önemli konularından olmuştur. Bilgi gereksiniminden kaynaklanan bilgi arama süreci, arama süreci sırasında bireyin davranışları, izledikleri yol ve stratejileri duygu durumları gibi birçok faktörle ilişkilendirilerek çalışmalara konu edilmiştir. Yapılan çalışmalarda bireylerin bilgiyi nasıl aradıklarını açıklayabilmek amacıyla bilişsel ve davranışsal boyutlardan yola çıkarak birçok model ortaya konulmuştur.

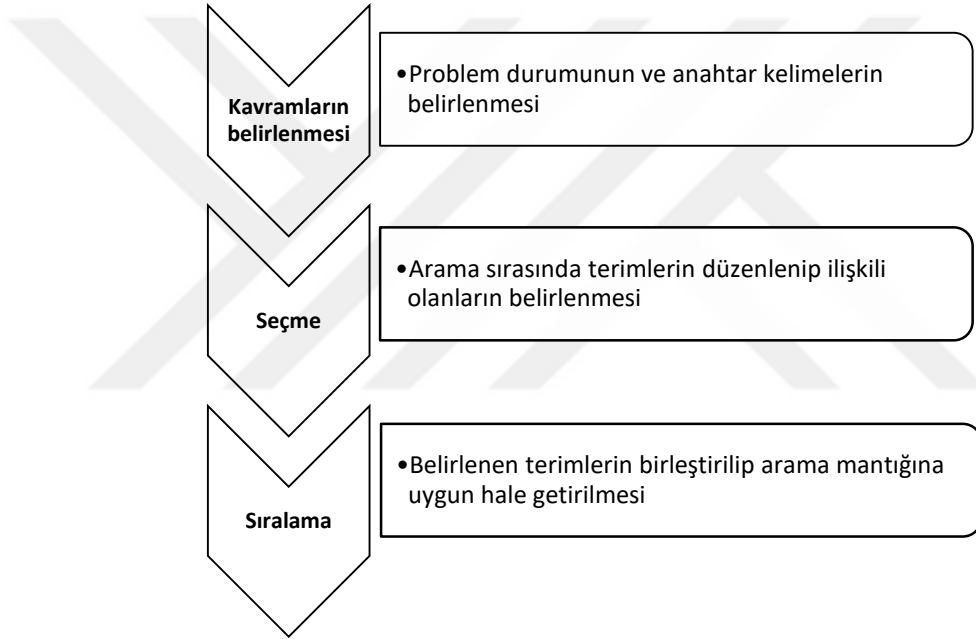
1.2.2. Earley Modeli

Early modeli bilgi aramayı aşamalar halinde bir süreç olarak ele alan modellerden biridir. Earley vd. (1989)'a göre bilgi arama; kavramların belirlenmesi, seçme ve sıralama olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Şekil 1.1.'de belirtilen modelde bu üç aşama veri tabanı üzerinde bilgi arama sürecine şu şekilde uygulanabilmektedir:

- Kavramların belirlenmesi: Problem durumunun ortaya konulup konunun hangi anahtar kelimeler ile aranacağını belirlenmesini ifade etmektedir. Bu ilk aşama aramanın kapsamını yansıtacak tüm kavramları içermesi bakımından aramanın

başarılı olmasını sağlayacak önemli bir aşamadır.

- **Seçme:** Arama sırasında kullanılan anahtar kelimelerin düzenlenip aranan bilgiyle ilişkili olanların belirlenmesidir. Aranacak anahtar kelime sayısı arttıkça arama başarısının artması için, her bir anahtar kelimenin ek tanımlayıcılarla tanımlanması, dizinler yardımıyla anahtar kelimelerin hiyerarşik olarak düzenlenmesi seçme aşamasında başarı sağlamaktadır.
- **Sıralama:** Seçilen anahtar kelimelerin birleştirilip arama mantığına uygun hale getirilmesidir. Bu aşamada Boolean işlemleri (AND, OR, NOT) aramanın başarılı olmasına katkı sağlar (Debowski, 2001).

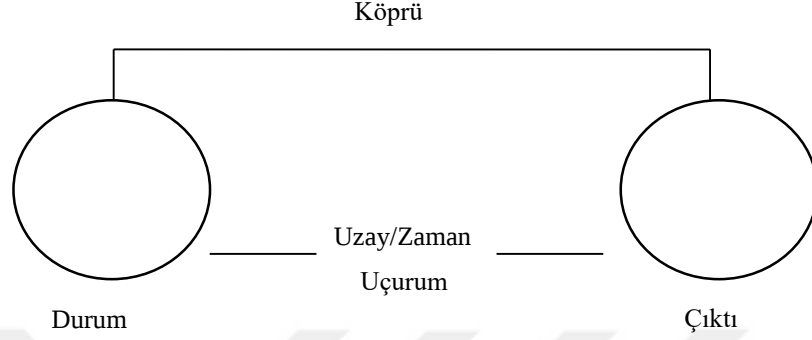

Şekil 1.1. Early Modeli

1.2.3. Dervin Modeli

Dervin'in (1998) Anlamlandırma Çerçeve Modeli “durum – boşluk – çıktı” üçlemesi içinde şekillendirilmiş ve bilişsel unsurlara dikkat çekilmiştir (Yıldız & Özenç Uçak, 2014). Şekil 1.2.'de belirtilen Dervin modeli bireyin uzay-zaman bağlamında ortaya çıkan problem durumunu bilgi arama süreciyle bir köprü inşa ederek çıktılara erişmesi şeklinde tasarlanmıştır. Modele göre birey belli bir zaman ve mekân bağlamında bir durumla yani problemle karşı karşıyadır. Bu durum bireyin arama görevini engelleyen bir boşluk yaratmaktadır. Birey bu boşluğu bilgi arama süreci (köprü) inşa ederek çıktıya

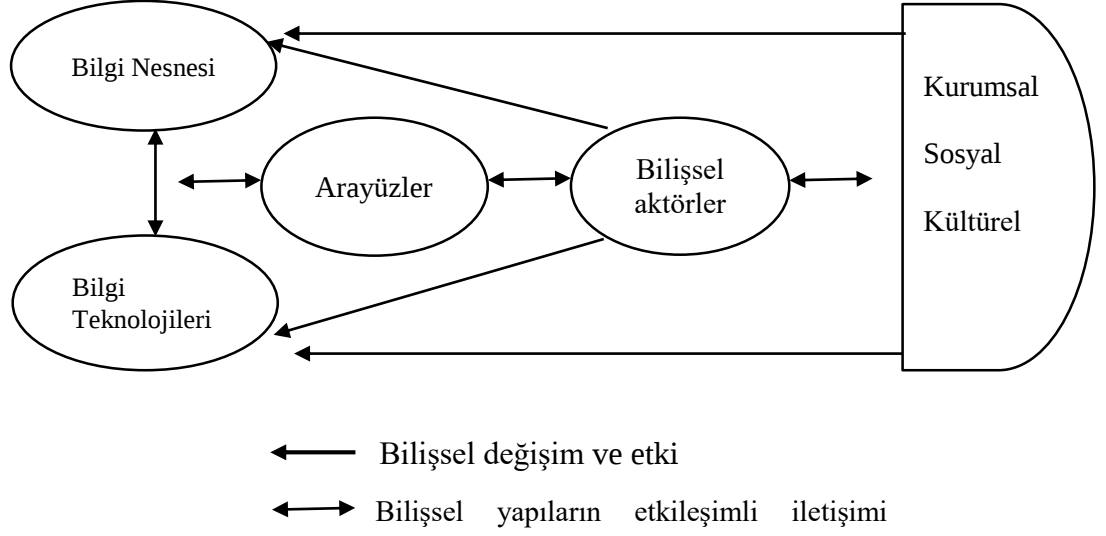
ulařır. Modelde bireyin uzay-zaman bağlamında biliřsel ve iřlemsel davranıřlara da odaklanılmaktadır. Biliřsel davranıřlar dūřūnceleri, iřlemsel davranıřlar ise eylemleri ifade etmektedir (Cheng, 2004; Souto vd., 2008).

Şekil 1.2. Anlamlandırma Çerçeve Modeli (Wilson, 1999)

1.2.4. Ingwersen ve Järvelin Modeli

Bilgi arama ve bilgi erişiminin bir süreç olarak ele alındığı modellerden birisi de Ingwersen ve Järvelin modelidir (Ingwersen & Järvelin, 2005). Bu modelde süreçle birlikte bilişsel unsurlar ve etkileşim ele alınmıştır (Wilson, 1999). Bilgi arayan kullanıcılar modelde bilişsel aktörler şeklinde nitelendirilmiş ve bu aktörlerin kurumsal, sosyal ve kültürel bağlamda bilgi nesnesi ve bilgi teknolojileri ile etkileşimde bulunduğu gösterilmiştir (Soylu, 2016; Tsakonas & Papatheodorou, 2008). Modele göre bilgi kullanıcısı (akademisyen) yalnızca bilgi kaynağından değil alanda hâkim olan sosyal durumlardan ve meslektaşlarından da etkilenir (Robson & Robinson, 2013). Kullanıcı ve sistemin özelliklerini birleştiren bir yaklaşımı benimseyen model bilgi aramanın hem bireysel hem de sosyal yönlerini kapsamaktadır (Agarwal, 2022). Model Şekil 1.3'te sunulmuştur.

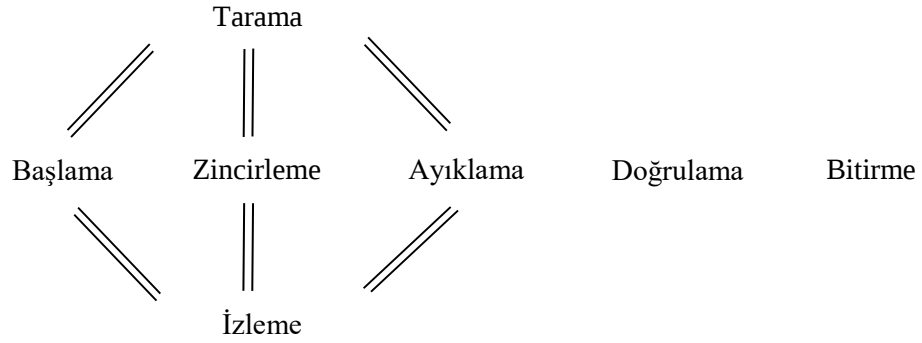

Şekil 1.3. Ingwersen ve Järvelin Modeli

1.2.5. Ellis Modeli

Ellis'in (1989) bilgi arama modeli bilişsel faaliyetlere değil davranışlara odaklanır. Şekil 1.4.'te belirtilen modelde bilgi arama 6 farklı etkinlik türü ile açıklamış daha sonra Ellis vd. (1993) tarafından 8 farklı etkinlik haline getirilerek genişletilmiştir (bkz. Şekil 1.2.5.). Bu öneriler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Başlama: arama yapmaya başlarken ortaya konan etkinlikleri,
- Zincirleme: kaynaktaki alıntıları izlemeyi,
- Tarama: ilgili alanlarda yarı yapılandırılmış aramayı,
- Ayırıştırma: kaynakları ilgi, güvenilirlik vs. açılardan filtrelemeyi,
- İzleme: arama sırasındaki farkındalığı,
- Ayıklama: kaynağı sistematik olarak araştırmayı,
- Doğrulama: erişilen bilginin doğruluğunu teyit etmeyi,
- Bitirme: bilgi aramayı tamamlamayı ifade eder (Meho & Tibbo, 2003; Tatar, 2016).

Şekil 1.4. Ellis'in Davranışsal Modeli

Ellis'in davranışsal modeli akademisyenlerin bilgi ihtiyaçlarını karşılamak için takip ettiği doğrusal bir davranış dizisini gösteren bir modeldir. Bu davranış dizisini aşama değil öneri olarak adlandırmaktadır. Deneyisel araştırmalara dayanması ve pek çok kez sınanması yönünden güçlü bir modeldir (Ramasamy & Ali, 2020). Model kullanıcıların bilgi arama faaliyetlerini tanımlamayı amaçlamakta; bilgi ihtiyaçlarını dikkate almamaktadır. Bilgi sağlayıcıların rolleri kapsam dışı bırakılmıştır (Robson & Robinson, 2013).

1.2.6. Kuhlthau Modeli

Kuhlthau'nun (1991) modelinde de bilgi arama bir süreç olarak ifade edilmiştir. Altı aşamadan oluşan sürecin aşamaları başlama (initiation), seçme (selection), keşfetme (exploration), formüle etme (formulation), toplama (collection), sunma (presentation) olarak tanımlanmıştır (Huurdean & Kamps, 2014). Her bir aşamada bireyde etkin olan duygu, düşünce, eylem ve görevler de modelde belirtilmiştir. Tablo 1.1.'de belirtilen modele göre birinci aşama olan başlama, kullanıcının karmaşık bir sorunu çözmek için bilgi eksikliğinin farkına varıp bilgi ihtiyacını belirlemek için hazırlık yaptığı aşamadır. Seçim aşamasında araştırılacak konunun belirlenmesiyle birlikte ilk aşamadaki değişken duygular iyimserliğe dönüşür. Üçüncü aşama ise kullanıcılar için en zor olanıdır. Belirlenen bilgi ihtiyacı yönünde araştırmanın yapıldığı bu aşamada kafa karışıklığı ve endişe artar. Formüle etme aşamasında odak noktası belirlenir ve düşünceler netleşir. Toplama, kullanıcı işe sistem arasındaki etkileşimin en etkin olduğu aşamadır. Kullanıcının odaklandığı konu ile ilgili bilgileri toplamak için sistematik bir yaklaşıma

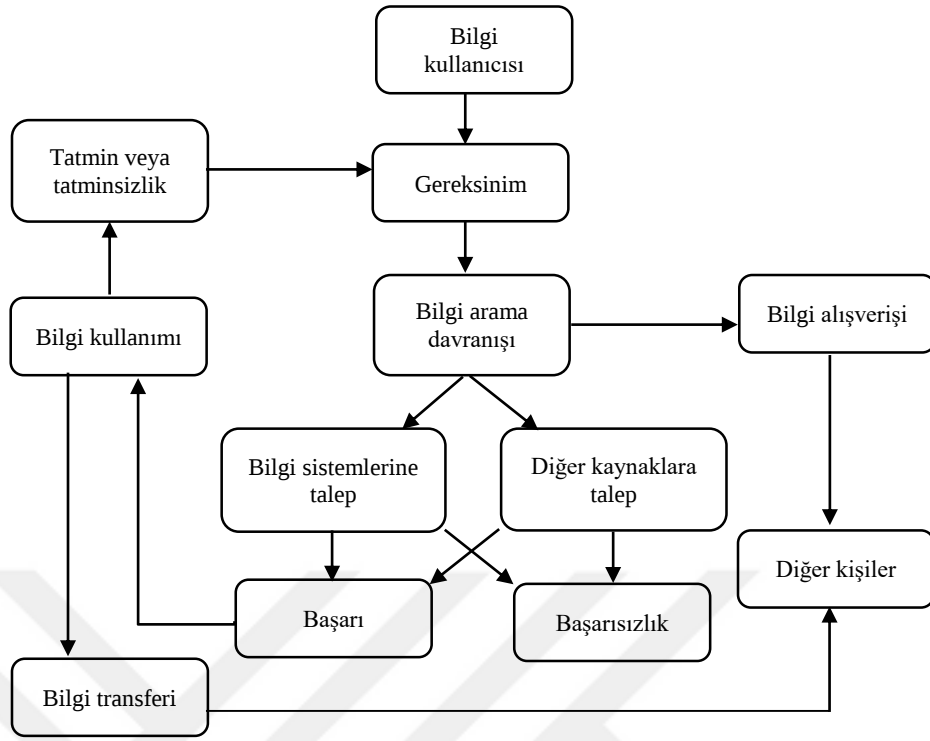
ihtiyacı vardır. Bu aşamada elde edilen bilgiyle birlikte güven duygusu da artmaktadır. Son aşama olan sunma, araştırmayı sonlandırıp elde edilen bilgileri kullanmayı kapsamaktadır. Elde edilen bilginin tatmin etme düzeyine bağlı olarak kullanıcının hissettiği duygu hayal kırıklığı ya da rahatlama olabilmektedir (Fainburg, 2009). Davranış ve zihinsel süreçleri de içeren bu modelde bilgi arama sırasında sürece etkisi olabilecek bireyin bilgi gereksinimi, bilgi kaynaklarının özellikleri türü ve erişilebilirliği gibi faktörler dikkate alınmamıştır (Sabir, 2014).

Tablo 1.1. Kuhlthau'nun Bilgi Arama Modeli

	Duygular	Düşünceler	Eylemler	Uygun Görevler
Başlama	Değişkenlik	Anlaşılmaz	Arka plan bilgi arayışı	Tanımlamak
Seçim	İyimserlik			İncelemek
Keşfetme	Karışıklık, hayal kırıklığı, endişe		İlgili bilgi arayışı	İncelemek
Formüle Etme	Anlaşılabilirlik, açıklık	Netlik		Formüle etmek
Toplama	Yön kestirim yeteneği, güven duygusu	Artan bilgi	Geçerli bilgi arayışı	Bir araya getirmek
Sunum	Rahatlama, tatmin ya da hayal kırıklığı		Odaklanma	Tamamlamak

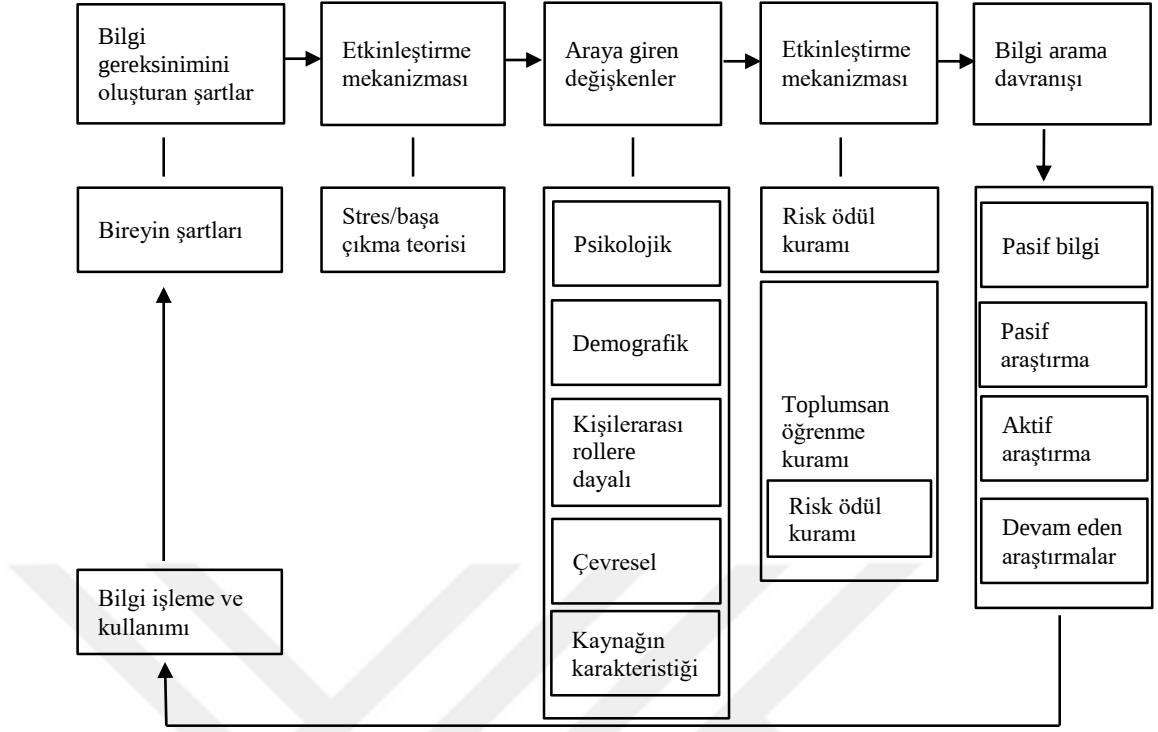
1.2.7. Wilson Modelleri

Bilgi arama modelleri arasında en kapsamlı modellerden biri de Wilson (1981) tarafından geliştirilmiştir. Şekil 1.5.'te belirtilen model algoritmaya benzer bir şekilde tasarlanan modelin ilk sürümünde bilgi gereksinimi kullanıcıyı bilgi aramaya yönlendirir. Kullanıcı diğer bireylerle bilgi alışverişinde bulunur ya da bilgi kaynaklarından (bilgi sistemleri ya da diğer kaynaklar) bilgiyi talep eder. Bilgi talebi başarı veya başarısızlıkla sonuçlanır. Başarıyla sonuçlanan bilgi arama sonucunda bilginin kullanımı ve iletilmesi şeklinde sonlandırılabilir ya da yeni bilgi gereksinimleri ortaya çıkmasıyla süreç başa döner (İlhan, 2014). Ancak başarısızlık durumunda sürecin gereksinim durumuna dönmesini gösteren bir ok bulunmamaktadır. Modelde bilgi arama sürecini etkileyen bağlam ya da nedensel faktörlere dair herhangi bir öneri yoktur (Agarwal, 2022; Pontis vd., 2017).

Şekil 1.5. Wilson'un İlk Modeli

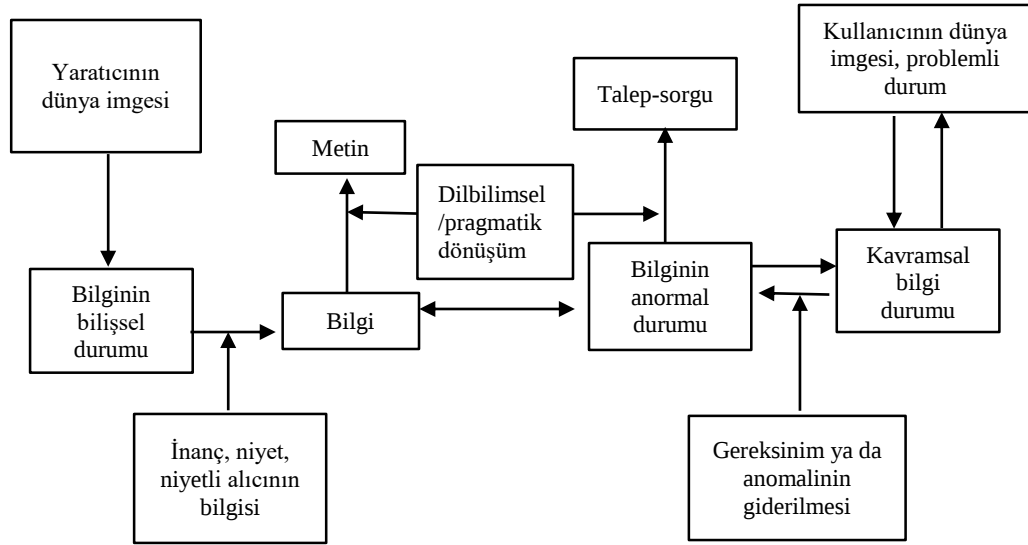
Şekil 1.6.'da belirtilen 1996'da revize edilen Wilson modeli ise birinci modelle benzer olarak bilgi arama gereksinim ile başlar. Fakat revize edilen modelde bilgi arama davranışına etki eden etmenler; stres/başa çıkma, risk/ödül ve sosyal öğrenme teorileri ile açıklanmıştır. Bilgi gereksinimiyle bilgi arama davranışı arasındaki değişkenler destekleyici ya da engelleyici nitelikte olabilmektedir. Karar verme, psikoloji, sağlıklı iletişim gibi alanlardaki araştırma etmenleri de eklenmiş olması modeli daha kapsamlı hale getirmiştir (Robson & Robinson, 2013). Diğer modellerden farklı olarak bilgi arama davranışı pasif ilgi, pasif araştırma, aktif araştırma ve devam eden araştırma olarak dört ayrı bilgi davranışı olarak çözümlenmiştir. Bir süreç olamayan modelde bilgi aramanın bağlamı vurgulanmaktadır (Agarwal, 2022).

Şekil 1.6. Wilson İkinci Modeli

1.2.8. Belkin Modeli

Alanyazında Belkin modeli olarak da isimlendirilen ASK (Anomalous States of Knowledge) modelinde bilgi aramada bilişsel boyutlara odaklanılmıştır. Belkin'e göre bilgi arama davranışı bireyin bilgisindeki anormal durumun farkında olmasıyla başlamaktadır. Şekil 1.7.'de belirtilen modelde diğer modellerden farklı olarak ASK modelinde bilgi arayan birey neye gereksinim duyduğunun farkında olmayıp bilgi gereksinimi net bir şekilde tanımlayamamaktadır (Cheng, 2004; Soylu, 2016). Bu modelde bilgi gereksinimi olan birey bilgi erişim mekanizması ile etkileşime girer. Bireyin bilişsel özellikleri bu etkileşimi etkilemektedir.

Şekil 1.7. Belkin Modeli

1.2.9. Bilgi Arama Modellerin Değerlendirilmesi

Mevcut bilgi arama modellerinin birçok benzer ve farklı yönler dikkat çekmektedir. Ingwersen ve Järvelin (2005), Earley (1989), Ellis (1989) ve Wilson bilgi arama modelinde bilgi arama bir süreç olarak modellenmiştir. Benzer şekilde Kuhlthau'nun (1991) modeli de bir süreç olarak ifade edilmiş olup bu model kullanıcının her aşamadaki duygu ve düşünceleri kapsamı bakımından daha kapsamlıdır. Ingwersen ve Järvelin'in (2005) modeli ile Belkin'in modelinde bilgi arama sürecindeki etkileşimler ön plandadır. Belkin modelini diğerlerinden ayıran en önemli nokta bilgi ihtiyacının tanımlanamama durumudur. Ellis (1989) modeli de bilgi ihtiyacını veya bunların ortaya çıktığı bağlamları dikkate almamaktadır (Ganie & Jabeen, 2019). Ayrıca Ellis modeli bilgi sağlayıcıların rolünü içermemektedir. Dervin (1998) modeli ise araştırmacı odaklı bir model olması, Ellis (1989) ve Kuhlthau (1991) gibi sistem odaklı modellerden yönüyle ayrılmaktadır. Tablo 1.2. incelendiğinde Kuhlthau'nun modeli kullanıcının bilgi durumunun dinamik olması bakımından ASK modeli ile de benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kuhlthau ve Ellis'in modellerindeki bilgi arama davranışı Wilson'un modelindeki aktif arama ile ilgilidir. Bu yönüyle Wilson'un (1996) revize edilen modeli oldukça geniş kapsamlı olup bilgi davranışı modellerinin bir özeti niteliğindedir (Çakmak, 2016 ; Soylu, 2016).

Tablo 1.2. Bilgi Arama Modelleri Değerlendirme

Modeller	Süreç	Etkileşim	Bilişsel Unsurlar	Davranışlar	Duygular
Earley	X				
Dervin			X		
Ingwersen & Järvelin	X	X			
Ellis	X			X	
Kulthau	X		X	X	X
Wilson 1	X	X			
Wilson 2	X	X			
Belkin		X	X		

1.3. ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA

Bilgi arayan kişinin bir bilgi kaynağını tercih etmesindeki birincil kriter genellikle kolay erişimdir (Zhang, 1998). Günümüzde internete birçok cihazla her yerden her an erişilebiliyor olması tek bir arama görevi ile çok büyük miktarda bilgi edilebilmesi interneti kolay kullanılan ve çok sık tercih edilen bir bilgi sistemi haline getirmiştir. Bunun başlıca sebebi arzu edilen bilginin bir Google araması uzaklığında ve çok kısa web sorguları ile saniyeler içinde ulaşılabilecek basit bir yapıda olmasıdır (Asemi, 2005; Storm vd., 2017). Web sayfalarındaki hiper metin özelliği ile bir sayfadaki bağlantılar kullanılarak alternatif kaynaklara tek tık ile atlanılabilmekte, birçok farklı web sayfası ve sunucularındaki bilgilere erişim sağlanabilmektedir. Ayrıca internetin yeni bilgi birikimini yansıtacak şekilde sürekli güncellenme avantajının olması da çevrim içi bilgiyi cazip kılmaktadır (Dennis & Taylor, 2006; Henry, 2005).

Güncel alanyazın incelendiğinde bireylerin bilgiye ulaşma çabalarının önce internette daha sonra basılı kaynaklarda arama yönünde olduğu görülmektedir. Kullanıcılar kaynakların fiziksel kopyaların yerini kontrol etmek yerine kaynakları çevrim içi olarak görüntülemeyi denemektedirler (Fu vd., 2021). Hatta çevrim içi aramadan elde edilen bilgi kaynaklarını arama motorunun sağladığı sırayla değerlendirme eğilimindedir (Di Caprio vd., 2022; Şahin Kalyon & Uzun, 2021). Bu durum bilgi aramada başvurulacak birincil kaynak olarak kütüphaneler yerine sanal web ortamının tercih edilmesi olarak da yorumlanabilir (Çelen & Seferoğlu, 2017). Dolayısıyla kütüphaneler de sundukları hizmetleri araştırmacıların farklı ihtiyaçları yönünde

geliştirmekte ve uyarlamaktadır (Du & Evans, 2011). Basılı kaynakların yanı sıra görsel-işitsel kaynaklar, veri tabanları gibi bilgi kaynaklarını koleksiyonlarına ekleyerek araştırmacılara kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinmektedir. Özellikle akademik kütüphaneler değişen ihtiyaçlar, bilgi kaynaklarının ve bilgiye ulaşma yollarının dijitalle doğru yönelmesi gibi durumlara uyum sağlayarak akademik kullanıcılara bilgiyi daha çok çevrim içi ortamlar üzerinden sunma çabasıdadır (Umut Zan vd., 2020).

Web 2.0'ın gelişimi, bilgi akışını tek yönden çok yöne kökten değiştirmiştir. Bilgi pasif olmaktan çıkmış kullanıcıya daha fazla kontrol ve etkileşim olanağı sağlayan aktif bir hal almıştır (Şimşek & Şimşek, 2013). Bu etkileşim ve büyümenin sonucunda web aşırı bilgi yüklemesi şeklinde ifade edilen çok çeşitli ve çoğunlukla iyi organize edilmemiş içeriğe sahip bir bilgi yığına dönüşmüştür (Hölscher & Strube, 2000). Mevcut arama motorları ve bilgi erişim sistemleri, iyi tanımlanmış doğrudan soruların yorumlanması ve yanıtlanması konusunda olağanüstü ilerleme kaydetmiştir. Ancak, genellikle akademik bağlamda ortaya çıkan, daha az iyi tanımlanmış bilgi ihtiyaçları olan kullanıcılara yardım etme konusunda genellikle yetersizdirler (Frankosky, 2018). Kullanılan çevrim içi bilgi sisteminden gerçekçi olmayan beklentiler, benimsenen bilgi arama stratejisi ile ilgili sorunlar, çevrim içi bilgi aramaya dair deneyim eksikliği, çevrim içi ortamdaki aşırı bilgi yüklemesi gibi sorunlar bilgi arama sürecini etkilemektedir (Baldwin vd., 2010). Bu durumda kullanıcı karşısına çıkan çevrim içi kaynaklar içerisinden doğru, faydalı, ilgili olanları seçip değerlendirmek durumundadır. Bu nedenle internette bilgi arama ve bulma yeteneği başarılı bir araştırma için önemli bir beceri haline gelmiştir. Çünkü çevrim içi kaynaklar basılı kaynaklardan farklı olarak doğrusal olmayan sınırsız bir formattadır. Bu sebeple çevrim içi ortamda arama yapmak üst düzey düşünme ve okuryazarlık becerileri gerektiren bilişsel bir süreç halini almaktadır (Henry, 2005). Polizzi (2020) çevrim içi ortamdaki içerikleri değerlendirebilmek için sahip olunması gereken bilgi ve becerileri şu şekilde sıralamıştır:

1. Bilginin kaynağını ve doğasını anlayabilmek,
2. Çoklu bilgi kaynaklarını kolaylıkla kullanabilmek,
3. Bilgiye dair bağlam ve içeriğin farkında olmak,
4. Çevrim içi ortamı işlevsel kullanabilme bilgi ve becerisine sahip olmak,
5. İnternette yapabileceklerini ve yapamayacaklarını bilmek,

6. Dijital ve çevrim içi ortamlar ile ilgili bilgi ve becerilere sahip olmak.

1.4. ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİLERİ

Bilgi arama “bilgi kaynakları arasından gereksinime en uygun bilgiyi tanımlama ve seçme” sürecidir (Uçak, 1997, s.319). Bilgisayarlar, internet ve akıllı telefonlar gibi teknolojik cihazların hayatımıza girmesi ve yaygınlaşması ile birlikte bilgi kaynakları da çevrim içi ortamlara taşınmıştır. Dolayısıyla bilgi arama süreci önemli ölçüde değişmiş ve çevrim içi bilgi arama yönünde evrilmiştir (Noh, 2017). Bilgi arama sürecine ilişkin çok sayıda model, bilgi arama sürecini birden fazla aşamaya bölmektedir. Çevrim içi arama sistemleri ise bunun tersine, genellikle tüm aşamaları tek bir ara yüzde toplayarak herkese uyan tek çözüm yaklaşımıyla tasarlanmaktadır (Huurdean & Kamps, 2014). Bu durum çevrim içi ortamda arama yaparken basılı kaynaklarda bilgi aramaktan farklı yollar izlemeyi, amaç doğrultusunda sistemi kullanabilmeyi, stratejiler geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda “çevrim içi ortamda bilgi ararken kullanılabilecek değişkenlerin amaca yönelik ve sistematik olarak yönetilmesinde tutulan yol” çevrim içi bilgi arama stratejisini ifade eder (Ay, 2016, s.4).

Bilgi arama eylemi çevrim içi ortamlara taşındıkça çeşitli çalışmalarda bireylerin çevrim içi ortamda bilgi ararken kullandığı stratejiler tanımlanmaya çalışılmış farklı kategoriler ve modeller ortaya konulmuştur. Bu modellerin bazıları çevrim içi bilgi arama stratejilerini kategorize etmeyi amaçlamış, bazıları ise süreç olarak ele almıştır. Çevrim içi bilgi arama stratejilerini tanımlamayı amaçlayan çalışmalar ise bireyin çevrim içi ortamı kullanırken davranışlarından yola çıkarak nasıl bilgi aradıklarını incelemiştir.

1.4.1. Navarro-Prieto Modeli

Navarro-Prieto vd. (1999) tarafından hazırlanan çalışmada çevrim içi bilgi arama stratejileri üç boyut altında tanımlanmıştır:

- *Genelden özele stratejisi*: Kullanıcıların genel bir alanda arama yaptıktan sonra aradıklarını bulana kadar bağlantılar aracılığıyla aramalarını daraltmasıdır.
- *Özelden genel stratejisi*: Kullanıcıların talimatlarda kendilerine verilen anahtar kelimeyi aratıp sonuçlar arasında gezinerek bir bağlantı açması ve aradıklarını bulana kadar sonuç listesine dönüp tekrarlamalarıdır.

- *Karma strateji*: Kullanıcıların iki stratejiyi aynı anda kullanıp birden çok tarayıcı penceresinde arama yapmasıdır (Navarro-Prieto vd., 1999).

1.4.2. Fidel Modeli

Bu konudaki bir başka çalışma ise Fidel vd. tarafından hazırlanan yedi farklı arama stratejisi belirlenen çalışmadır. Bu yedi strateji sezgisel tarama, analitik, deneysel, bilinen site, benzerlik, odaklanmış arama ve hızlı ve esnek olarak ifade edilmiştir (Fidel vd., 1999).

- *Sezgisel tarama*: Web sayfası tarafından desteklenen köprüleri kullanarak aramadır.
- *Analitik*: Arama sorgusunun terimlerine ulaşmak için arama görevinin açık niteliklerinin dikkate alınmasını tanımlar.
- *Deneysel*: Önceki aramadan öğrenilen kuralların ve taktiklerin uygulanmasıdır.
- *Bilinen site*: Doğrudan bilinen ya da tahmin edilen sitede aramadır.
- *Benzerlik*: Önceden yapılmış olana benzer bilgileri aramadır.
- *Odaklanmış arama*: Yalnızca arama görevine odaklanarak aramadır.
- *Hızlı ve esnek*: Hızlıca taranan web sitelerinde aramadır (Thatcher, 2006).

1.4.3. Hill Modeli

Hill (1999) çevrim içi bilgi arama stratejilerini bir süreç olarak ele almış ve bu süreci yönlendirme ve işlem olarak ikiye ayırmıştır. Yönlendirme aşaması; amaçlı düşünme, eylem ve sistem yanıtı stratejilerinden oluşmaktadır. İşlen aşaması ise işlevsellik ve uygunluk açısından değerlendirme, birleştirme dönüştürme ve çözüm stratejilerinden oluşmaktadır.

- *Yönlendirme*: Üç stratejiden oluşur:
  - *Amaçlı düşünme*: Kullanıcının hedefe yönelik arama yapması ve tanıma, planlama, ayırt etme gibi bir takım bilişsel süreçler yürütmesidir.
  - *Eylem*: Doğrudan arama ya da belirli bir yol izlemeden keşfetme şeklinde olabilir.
  - *Sistem yanıtı*: Kullanıcının sistemden gelen geri bildirime göre geliştirdiği stratejidir.

- *İşlem*: Üç stratejiden oluşur:
  - *Değerlendirme*: Kullanıcının ulaştığı sonuçları bilgi ihtiyacı ve bilginin niteliği açısından değerlendirmesidir.
  - *Birleştirme ve dönüştürme*: Kullanıcının mevcut ön bilgilerini kullanarak sonuçlar arasından ihtiyaç duyduğu bilgileri diğerlerinin arasından çıkarmasıdır.
  - *Çözüm*: Kullanıcının elde ettiği bilgilerin yeterliliğini değerlendirip aramayı sonlandırması ya da devam etmesidir.

1.4.4. Thatcher Modeli

Çevrim içi bilgi arama stratejilerini tanımlamaya yönelik çalışmalardan biri de Thatcher (2006) tarafından yapılmış olup ve 12 farklı bilişsel stratejiden bahsetmektedir. Bunlar:

- *Güvenli oyuncu*: Dört bileşenden oluşur:
  - *Önce geniş*: Bireyin favori arama motoruna önce geniş terimler kullanarak arama yapmasıdır.
  - *Arama motoru daraltma*: Bireyin belirli bir arama motoru seçip arama alanını daraltmasıdır.
  - *Arama motoru oyuncusu*: Bireyin aynı terimi birden fazla arama motoru kullanarak arama yapmasıdır.
  - *Bilinen adres arama alanı*: Bireyin arama terimini doğrudan arama görevi doğrultusunda bildiği bir web sitesinde aramasıdır.
- *Paralel oyuncu*: Bireyin birden fazla pencere açarak her tarayıcı penceresinde farklı yaklaşımlar denemesidir.
- *Bağlantıya bağlı*: Bireyin sayfalar arasındaki gezintiyi o sayfalardaki bağlantılar üzerinden gerçekleştirmesidir.
- *Nokta atışı*: Bireyin favori arama motorunda çok spesifik terimlerle arama yapmasıdır.
- *Bilinen adres*: Bireyin doğrudan aradığı bilgiyi nerede bulacağını düşündüğü siteye yönelmesidir.
- *Sıralı oyuncu*: Bireyin güvenli oyuncu ve nokta atışı stratejilerini birlikte

kullanmasıdır. Yani genel terimlerden başlayarak kademeli olarak tam ifadeler ile arama yapmasıdır.

- *Tümdengelsel mantık*: Bireyin arama göreviyle görünüşte alakasız olan terimlerle arama yapmasıdır.
- *İkincil arama*: İki bileşenden oluşur:
  - *Sanal turist*: Bireyin önceden belirlenmiş bağlantıları takip etmesidir.
  - *Paralel merkez*: Bireyin arama motorunun sonuç sayfalarına dönmek yerine her arama sonucunu daha sonra başvurmak amacıyla yeni tarayıcı penceresinde açık bırakmasıdır (Thatcher, 2008).

1.4.5. Web'de Bilgi Arama ve Yorumlama Stratejileri Standartları Modeli

Tsai web kullanıcılarının bilgi taahhütlerini tanımlamak için üç hususu içeren teorik bir çerçeve önermiştir. Şekil 1.8.'de belirtilen bu üç husus doğruluk standartları, kullanılabilirlik standartları ve arama stratejisidir. Bunlardan ilk ikisi 'gizli (örtük) bileşen' olarak sınıflandırılan değerlendirme standartlarıdır ve üçüncüsü ise 'açık bileşen' olarak sınıflandırılan bilgi arama stratejisidir (Wu & Tsai, 2005).

- *Doğruluk Standartları*: Kullanıcıların web bilgilerinin doğruluğunu değerlendirirken kullandıkları standartlar. Olası yönelimler farklı kaynaklardan sorgulama ve otorite kaynaklara yönelmedir. Bazı kullanıcıların diğer web siteleri, basılı kaynaklar ya da meslektaşları gibi bilgi kaynaklarına yönelirken bazılarının web sitesinin yetkisini değerlendirerek bilginin doğruluğuna karar vermesi standardıdır.
- *Kullanılabilirlik Standartları*: Kullanıcıların web bilgilerinin yararlılığını değerlendirmek için kullandıkları standartlardır. Olası yönelimler içeriğin uygunluğu ve teknik özelliklerdir. Web kaynağının kullanılabilirliği standardını bazı kullanıcıların web içeriğinin erişilmek istenen amaca uygunluğu açısından değerlendirirken, bazılarının ise teknik ve işlevsel yönlerini değerlendirmesi standardıdır.
- *Arama Stratejisi*: Kullanıcıların çevrim içi ortamda bilgi aramak için kullandıkları stratejileri ifade eder. Olası yönelimler detaylandırma ve eşleştirmedir. Kullanıcı web ortamında amaca yönelik düşünüp bu amaca en

uygun kaynağı bulmak için çeşitli web sitelerinden bilgi edinip bunları birleştirebilir. Eşleştirme stratejisi kullanan bireyler ise en uygun gördükleri birkaç web sitesinden bilgi gereksinimini karşılayabilir (Wu & Tsai, 2005).

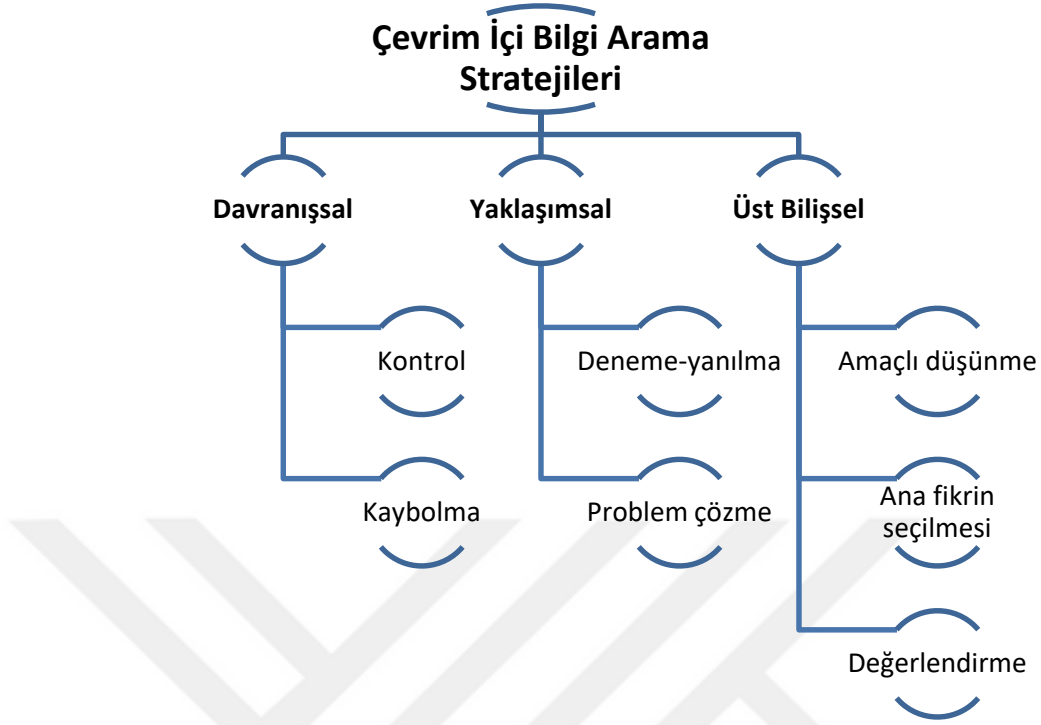

Şekil 1.8. Web'de Bilgi Arama ve Yorumlama Stratejileri Standartları Modeli

1.4.6. Tsai Modeli

Tsai (2009) çalışmasında çevrim içi bilgi arama stratejilerini yedi maddelik bir çerçeve ile analiz etmiştir. Şekil 1.9.'da belirtilen bu yedi madde şu şekildedir:

- *Kontrol:* Bireyin çevrim içi ortamı kullanırken gözlemlenen kolaylığını ve rahatlığını,
- *Kaybolma:* Bireyin internette arama yaparken kaybolmanın ve kafa karışıklığını,
- *Deneme yanılma:* Bireyin araştırma yaparken farklı yaklaşımlar denemesini,
- *Problem çözme:* Bireyin araştırırken sorun yaşadığında sorunu kendisinin çözüp çözmemesini,
- *Amaçlı düşünme:* Bireyin arama amacının ne olduğunu kendisine hatırlatıp hatırlatmadığını,
- *Ana fikrin seçilmesi:* Bireyin erişilen bilgidaki temel fikri ayırt edebilmesini,
- *Bilgilerin değerlendirilmesi:* Bireyin erişilen bilgiyi eleştirel bir yaklaşımla kabul edip etmeyeceğine karar vermesini ifade eder (Tsai, 2009).

Şekil 1.9. Tsai'nin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Modeli

Bu yedi madde davranışsal, yaklaşımsal ve üst bilişsel alanlar olmak üzere üç grupta toplanarak gruplandırılmıştır (Sırakaya & Çakır, 2014). Davranışsal alan stratejileri, kişilerin çevrim içi ortamda temel hareketlerini kapsamaktadır. Bu hareketler kontrol, kaybolmadır. Yaklaşımsal stratejiler, problem çözme ve deneme yanılmayı kapsar ve çevrim içi ortamda genel içerik aramaya ilişkin yaklaşımları ifade eder. Üst bilişsel alan stratejilerini oluşturan amaçlı düşünme, ana fikri seçme ve bilgilerin değerlendirilmesi maddeleri ise kullanıcının kendini kontrolü ve üst düzey bilgi arama davranışlardır (Aşkar & Mazman, 2013).

1.4.7. Çevrim İçi Bilgi Arama Modellerinin Değerlendirilmesi

Tablo 1.3.'de özetlenen çevrim içi bilgi arama stratejilerini belirleme ve tanımlamaya yönelik bu çalışmalar incelendiğinde Fidel vd. tarafından (1999) belirlenen stratejilerin tanımlayıcılık ve kapsam bakımından geniş olmakla beraber 8 lise öğrencisinden oluşan bir örneklem üzerinde çalışıldığı için genellenebilirlik bakımından zayıf kaldığı görülmektedir (Thatcher, 2006). Navarro-Prieto vd. (1999) ait çalışmada ise çok genel bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Hill (1999) çevrim içi bilgi arama stratejilerini

süreç olarak incelemiş; stratejilerin neden ve nasıl belirlendiğinden ziyade nasıl kullandığına dair birey davranışlarına odaklanmıştır. Thatcher (2006) ise çevrim içi bilgi arama stratejilerini belirlemek ve tanımlamak amacıyla bireylerin bilgiye ulaşmak için interneti nasıl kullandıkları, arama terimi seçimi, kaç pencere açtıkları gibi sistemi nasıl kullandıklarına yönelik durumları göz önünde bulundurduğu; erişilen bilginin niteliğini değerlendirme, kullanılacak bilgiye karar verme gibi üst bilişsel stratejilere yüzeysel değindiği görülmektedir. Tsai ve Tsai (2003) tarafından hazırlanan çalışmada ise çevrim içi bilgi arama stratejileri konu daha detaylı ele alınmıştır. İyi tasarlanmış maddeler ile geçerliliği ve güvenilirliği yüksek bir ölçek ortaya konulmuştur.

Tablo 1.3. Çevrim İçi Bilgi Arama Modelleri Değerlendirme

Modeller	Süreç	Sistemle Etkileşim	Bilişsel Unsurlar	Davranışlar
Navarro-Prieto		X		X
Fidel		X		X
Hill	X	X	X	
Thatcher		X		X
Wu & Tsai		X	X	
Tsai		X	X	X

1.5. AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA GEREKSİNİMLERİ

Bilgi teknolojilerinin ve internetin katlanarak büyümesiyle bilimsel yayınlar dijitalleşmeye, dergilerin yerini veri tabanları, kütüphanelerin yerini e-kitaplar almaya başlamıştır. Bu durum geleneksel araştırma, bilgi alma ve akademik iletişim yöntemlerini de etkilemiş ve değiştirmiştir (Asemi, 2005). İnternetin hayatımıza girdiği ilk zamanlarda akademisyenlerin çoğunluğu interneti işleri ve araştırmaları için kullanmaya başlamıştır (Voorbij, 1999). Zamanla bilimsel iletişimin, özellikle de dergi makalelerinin elektronik ortama taşınması, akademisyenlerin çalışma şeklini değiştirmeye başlamıştır. İlk değişiklikler, araştırmacıların işini kolaylaştıracak şekilde basılı kaynaklardan elektronik kaynaklara basit geçişler şeklinde olmuştur (Hemminger vd., 2007). Sonrasında akademisyenler arasında akademik ve araştırma bilgileri ararken, arama motorları gibi açık web tabanlı bilgi kaynaklarının ve erişim araçlarının kullanımı hızla artmıştır (Naude vd., 2010).

Bilimsel bilgi üretme amacıyla bilgi arayan akademisyenler; kolaylık, zamandan kazanma, tam metinlere ücretsiz ulaşma gibi sebeplerden dolayı kaynak tercihinde kütüphanelerin abone olduğu veri tabanlarına ve diğer çevrim içi kaynaklara yönelmektedir. Kütüphane kaynaklarına kütüphane dışında erişim sağlayamadıkları takdirde veri tabanları yerine Google Akademik'i kullanmayı tercih etmektedirler (Habibi vd.; Haglund & Olsson, 2008; Rostami vd., 2022). Hatta bazı çalışmalarda kütüphane kaynaklarından önce ilk arama tercihinin Google (Google Akademik) olduğu görülmüştür (Bhat vd., 2015; Makondo vd., 2018; Zulkifli vd., 2019). Google'ın ilk tercih olmasının en önemli sebeplerinden biri Google'ın güvenilir bulunması ve kullanımının çok kolay olmasıdır. Kaynakların ücretsiz olması da akademisyenlerin kaynak seçimini etkileyen faktörler arasındadır (Porter, 2011). Google'ı web tabanlı kaynaklar, kütüphanelerin sağladığı tam metin veri tabanları ve e-dergiler takip etmektedir (Arshad & Ameen, 2018; Rostami vd., 2022). Literatürde akademisyenlerin çevrim içi yerine basılı kaynak tercih ettiğine dair bulgulara rastlanmaktadır. Fakat bu çalışmalarda akademisyenlerin internet hızı, altyapısının yetersizliğine vurgu yapılmıştır (Rostami vd., 2022).

Akademisyenlerin çevrim içi ortamı tercih etmesinin birçok sebebi bulunmaktadır. Bu sebeplerden biri çalıştıkları disiplinindeki güncel bilgileri ve son gelişmeleri takip edebilme imkanını kolaylaştırmasıdır (Dong, 2003; Odabaşı vd., 2010). Çünkü alanlarıyla ilgili konularda bilgilerini güncel tutmak akademisyenler için mesleki bir zorunluluktur (Pontis vd., 2017). Ayrıca bilimsel araştırmaların en önemli kısımlarından biri olan veri toplamanın kısa sürede, ekonomik ve güvenilir olarak gerçekleştirilebilmektedir. Çevrim içi ortam araştırmacının daha geniş yelpazede büyük örneklemle çalışmasını kolaylaştırarak araştırmanın geçerliliğini de artırmaktadır (Doğan, 2020).

Akademisyenlerin bilgi arayışını araştıran birçok çalışmada öğretim üyelerinin hem araştırma hem de öğretim sorumlulukları sebebiyle yeterli zamana sahip olamadıkları vurgulanmıştır. Bu durumda zaman etkeni akademisyenlerin bilgi arayışında önemli bir etken olduğundan çevrim içi bilgi arama akademisyenlere avantaj sağlamaktadır (Arshad & Ameen, 2018). Çevrim içi ortam, araştırmacılara bilimsel yayınlara ulaşmayı kolaylaştırmakta bir tek web sorgusu ile milyonlarca kaynak listelenebilmektedir. Arama kolaylığı, kullanılabilirlik, daha fazla bilgiye erişim araştırmacıların çevrim içi bilgi

arama sürecinde tercih edilme sebebi olduğu söylenebilir (Habibi vd., 2019). Bilgiye ulaşmanın kolaylığı yanında bilgiyi kolay aktarmak da akademisyenlerin çevrim içi ortamı tercih etme sebeplerindendir. Bu sayede akademisyenler hem yurtiçinde hem de yurtdışında meslektaşları ile iletişim kurmada etkili bir imkâna sahip olmaktadır (Dong, 2003). Özetle akademisyenler kaynaklara güncel bilgiye erişim kolaylığı, zaman kazandırması, ekonomik olması, veri toplama kolaylığı, bilgi aktarımında avantaj sağlaması gibi birçok sebepten dolayı çevrim içi bilgi kaynaklarını tercih etmektedir.

Çevrim içi ortamın tüm bu avantajlarından verimli şekilde yararlanmak için akademisyenlerin bilgi ararken çevrim içi bilgi arama stratejileri kullanması elzemdir. Çünkü veri tabanı ve benzeri çevrim içi kaynakların sunduğu bilginin tamamına erişmek için sistem ve araştırmacının doğru ve etkin bir etkileşim ve uyum olması gerekmektedir (Uçak & Güzeldere, 2006).

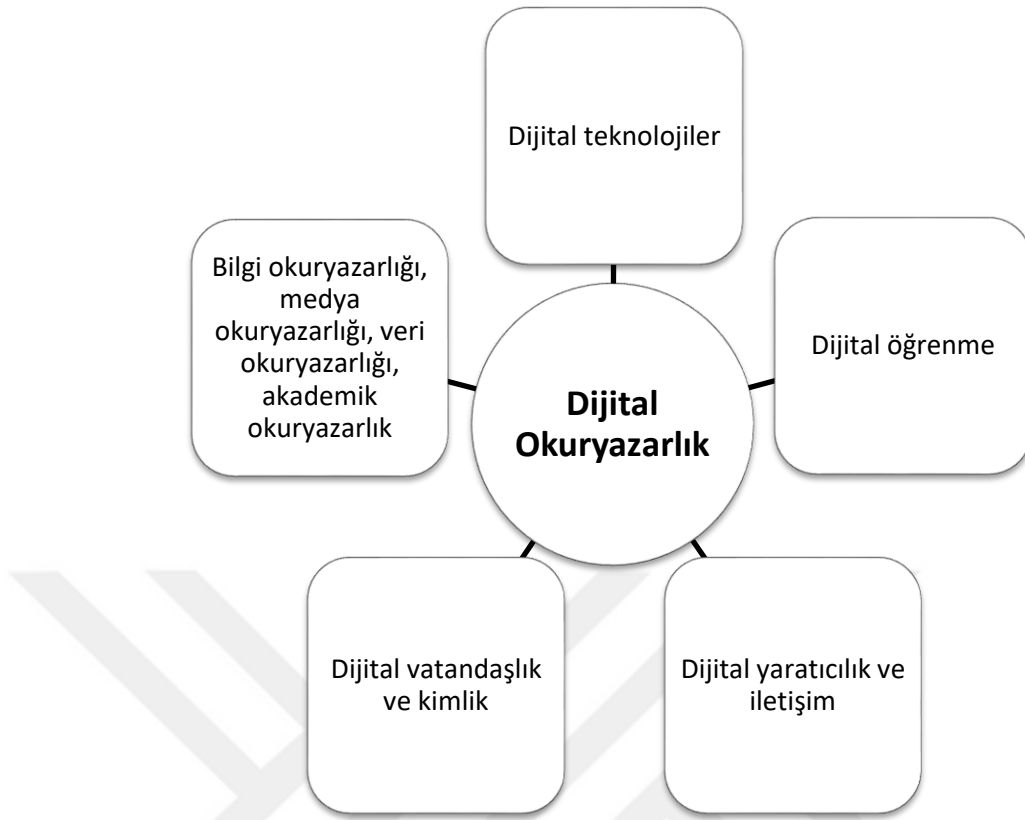
1.6. DİJİTAL OKURYAZARLIK

Bilgiye ulaşmanın yolu basılı kaynaklardan dijital kaynaklara doğru değiştikçe literatüre teknoloji okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, medya okuryazarlığı gibi yeni kavramlar da girmiştir (Ng, 2012). Teknolojik gelişmelerle birlikte okuryazarlık kavramından anlam kazanarak (Avcı, 2020) literatüre eklenen ve ilk olarak Glister tarafından 1997’de ortaya atılan dijital okuryazarlık, çeşitli okuryazarlık ve beceri setlerini bütünleştirmek için bir çerçeve olarak karşımıza çıkmaktadır (Park vd., 2021). Dijital okuryazarlık Glister tarafından dijital donanım ve yazılımlarına erişme ve kullanma, dijital içerikleri anlayıp eleştirel olarak analiz edebilme ve yeni dijital teknolojiler yaratma becerileri olarak tanımlanmaktadır. Yapılan diğer çeşitli dijital okuryazarlık tanımlarının içeriğinde bu farklı okuryazarlık ve beceri setlerini görmek mümkündür. Akkoyunlu ve Yılmaz’a (2005) ait tanımda dijital teknolojileri kullanarak bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, analiz etme, değerlendirme, yorumlama, iletme ve yeni bilgi üretme becerileri vurgulanmıştır. Avrupa Bilgi Derneği ise dijital okuryazarlığı “bireylerin dijital kaynakları tanımlamak, erişmek, yönetmek, entegre etmek, değerlendirmek, analiz edip sentezlemek, yeni bilgiler oluşturmak, medya ifadeleri oluşturmak ve başkalarıyla iletişim kurmak için dijital araçları ve olanakları uygun şekilde kullanma farkındalığı, tutumu ve yeteneği” olarak tanımlamıştır (Ng, 2012: 1066).

Dijital okuryazarlığı sadece dijital araçları doğru ve etkin kullanma becerisi ile sınırlandırmak doğru bir yaklaşım değildir. Dijital okuryazarlık bireylerin dijital ortamda bilgiyi arama, bilgiye erişme, bilginin doğruluğunu değerlendirebilme ve web ortamında bilgi üretebilme becerilerini ifade eder. Bununla beraber kullanıcıların dijital ortamlarda etkin şekilde çalışabilmesi için gereksinim duyduğu çok çeşitli karmaşık bilişsel, motor, sosyolojik ve duygusal becerileri (Eshet-Alkalai, 2004) ve edinilen bilgi ve becerileri yaşamda kullanma yeteneğini de kapsamaktadır (Karabacak & Sezgin, 2019).

Dijital okuryazarlık üç aşamada temellendirilmiştir. Bir başka deyişle bu üç aşamada yetkinlik gösteren bireyler dijital okuryazar olarak nitelendirilebilmektedir. Birinci seviye dijital yeterlilik olarak tanımlanır ve temel aşama olduğu söylenebilir. Dijital ortamda kavramsal, yaklaşımsal ve analitik tüm beceri ve tutumları kapsar. İkinci seviye olan dijital kullanım tüm bu yetkinliklerin mesleğe, alana ya da yaşama uygulanabilmesini ifade eder. Dijital okuryazarlığın eyleme dönüştürüldüğü aşama olduğu söylenebilir. Üçüncü ve son aşama olan dijital dönüşüm dijital okuryazarlığın mutlak gerekli koşulu olmayıp sahip olunan yetkinlikler kullanılarak alana yeni katkılar sağlamasıdır (Martin & Grudziecki, 2006). Bununla birlikte dijital okuryazar olan bir birey dijital ortamda karşılaştığı zararlı içeriği fark edebilen, karşılaştığı problemlere çözüm üretebilen bireylerdir (Onursoy, 2018).

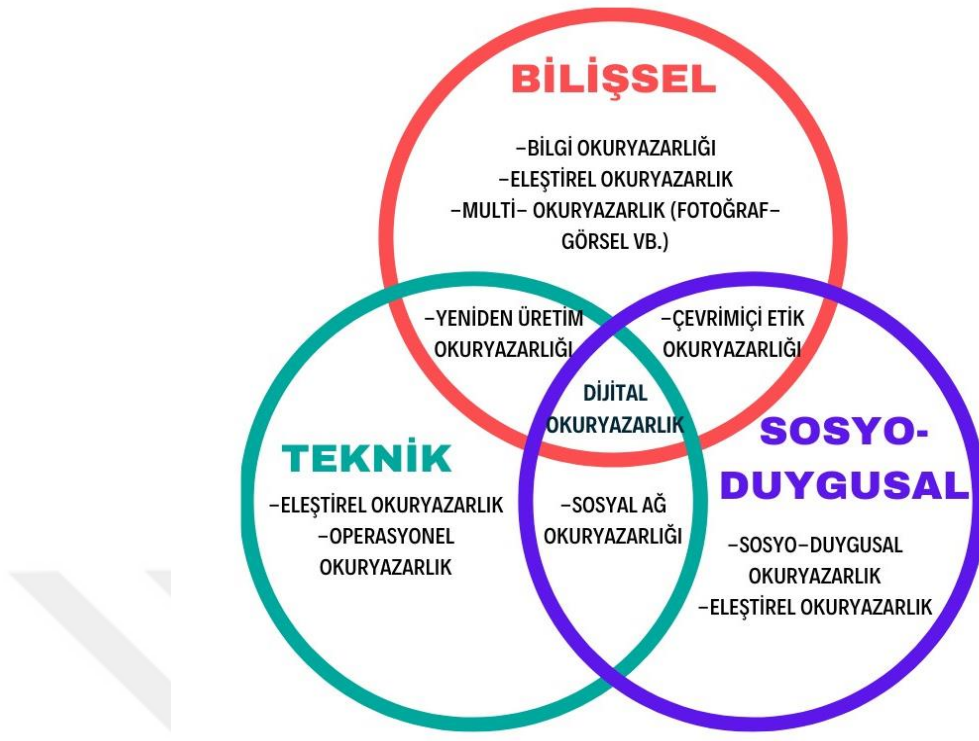
Johnston (2020)'a göre dijital okuryazarlık beş temel unsurdan oluşmaktadır. Şekil 1.10.'da belirtilen bu unsurlar; dijital teknolojiler, dijital öğrenme, dijital yaratıcılık ve öğrenme, dijital vatandaşlık ve kimlik, son olarak da bilgi, medya, veri okuryazarlığı ve akademik okuryazarlık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1.10. Dijital Okuryazarlığın Beş Temel Unsuru (Johnston, 2020)

Moon ve Bai (2020) ise dijital okuryazarlığı; teknik beceriler, bilgi kullanımı, iletişim ve yaratma olarak 4 temel bileşen üzerine oturtmuşlardır. Teknik beceriler dijital araçları kullanabilme becerileri ifade eder. İkinci bileşen olan bilgi kullanımı bilginin farkında olarak kullanımını yani bilgiye ulaşma, anlamlandırma, analiz edebilme, değerlendirme ve kullanabilmeyi kapsar. Kullanıcıların çevrim içi ortamda diğer kullanıcılarla iletişim kurabilmesini ifade eden iletişim ise üçüncü bileşendir. Dördüncü ve son bileşen olan yaratma ise yeni bilgiler üretebilmeyi ifade eder.

Benzer şekilde Ng (2012) dijital okuryazarlığı teknik, bilişsel ve sosyo-duygusal olarak 3 boyutta temellendirmiştir. Teknik boyutu genel olarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerilerini; bilişsel boyutu dijital bilgileri işleme, arama, değerlendirme ve oluşturma sürecinde eleştirel düşünme yeteneğini; sosyo-duygusal alan iletişim, sosyalleşme ve öğrenme için dijital ortamı sorumlu bir şekilde kullanmayı açıklamaktadır. Şekil 1.11.'de belirtilen modelde üç boyut birbiri ile kesişmektedir.

Şekil 1.11. Dijital Okuryazarlık Modeli (Ng, 2012)

Dijital dünya gelişip değiştikçe dijital okuryazarlık kavramı da gelişerek şekillenmektedir. Literatürdeki çeşitli dijital okuryazarlık modelleri incelendiğinde dijital okuryazarlık kavramının bilgi okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, iletişim okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı ve görsel okuryazarlık kavramıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Covello (2010) bu kavramların dijital okuryazarlığın alt disiplinleri olduğunu ifade etmektedir. Bu okuryazarlıkların bazılarının tanımları, dijital çağ ile gelen yeniliklerin ve araştırmaların sonucunda güncellenmiş, dönüşmüş veya genişlemiştir. Örneğin; bilgisayar okuryazarlığı kavramı bilgisayar ve uygulama yazılımlarının amaç doğrultusunda kullanımının anlaşılması olarak ortaya çıkmış fakat sonrasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin tamamını kapsayacak şekilde güncellenerek bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı şeklinde gelişmiştir (Martin & Grudziecki, 2006). Yeni okuryazarlıklar etkileşimli ve kullanıcı tabanlı teknolojik özelliklerinden dolayı öncekilerden farklılık göstermektedir (Şimşek & Şimşek, 2013).

Bu kavramlardan biri olan bilgi okuryazarlığı ilk olarak 1974 yılında o dönemin Bilgi Endüstrisi Derneği (Information Industry Association) başkanı olan Paul G. Zurkowski tarafından ortaya atılmıştır (Kurbanoglu, 2010). Bilgi okuryazarlığı

gereksinim duyulan bilgiyi bilme, bilgiye erişme, elde edilen bilgiyi değerlendirme ve kullanma, bilgiyi kullanırken etik ve yasal düzenlemeleri kabul etme becerilene ilişkin yeterlilik alanlarını kapsayan; bilgiyi tanıma, erişme, örgütleme, değerlendirme ve iletilme gibi boyutları içeren bir uğraş alanı şeklinde tanımlanmaktadır (Adıgüzel, 2011). Dijital okuryazarlığın tanımı içerik olarak bazı kaynaklarda bilgi okuryazarlığının tanımıyla örtüşmekte olup bu durum ortak ilgi ve çaba alanlarından kaynaklanmaktadır (Cordell, 2013). Benzer bir şekilde medya okuryazarlığı Avrupa Komisyonu tarafından medya araçları ile iletişime geçme, görsel ve işitsel kaynaklara erişebilme, erişilen bilgiyi analiz edip değerlendirebilme becerileri olarak tanımlanmıştır (Tatar, 2016). Bilgi kaynaklarının, medya ve iletişim araçlarının dijitalleşmesi; bu kavramların çoğunluğunun temelinde bu teknolojileri kullanarak gerçekleştirilmesi beklenen becerilerin benzerliği gibi durumlar bu kavramları dijital okuryazarlık kavramı çatısı altında toplamaktadır.

Çevrim içi ortamda bilgi arama sürecinin doğru yürütülmesi bahsi geçen bazı okuryazarlık becerileri ve stratejileri olmadan mümkün görünmemektedir (Henry, 2005). Bilgi kullanma davranışı üzerinde etkisi olduğu bilinen bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, dijital okuryazarlığın bilgi arama ve kullanmayla en alakalı yönüdür (Noh, 2017). Dijital okuryazarlık düzeyinin yüksek olması araştırma okuryazarlığı becerilerini de artırmaktadır (Demirdağ, 2021). Nitekim dijital bilgiye hâkim olmak akademik ihtiyaçlar doğrultusunda bilgiyi etkin ve etik biçimde bulma, anlama, değerlendirme ve kullanma yeteneği akademik öğrenim sürecinin temelidir (Shopova, 2014). Buna dayanarak akademik araştırma amacıyla çevrim içi ortamda bilgiye ulaşmanın bazı dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmayı gerektirdiği söylenebilir (Umut Zan vd., 2020). Literatürde dijital okuryazarlığın çevrim içi bilgi arama stratejileri ile doğrudan pozitif bir ilişki olduğu sonucuna erişen çalışmalar mevcuttur (Atoy vd., 2020).

1.7. BİLİŞSEL KAPILMA

Teknoloji ilerledikçe hayatımızdaki birçok olgunun da dijitalleştiğini görmekteyiz. Gazeteler yerini haber sitelerine, bankalar dijital bankacılığa, mağazalar alışveriş sitelerine, kitaplar e-kitaplara bırakmaktadır. Sınırsız içerikle donatılmış olan web, her geçen gün yaşamın her alanında biraz daha fazla yer kaplamakta; bilgisayarlar, mobil telefonlar, tabletler gibi araçlar vasıtasıyla webde geçirilen süre artmaktadır (Barnes vd., 2019). Sosyalleşmekten haber almaya, eğitimden finansa birçok faaliyet artık dijital

ortamlarda gerçekleştirilmektedir. İnternet bilgisayarlar, akıllı telefonlar, ev cihazları aracılığıyla hayatımızı kolaylaştırmaya devam edip daha da kullanılır hale geldikçe internete bağıllık hali de artmaktadır (Storm vd., 2017).

İnternetin insan hayatında bu denli büyük bir yer kaplaması ile birlikte bireylerin duygusal ve bilişsel açıdan olumsuz etkileri de çalışmalara konu olmuştur. Olumsuz etkilerin tespit edilmesiyle yoğun internet kullanımının kişilere nasıl faydalı olabileceklerine dair araştırmalar başlamıştır. Bilgi teknolojilerine dair inançların nasıl şekillendiğini açıklamaya yönelik kaynakların sınırlı olması (Barnes vd., 2019) nedeniyle başlayan kavram arayışı bilişsel kapılma kavramını ortaya çıkarmıştır (Arıkan & Özgür, 2019; Koç, 2019). İlk olarak bilgi sistemi ile ilgili literatürde ortaya çıkan (Zhou vd., 2023) bilişsel kapılma Agarwal ve Karahanna (2000) tarafından teknoloji kullanımı esnasında kişilerin yaşadıkları derin bağıllık durumu olarak tanımlanmıştır (Tanrıverdi, 2018).

Bilişsel kapılma teknoloji kullanımıyla alakalı çalışmalardan farklı olarak teknolojiyi benimsemeye değil teknoloji kullanımının bilişsel boyutunu temel almaktadır (Dursun & Çuhadar, 2015). Araştırmacıların yeni bir teknoloji veya yazılıma verdikleri tepkileri anlama konusunda daha net ve zengin bir kavramdır (Occa, 2018). Bilişsel kapılmanın temeli birbiriyle ilişkili üç kurama dayanmaktadır. Bu kuramlar; kapılma, akış ve bilişsel bağıllıktır (Saadé & Bahli, 2005 ; Sevinç, 2021).

Kapılma bir dikkat objesi tarafından bütün dikkat kaynaklarının kullanıldığı kişisel eğilim olarak tanımlanmaktadır. Kavramın temel ortaya çıkış noktası aktiviteler sırasında bazı bireylerin aktiviteden daha fazla keyif almasından doğan farklılıkla ilgilidir. Kapılma düzeyi yüksek olan bireylerin deneyimledikleri teknolojiyi benimsemeye daha yatkın oldukları bilinmektedir (Vural, 2007).

Bilişsel bağıllık; kişinin zaman algısını yitirerek tamamıyla içinde bulunduğu etkinliğe kendini vermesidir (Alkaya Karagöl, 2020). Bu kavram zihinsel süreçler, tepkiler ve düşünceler ile ilişkilidir. Akış kavramından farklı olarak kontrol kavramını içermemektedir. Bilişsel bağıllık en fazla bireyin planladığı, yönettiği öğrenme ortamlarında görülmekte ve uzaktan eğitimde ders materyalleri ve teknolojiye karşı tutumu olumlu etkilemektedir (Vural, 2007).

Bilişsel kapılmanın dayandırıldığı kuramlardan bir diğeri olan akış kuramı, bireyin mevcut etkinlik dışında kalan her şeyi boş verdiği bir durumu ifade eder (Sevinç, 2021).

Akış kuramının boyutları şu şekildedir:

- *Meydan okuma ve gerekli beceri arasında denge:* Akışın deneyimlenebilmesi için bireyin sahip olması gereken yeteneğin aktivite ile dengede olmasıdır. Aktivite bireyin becerilerinin çok üstünde olursa bireyde kaygıya, çok altında olursa sıkılmaya sebep olur.
- *Belirli amaç ve geri bildirim:* Bireyin amaç doğrultusunda odaklanması ve geri dönüt almasıdır.
- *Göreve yoğunlaşma:* Bireyin dikkatini tamamen uğraştığı etkinliğe yoğunlaştırmasıdır.
- *Kontrol hissi:* Bireyin etkinlik sırasında duyularını kontrol altında tutmasıdır.
- *Etkinlikle bir olma ve farkındalık:* Bireyin etkinliğe dalıp gerçekleştirdiği şeyi kendiliğinden yapmasıdır.
- *Bilincin yitimi:* Bireyin uğraştığı etkinlik dışında her şeyden kendini soyutlamasıdır.
- *Zaman bilincinin kaybolması:* Bireyin etkinlik sırasında zamanın nasıl geçtiğinin farkında olmamasıdır.
- *Ödül olarak görülen bir deneyim:* Bireyin etkinlik sonucunda ödül beklentisinin olmaması uğraştığı etkinliği bir ödül olarak görmesidir (Alkaya Karagöl, 2020; Tanrıverdi, 2018).

Bu üç kuramdan etkilenecek ortaya çıkan bilişsel kapılma; deneyim, algılanan kullanım kolaylığından yola çıkarak bireyin görev ve sorumluluklarını yerine getirmesinde teknolojinin kullanışlılığı konusundaki inançlarını şekillendirmektedir (Ünsal & Ekşioğlu, 2019). Agarwal ve Karahanna (2000) bilişsel kapılmayı 5 ana öge olarak boyutlandırmıştır:

- Zaman: Kişinin teknolojiyle etkileşim esnasında zaman algısının kaybolması,
- Merak: Kişinin teknolojiyle etkileşim halindeyken merak halinde olması,
- İlgi: Kişinin teknolojiyle etkileşim halindeyken sadece bu etkileşime odaklanıp diğer dikkat taleplerinin göz ardı etmesi,

- Kontrol: Bilgi iletişim teknolojileri ile etkileşim halindeyken kullanıcının otokontrol sağladığına inanması,
- Zevk: Kişinin bilişsel kapılma yaşarken zevk hissetmesi olarak açıklamaktadır.

Bireyin bir eğitim müdahalesi sırasında deneyimleyebileceği bağlılık ve katılım durumu olarak kabul edilen bilişsel kapılma (özümseme) durumu, etkili eğitim için çok önemlidir, çünkü öğrenme süreci sırasında bireysel içsel motivasyonu güçlendirir ve öğrenme çıktıları için faydalıdır (Reychav & Wu, 2015). Ayrıca bilimin temeli olan merak duygusu bilişsel kapılmanın temel bileşenlerinden birisidir. Bu sebeple temel çalışma amaçları eğitim ve bilim olan akademisyenlerin bilişsel kapılma düzeyleri önem kazanmaktadır.

Bilişsel kapılma, kullanıcıların algılanan teknoloji kullanım kolaylığını etkilemede (Xiu vd., 2023) ve herhangi bir teknolojiyle etkileşime geçmek için motive etmede güçlü bir faktördür (Çelik, 2020). Bireyin teknoloji ile daha fazla etkileşimde bulunması ve çevrim içi ortamda fazla zaman harcaması; arama ortamına aşinalığını ve çevrim içi arama becerilerini edinme olasılığını da artırmaktadır (Thatcher, 2008). Bu durum teknolojiye ve dolayısıyla çevrim içi ortama bağlılığı ifade eden bilişsel kapılmanın çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerinde etkili olabileceğini düşündürmektedir.

1.8. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Çevrim içi bilgi arama stratejilerine yönelik birçok farklı disiplinde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkileyen birçok değişken üzerinde durulmuştur. İncelenen çalışmalara ilişkin değişkenler, araştırma deseni, örneklem, örneklem büyüklüğü, veri toplama araçları ve ana sonuçlar gibi bazı detaylar Tablo 1.4'te paylaşılmıştır.

Tablo 1.4. Alanyazında Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Yazarlar ve Yıl	Değişkenler	Araştırma Deseni	Örneklem Türü/ Büyüklüğü	Veri Toplama Aracı	Sonuçlar
Göker & Tekedere (2023)	Dijital okuryazarlık	İlişkisel tarama	Lisans öğrencileri / 526 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri ve Dijital Okuryazarlık Ölçeği	Dijital okuryazarlığın çevrim içi bilgi arama stratejilerini orta düzeyde yordadığı tespit edilmiştir.
Atman Uslu & Yıldız Durak (2022)	Kişilik özellikleri, bilgi okuryazarlığı Sosyal medyaya yönelik epistemolojik inançlar		Lisans öğrencileri / 190 katılımcı	Sosyal Medyaya Yönelik Epistemolojik İnançlar Ölçeği, Demografik Veri Formu, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, The Big-Five in Envanteri	Bilgi okuryazarlığının ve sosyal medyaya yönelik epistemolojik inançların çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerinde doğrudan etkisi olduğunu tespit etmiştir.
Özkanal vd. (2021)	Yaş, cinsiyet, kayıt türü	Genel ve ilişkisel tarama	Lisans öğrencileri / 3357 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Çevrim içi bilgi arama stratejileri ile yaş, cinsiyet ve kayıt türü arasında anlamlı farklılıklar olduğu ve deneyimin cinsiyetten daha belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Topal & Süner (2021)	Eğitimsel değişkenler	Betimsel	Lisans öğrencileri / 158 katılımcı	Web'de Bilgi Arama ve Yorumlama Stratejileri Ölçeği	Öğrencilerin genel olarak gelişmiş arama stratejilerini kullandıkları ve öğrenim gördükleri bölüme göre kullandıkları çevrim içi bilgi arama stratejilerinin farklılık gösterdiği görülmüştür.
Atoy vd. (2020)	Dijital okuryazarlık		Lisans öğrencileri /321 katılımcı	Robotfoto, Langer Farkındalık Ölçeği, İnternet Becerileri Ölçeği, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Dijital iletişim ve okuryazarlık becerileri yüksek olan öğrencilerin çevrim içi bilgi arama sürecinde daha etkin oldukları belirlenmiştir.
Burek & Martinuss en (2020)	Davranışsal dikkatsizlik, meta-dikkat, alan deneyimi	İlişkisel	Lisansüstü öğrenciler / 113 katılımcı	Çevrim İçi Öğrenme Motivasyonlu Dikkat ve Düzenleyici Stratejiler Ölçeği, Dikkat Eksikliği Belirtilerinin Güçlü ve Zayıf Yönleri ve Normal Davranış Derecelendirme Ölçeği, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Özel davranışsal dikkatsizlik, meta-dikkat bileşenlerinin ve alan deneyiminin her birinin çevrim içi bilgi arama stratejilerine yaklaşık olarak eşit katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.
Chen (2020)	Demografik veriler		Lisans öğrencileri /537 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejisi Envanteri (revize edilmiş)	Katılımcıların çevrim içi İngilizce bilgi arama stratejilerinin orta düzeyde olduğu, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı ve öğrencilerin çoğunluğunun kaybolma stratejisinden kaçındığı görülmüştür.

Tablo 1.4. (Devamı)

Ergun & Çetin (2020)	Cinsiyet, akademik ortalama, günlük internet süresi, bilgi arama sıklığı, web kullanma ve bilgi arama beceri düzeyi	Kesitsel tarama	Lisans öğrencileri / 126 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Çevrim içi bilgi arama stratejilerinin denemeyanılma, kontrol, amaçlı düşünme, temel fikirleri ayırt etme ve değerlendirme stratejilerinin yüksek, problem çözmeye ait ortalamalarının orta ve kaybolma stratejilerinin ise düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Cinsiyet, akademik ortalama, internet kullanım sürelerinin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı farklılık yoktur.
Reisoğlu vd. (2020)	Argümantasyon süreçleri	Betimsel, kestirimci, ilişkisel ve tümdengelsel	Lisans öğrencileri / 20 katılımcı	Yarı yapılandırılmış görüşme, Üst Bilişsel Farkındalık Envanteri, Ekran kayıtları, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Argümantasyon süreçlerinin üniversite öğrencilerinin bilgi arama stratejilerini geliştirmede etkili olduğu argümantasyon etkinliklerinden geçerken üst bilişsel bilgi arama stratejilerini sıklıkla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.
Sezer & Akçay (2019)	Bilgi okuryazarlığı	Tarama	Lisans öğrencileri / 462 katılımcı	Kişisel Bilgi Formu, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği, Öğrenci Görüşlerini Belirleme Formu	Bilgi okuryazarlığı hem de çevrim içi bilgi arama stratejilerinin orta düzeyde olduğu ve bu iki değişken arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif olduğu belirtilmiştir.
Çebi & Bahçekapılı Özdemir (2019)	Dijital doğuş, dijital vatandaşlık	Betimsel	Lise öğrencileri / 331 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Dijital Doğuş Değerlendirme Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği	Dijital doğuş ve çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmüştür.
Reisoğlu vd. (2019)	Görev karmaşıklığı, bilgi arama deneyimi, bilişsel stiller	Nedensel karşılaştırmalı yöntem	Lisans öğrencileri / 20 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri dikkate alınarak çevrim içi bilgi arama davranışları ile ilgili oluşturulan rubrik (dereceli puanlama aracı)	Deneyimli öğrencilerin, acemi üniversite öğrencilerine göre basit ve zor görevlerde davranışsal, yaklaşımsal ve üst bilişsel alanlarla ilişkili çevrim içi bilgi arama davranışları sergilediği ortaya konmuştur.
Tuluk & Kepceoğlu (2019)	Web pedagojik alan bilgileri	İlişkisel	Lisans öğrencileri /220 katılımcı	Web Pedagojik Alan Bilgisi Ölçeği, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Çalışma sonucunda web pedagojik içerik bilgisi ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında %17,3 ortak varyans tespit etmiştir.
Chen vd. (2019)	Mesleki deneyim, internet deneyimi	Tarama	Lisans öğrencileri ve öğretmenler /204 +204 katılımcı	Bilgi Arama Stratejileri anketi, Bilgi Değerlendirme Standartları anketi	Hizmet içi okul öncesi öğretmenlerinin çevrim içi arama sırasında öğretmen adaylarından daha fazla derin strateji benimsediğini; mesleki deneyim ve internet deneyiminin çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkilediği belirlenmiştir.

Tablo 1.4. (Devamı)

Weber vd. (2019)	Akademik başarı	Nicel	Lisans öğrencileri / 3.816+769 katılımcı	İki aşamalı bir anket ve son sınavdan alınan notlar	Öğrencilerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin öğrenci not ortalaması ile ilişkili olduğu, gelişmiş arama stratejilerinin akademik başarıya güçlü ve olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur.
Carevic vd. (2018)	Eğitim düzeyi	Karma	Lisans ve lisansüstü öğrenciler /32 katılımcı	Keşif görevi ve göz izleme teknolojisi	Eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin çevrim içi bilgi arama strateji düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.
Kurt & Emiroğlu (2018)	Cinsiyet, bölüm, sınıf, bilgi kirliliği, bilişsel kapılma	Tarama	Lisans öğrencileri / 198 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Bilişsel Kapılma Ölçeği, İnternette Bilgi Kirliliği Ölçeği	Bilişsel kapılma, internette bilgi kirliliği ve çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında pozitif korelasyon tespit edilmiştir.
Çoklar vd. (2017)	Bilgi okuryazarlığı, dijital doğuş	Betimsel	Lisans öğrencileri /398 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği, Dijital Doğuş Değerlendirme Ölçeği	Dijital doğuş ve çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında pozitif yönlü bir ilişki ve bilgi okuryazarlığının çevrim içi bilgi aramada dijital doğuştan daha fazla etkisi olduğu görülmüştür.
Polat & Tekin (2017)	Sayısal yetkinlik seviyesi	Tarama	Lisans öğrencileri / 386 katılımcı	Sayısal Yetkinlik Ölçeği, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Çevrim içi bilgi arama stratejileri ile sayısal yetkinlik seviyeleri arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğu, çevrim içi bilgi arama stratejilerinin cinsiyete ve günlük internet kullanım sürelerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.
Şenyuva (2017)	İnternet öz-yeterlik	Tanımlayıcı	Lisans öğrencileri /1202 katılımcı	Bilgi Formu, İnternet Öz Yeterlik Ölçeği, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Öğrencilerin, internet öz yeterlik ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
Ay (2016)	Eğitimsel değişkenler	Tarama	Lisans ve lisansüstü öğrenciler / 1006 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Envanteri ve demografik veri anketi	Akademik başarının, eğitim düzeyinin ve eğitim görülen bölümün çevrim içi bilgi arama stratejilerinde etkili olduğu görülmüştür.
Çaka vd. (2016)	Eğitim düzeyi, yaş, günlük internet kullanım süresi	İlişkisel tarama	Orta okul, lise ve üniversite öğrencileri/ 1135 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri ve demografik veri anketi	Sosyal ağ kullanan öğrencilerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin günlük internet kullanım sürelerine, yaşa ve eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Tablo 1.4. (Devamı)

Hsin vd. (2016)	Eğitim düzeyi	Çoklu durum çalışması	Lisansüstü öğrenciler ve öğretim üyeleri / 15 katılımcı	Görüşme	Eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin çevrim içi bilgi arama strateji düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Karaoğlu Yılmaz (2016)	Üst bilişsel farkındalık	Nitel ve nicel (karma)	Lisans öğrencileri / 419 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Biliş Ötesi Farkındalık Envanteri	Üst bilişsel farkındalık ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu tespit etmiştir.
Tatar (2016)	Medya okuryazarlığı	Tarama, ilişkisel ve karşılaştırma	Lisans öğrencileri /1973 katılımcı	Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Öğretmen adaylarının çevrim içi bilgi arama strateji seviyeleri ile medya okuryazarlık seviyeleri arasında orta seviyede ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.
Çevik (2015)	Epistemolojik inançlar, genel karar verme tarzı, başarı hedef yönelimleri	İlişkisel	Lisans öğrencileri /538 katılımcı	Akademik ve demografik anket, Başarı hedef yönelimleri anketi, Genel karar verme tarzı anketi, Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Epistemolojik İnançlar Ölçeği	Öğrencilerin öğrenme-yaklaşma hedef düzeyi arttıkça işlemsel ve üst bilişsel alan stratejilerinin kullanımının arttığı; rasyonel karar stillerine sahip öğrencilerin daha yüksek düzeyde çevrim içi bilgi arama stratejileri kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.
Turan vd. (2015)	Cinsiyet, günlük internet kullanım düzeyi, çevrim içi bilgi arama deneyimi	Karma	Öğretmenler / 42 katılımcı	Demografik veri formu, Sesli Düşünme Rehberi	Cinsiyet ve günlük internet kullanım düzeyi ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Çevrim içi bilgi arama deneyimi ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir.
Hsieh & Tsai (2014)	Epistemolojik inançlar		Lisans öğrencileri / 344 katılımcı	Epistemik inançlar anketi, Bilim bilgisi bağlılık anketi, Bilişsel yük deneyimi anketi	Daha karmaşık epistemik inançlara sahip öğrencilerin çevrim içi kaynaklarla başa çıkmada daha iyi bilgi işleme becerisine sahip olabileceği tespit edilmiştir.
Hsu vd. (2014)	Epistemolojik inançlar		Lisans ve lisansüstü öğrenciler /42 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Bilimsel Epistemik inançlar anketi	Daha karmaşık ve gelişmiş epistemolojik inançlara sahip kişilerin daha çok üst bilişsel stratejiler sergileme eğilimde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Tseng vd. (2014)	Öz düzenlemeli öğrenme	İlişkisel	Lise öğrencileri /307 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Öz Düzenlemeli Öğrenme Ölçeği, Çevrim İçi Bilgi Değerlendirme Standartları Ölçeği	Temel öz düzenlemeli öğrenmenin davranışsal ve yaklaşımsal arama stratejilerine, ileri öz düzenlemeli öğrenmenin ise üst bilişsel stratejilerine rehberlik ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1.4. (Devamı)

Sırakaya & Çakır (2014)	Cinsiyet, bilgi arama sıklığı ve düzeyi	Betimsel	Lisans öğrencileri /139 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri	Cinsiyetin çevrim içi bilgi arama stratejilerinde farklılık yaratan bir değişken olmadığı ancak bilgi arama sıklığı ve düzeyinin anlamlı bir farklılık oluşturduğunu tespit etmiştir.
Zhou (2014)	Cinsiyet	Deneyisel	Lisans öğrencileri /107 katılımcı	Anket ve web aramalarını kaydeden bir arama günlüğü uygulaması	Cinsiyet farkının en fazla görüldüğü katılımcıların çevrim içi bilgi aramada ortalama performans gösterenler olduğu belirlenmiştir.
Tsai vd. (2012)	Örtük ve açık stratejilerin rolü	İlişkisel	Lise öğrencileri / 103 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri, Ekran yakalama tekniği	Öğrencilerin açık stratejilerinin, fen bilgisi arama sonuçlarını tahmin etmede örtük stratejilerinden daha başarılı olduğunu göstermiştir. Ayrıca ayrıntılı okumaya (açık stratejiler) daha fazla zaman harcayan ve web bilgilerini değerlendirmede (örtük stratejiler) daha iyi becerilere sahip olan katılımcıların üstün arama performansına sahip olma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir.
Tsai vd. (2012)	Bilgi arama bağlamı	Betimsel	Lisans öğrencileri / 304 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri ve görüşme	Üniversite öğrencilerinin günlük yaşam bilgilerini aramak için kullandıkları çevrim içi arama stratejilerinin, öğrenme etkinlikleri için kullandıkları stratejilerden daha iyi olduğu ve cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.
Tsai vd. (2011)	Epistemolojik inançlar		Öğretmenler / 95 katılımcı	İnternet tabanlı öğrenme ortamları anketi ve Meta-Analyzer adı verilen internet tabanlı bir problem çözme ortamı	Daha gelişmiş epistemolojik inançlara sahip bireylerin, bilgileri amaçlı olarak filtreleme yeteneklerinin daha fazla olduğu görülmüştür.
Tsai (2009)	Cinsiyet, web kullanım düzeyi	Karma	Lise öğrencileri / 324 katılımcı	Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri,	Çevrim içi bilgi arama stratejilerinin cinsiyete göre anlamlı fark gösterdiği, internette arama deneyiminin yaklaşımsal ve davranışsal stratejileri geliştirdiği tespit edilmiştir.
Tsai & Tsai (2003)	İnternet öz-yeterlik		Lisans öğrencileri / 73 katılımcı	İnternet Öz-yeterlik Ölçeği Sesli Düşünme Rehberi	İnternet öz-yeterliği yüksek öğrencilerin web tabanlı bir ortamda bilgi aramak için daha iyi davranışsal, prosedürel ve üstbilişsel stratejiler geliştirebildiği görülmüştür.

Tablo 1.4.'de incelenen çalışmaların araştırma desenlerine bakıldığında betimsel ve ilişkisel çalışmaların ağırlıkta olduğu, karma yöntemin de sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Deneysel yöntem tercih eden çalışmaların sayısı ise oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir (Zhou, 2014). Çalışmaların büyük çoğunluğunda örneklemin lisans öğrencilerinden oluştuğu (Atman Uslu & Yıldız Durak, 2022; Atoy vd., 2020; Chen, 2020; Çevik, 2015; Çoklar vd., 2017; Ergun & Çetin, 2020; Hsieh & Tsai, 2014; Karaoğlu Yılmaz, 2016; Kurt & Emiroğlu, 2018; Özkanal vd., 2021; Polat & Tekin, 2017; Reisoğlu vd., 2019; Reisoğlu vd., 2020; Sezer & Akçay, 2019; Sırakaya & Çakır, 2014; Şenyuva, 2017; Tatar, 2016; Tsai & Tsai, 2003; Tsai vd., 2012; Tuluk & Kepceoğlu, 2019; Weber vd., 2019; Zhou, 2014), az sayıda çalışmanın ise örnekleminin öğretmenlerden (Chen vd., 2019; Tsai vd., 2011; Turan vd., 2015), lisansüstü öğrencilerden (Ay, 2016; Burek & Martinussen, 2020; Carevic vd., 2018; Hsin vd., 2016; Hsu vd., 2014) ya da lise öğrencilerinden (Çebi & Bahçekapılı Özdemir, 2019; Tsai, 2009; Tsai vd., 2012; Tseng vd., 2014) oluştuğu görülmektedir. Örneklem büyüklükleri incelendiğinde çalışmaların büyük çoğunluğunda katılımcı sayısının 100 ile 500 arasında olduğu (Atoy vd., 2020; Hsieh & Tsai, 2014; Karaoğlu Yılmaz, 2016; Polat & Tekin, 2017; Sırakaya & Çakır, 2014; Tsai, 2009; Tseng vd., 2014; Zhou, 2014), az sayıda çalışmada ise katılımcı sayısının 1000'in üzerinde olduğu görülmektedir (Ay, 2016; Özkanal vd., 2021; Şenyuva, 2017; Tatar, 2016; Weber vd., 2019). Katılımcı sayısının 50'nin altında olduğu çalışmaların uygulamalı çalışmalar olduğu görülmektedir (Carevic vd., 2018; Hsin vd., 2016; Hsu vd., 2014; Reisoğlu vd., 2019; Reisoğlu vd., 2020).

Çevrim içi bilgi arama stratejilerinin akademik başarı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarda çevrim içi bilgi arama becerisi ile akademik başarının pozitif ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Ergun & Çetin, 2020; Weber vd., 2019). Eğitim düzeyi, sınıf düzeyi ve bölüm gibi eğitimsel değişkenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerine etkisini araştıran çalışmalarda da eğitim görülen bölümün çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkilediği ve eğitim düzeyi yükseldikçe çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyinin de yükseldiği sonucuna erişilmiştir (Carevic vd., 2018; Hsin vd., 2016; Topal & Süner, 2021).

İncelenen çalışmaların bazılarında cinsiyetin çevrim içi bilgi arama stratejilerini farklılaştırıp farklılaştrmadığı da ele alınmış, bu çalışmaların büyük çoğunluğunda aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Turan vd., 2015; Tsai vd., 2012;

Polat & Tekin, 2017; Ergun & Çetin, 2020; Kurt & Emiroğlu, 2018; Sırakaya & Çakır, 2014; Chen, 2020). Üç çalışmada ise cinsiyete göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin farklılaştığı erkekelerin çevrim içi bilgi arama strateji düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir (Özkanal vd.,2021; Tsai, 2009; Zhou, 2014).

Çevrim içi bilgi arama stratejileri ile ilişkisi en sık araştırılan değişkenlerden biri olan epistemolojik inançların incelendiği çalışmalarda gelişmiş epistemolojik inançlara sahip bireylerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeylerinin de yüksek olduğu görülmektedir (Atman Uslu & Yıldız Durak, 2022; Hsieh & Tsai, 2014; Hsu vd., 2014; Tsai vd., 2011). Epistemolojik inançların yanı sıra karar verme tarzı (Çevik, 2015), üst bilişsel farkındalık (Karaoğlu Yılmaz, 2016), meta-dikkat (Burek & Martinussen, 2020) gibi bireyin bilişsel özelliklerinin çevrim içi bilgi arama stratejileri ile ilişkisinin incelendiği çalışmalarda bu değişkenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerine katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca çevrim içi ortamda bilgi aramanın temeli olan beceriler olarak değerlendirilebileceğimiz, dijital okuryazarlık (Atoy vd., 2020), bilgi okuryazarlığı (Atman Uslu & Yıldız Durak, 2022; Çoklar vd., 2017; Sezer & Akçay, 2019), medya okuryazarlığı (Tatar, 2016), bilgi arama beceri düzeyi (Ergun & Çetin, 2020), sayısal yetkinlik (Polat & Tekin, 2017), internet öz-yeterlik düzeyi (Şenyuva, 2017; Tsai & Tsai, 2003) gibi değişkenler ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunduğu çalışmalar mevcuttur.

İncelenen bazı çalışmalarda günlük internet kullanım süresi ve düzeyi ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Ergun & Çetin, 2020; Turan vd., 2015). Fakat internette bilgi arama sıklığının çevrim içi bilgi arama stratejilerine etkisi olduğu, internette bilgi arama sıklığı yüksek olan kullanıcıların çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar mevcuttur (Sırakaya & Çakır, 2014; Ergun & Çetin, 2020). İnternet kullanımı ile alakalı bir başka değişken ise bilişsel kapılmadır. Yapılan çalışmada çevrim içi bilgi arama stratejileri ile bilişsel kapılma arasında anlamlı bir ilişki olduğu, çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyi yükseldikçe bilişsel kapılma düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Kurt & Emiroğlu, 2018).

Literatürde az sayıda da olsa akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama süreçlerine yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Fakat bu çalışmalar akademisyenlerin çevrim içi bilgi

davranışı (Bhat vd., 2015), akademik veri tabanı kullanımları (Dukić, 2014) ya da çevrim içi ortamdaki kaynaklardan hangilerini benimsedikleri (Aregbesola & Oguntayo, 2014) ve temel arama fonksiyonlarını nasıl kullandıkları (Du & Evans, 2011) ile görülmektedir. Örneklem büyüklüğü yüz katılımcıdan daha az olan bu çalışmalarda akademisyenlerin çevrim içi ortamla etkileşim sırasındaki duygusal bilişsel durumlarına değinilmemektedir. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini kapsamlı ve detaylı bir ölçme aracı ile betimsel olarak ortaya koyan ve bu stratejileri etkileyen değişkenlerin belirlenmesine yönelik bir çalışma olmadığı görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMA DESENİ

Bu araştırmada nicel araştırma yaklaşımında deneysel olmayan desenlerden karşılaştırmalı ve ilişkisel araştırma desenleri kullanılmıştır. Karşılaştırmalı araştırma deseninde niteleyici bağımsız değişkenin düzeyleri arasında bağımlı değişken açısından farklılık olup olmadığı incelenmektedir (Gliner vd., 2015). Bu çalışmada akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyi belirlendikten sonra demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. İlişkisel araştırma deseni iki ya da daha fazla değişkenin aralarında ilişki olup olmadığını belirlemek için kullanılmaktadır (Gürbüz & Şahin, 2018). Çalışmada akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin dijital okuryazarlık ve bilişsel kapılma düzeyleri ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca ilişkili değişkenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini yordama düzeyleri de analiz edilmiştir.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evreni Türkiye’de görev yapan akademisyenlerden oluşmaktadır. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) verilerine göre Türkiye’deki 184.651 akademisyenin 84.778’ini kadınlar (%46.31) 98.308’ini (%53.69) erkekler oluşturmaktadır. Akademisyenler ünvanlarına göre; %19.25’i profesör (35.261), %12.61’i doçent (23.088), %24.10’u doktor öğretim üyesi (44.125), %19.94’ü öğretim görevlisi (36.517) ve %23.93’ü ise araştırma görevlisi (43.823) olarak dağılım göstermektedirler (YÖK, 2023).

Araştırmanın örnekleme belirlenirken kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örnekleme yönteminde araştırma için örneklem gereksinim duyulan büyüklüğe ulaşmaya kadar ulaşılabilir deneklerden veri toplanmaktadır (Gürbüz & Şahin, 2018). Gönüllü katılımcılar araştırma örneklemine dâhil edilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, yabancı dil seviyelerine, günlük internet kullanım sürelerine, ünvanlarına, disiplinlerine ve araştırma deneyimlerine ilişkin dağılımları Tablo 2.1.’de

sunulmuştur. Çalışmaya katılan 501 akademisyenin 196'sı (%39.1) kadın, 304'ü (%60.9) erkektir. Katılımcıların yaşları incelendiğinde çoğunluğunun (%40.3; 202) 31-40 yaş aralığında olan akademisyenlerin olduğu görülmektedir.

Tablo 2.1. Katılımcıların Demografik Dağılımı

		Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	196	39.1
	Erkek	305	60.9
Yaş	20-30	76	15.2
	31-40	202	40.3
	41-50	119	23.8
	51-60	81	16.2
	61 ve üzeri	23	4.6
Yabancı Dil Seviyesi	A - (Elementary- Orta Altı Seviye)	22	4.4
	B1 - (Pre-Intermediate – Orta Seviye)	115	23
	B2 - (Intermediate- Orta Üstü Seviye)	194	38.7
	C1 - (Upper-Intermediate- İleri Seviye)	119	23.8
	C2 - (Advanced – Profesyonel Seviye)	51	10.2
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-2 saat	59	11.8
	3-5 saat	215	42.9
	6-10 saat	191	38.1
	10 saatten fazla	36	7.2
Ünvan	Araştırma Görevlisi	155	30.9
	Öğretim Görevlisi	40	8
	Doktor Öğretim Üyesi	121	24.2
	Doçent	79	15.8
	Profesör	106	21.2
Disiplin	Sosyal Bilimler	180	35.9
	Fen Bilimleri	134	26.7
	Sağlık Bilimleri	112	22.4
	Mühendislik	75	15
Mesleki Deneyim	1-5 yıl	118	23.6
	6-10 yıl	112	22.4
	11-15 yıl	108	21.6
	16-20 yıl	40	8
	21 yıl ve üzeri	123	24.6
Toplam		501	100

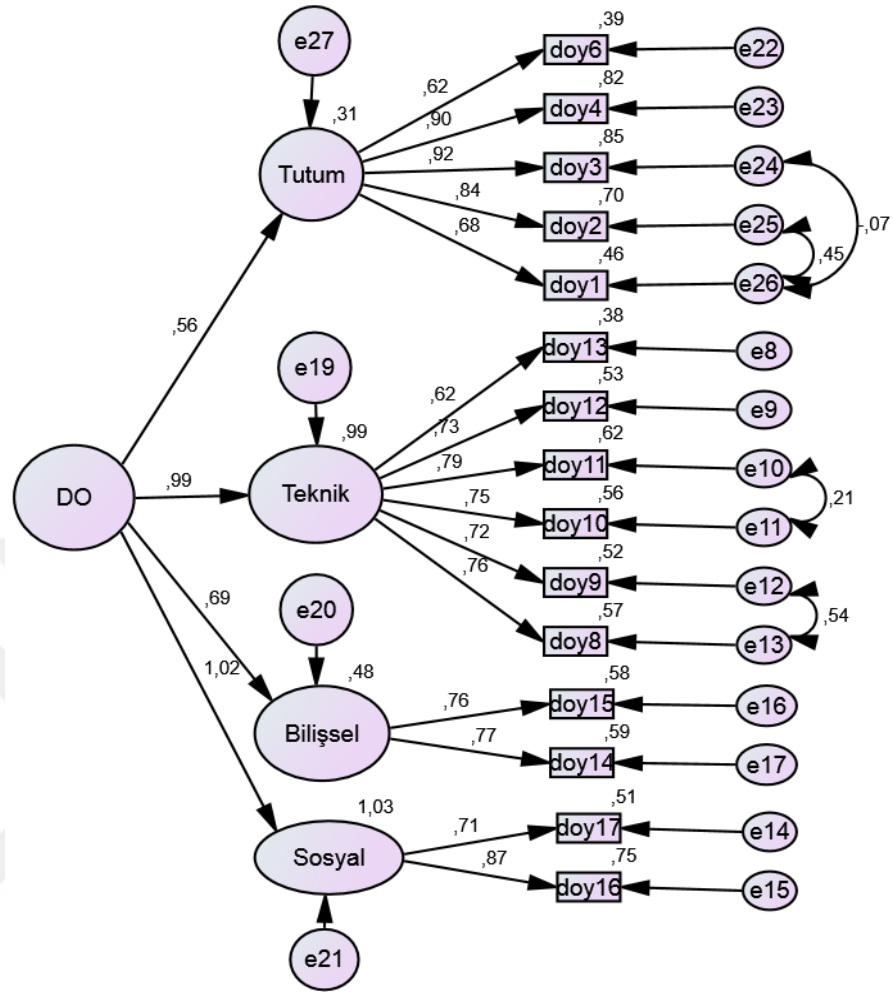
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışma kapsamında 3 farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu veri toplama araçları “Dijital Okuryazarlık Ölçeği”, “Bilişsel Kapılma Ölçeği” ve “Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri” dir. Ayrıca katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek amacıyla demografik bilgi sorularının bulunduğu kişisel bilgi formundan (EK-1) yararlanılmıştır.

2.3.1. Dijital Okuryazarlık Ölçeği

Akademisyenlerin dijital okuryazarlık düzeylerini incelemek için Ng (2012) tarafından geliştirilen Hamutoğlu vd. (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan “Dijital Okuryazarlık Ölçeği” kullanılmıştır (EK-2). Beşli likert yapısında olan ölçek; Hiçbir zaman (1), Nadiren (2), Bazen (3), Genellikle (4) ve Her zaman (5) olarak derecelendirilmiştir. Ölçek; dört alt boyut ve 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları tutum (7 madde), teknik (6 madde), bilişsel (2 madde) ve sosyal (2 madde) olarak başlıklandırılmıştır. Hamutoğlu vd. (2017) alt boyutların iç tutarlılık katsayılarını (Cronbach Alpha) sırasıyla 0.89, 0.90, 0.87 ve 0.79 olarak elde etmiştir. Ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısının ise 0.98 olarak tespit etmiştir. Alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0.85, 0.87, 0.73, 0.74, olarak belirlenmiştir. Ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısı 0.92 olarak tespit edilmiştir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Çalışma kapsamında ölçeğin akademisyen örneklem grubuna uygunluğunu incelemek için elde edilen verilerle ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı Şekil 2.1.’de sunulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda model uyum kriterleri incelenmiş ve düşük faktör yüküne sahip olduğu tespit beşinci ve yedinci maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Doğrulayıcı faktör analiz neticesinde model uyum indeksleri; $\chi^2/sd=3.40$; RMSEA=0.06; CFI=0.95 ve GFI=0.92 olarak elde edilmiştir. χ^2/sd oranının 5 ten küçük, GFI değerinin 0.85’den ve CFI değerlerinin 0.90’dan yüksek ve RMSEA değerlerinin ise 0.08’den düşük çıkması model veri uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2016). Böylelikle ölçeğin hedef kitleye uygun olduğu tespit edilmiştir.

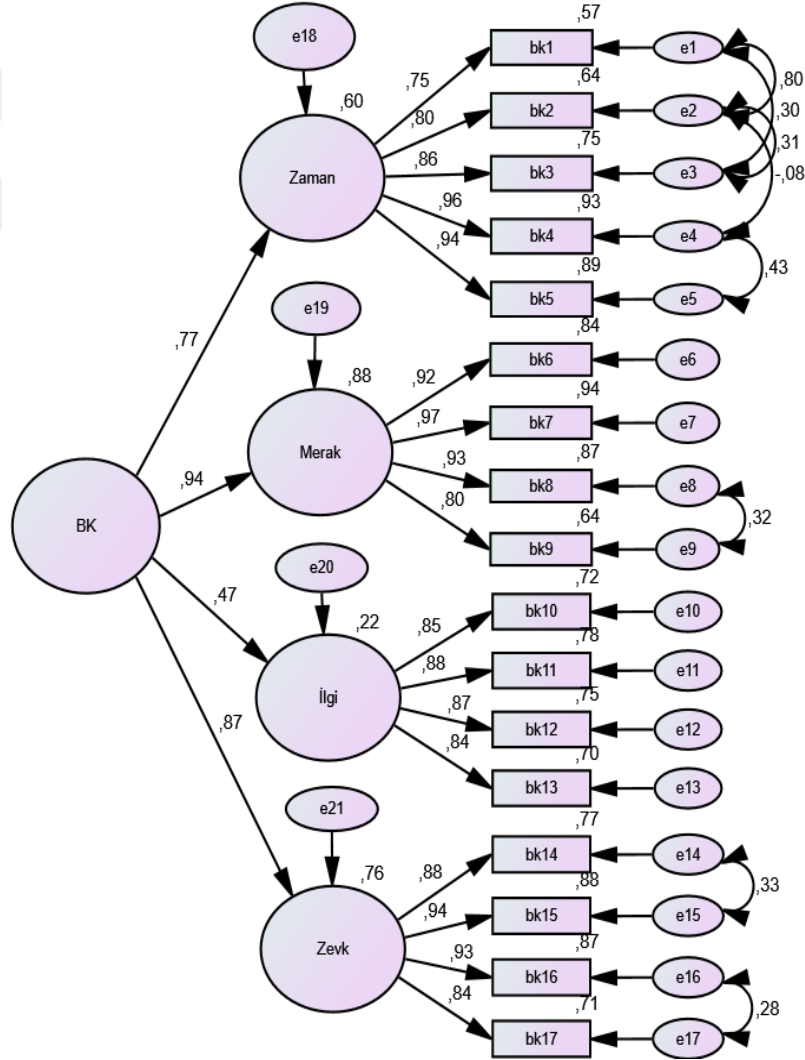
Şekil 2.1. Dijital Okuryazarlık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

2.2.3. Bilişsel Kapılma Ölçeği

Akademisyenlerin bilişsel kapılma düzeylerini incelemek için Agarwal ve Karahanna (2000) tarafından geliştirilen; Usluel ve Vural (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Bilişsel Kapılma Ölçeği” kullanılmıştır (EK-3). Onlu likert yapısında olan ölçekte Kesinlikle Katılmıyorum (1) ve Kesinlikle Katılıyorum (10) olarak derecelendirilmektedir. Dört alt boyut ve 17 maddeden oluşan ölçeğin boyutları zaman (5 madde), merak (4 madde), ilgi (4 madde) ve zevk (4 madde) olarak başlıklandırılmıştır. Usluel ve Vural (2009) alt boyutların iç tutarlılık katsayılarını (Cronbach Alpha) sırasıyla 0.88, 0.90, 0.82 ve 0.90 olarak elde etmiştir. Ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısının ise 0.92 olarak tespit etmiştir. Alt boyutların iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0.95, 0.94,

0.91 ve 0.94, olarak belirlenmiştir. Ölçeğin tamamının iç tutarlık katsayısı 0.94 olarak tespit edilmiştir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Çalışma kapsamında ölçeğin akademisyen örneklem grubuna uygunluğunu incelemek için elde edilen verilerle ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı Şekil 2.2.'de sunulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda model uyum indeksleri incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analiz neticesinde model uyum indeksleri; $\chi^2/sd = 4.16$; RMSEA=0.08; CFI=0.97 ve GFI=0.90 olarak elde edilmiştir. χ^2/sd oranının 5 ten küçük, GFI değerinin 0.85'den ve CFI değerlerinin 0.90'dan yüksek ve RMSEA değerlerinin ise 0.08'den düşük çıkması model veri uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2016). Böylelikle ölçeğin hedef kitleye uygun olduğu tespit edilmiştir.

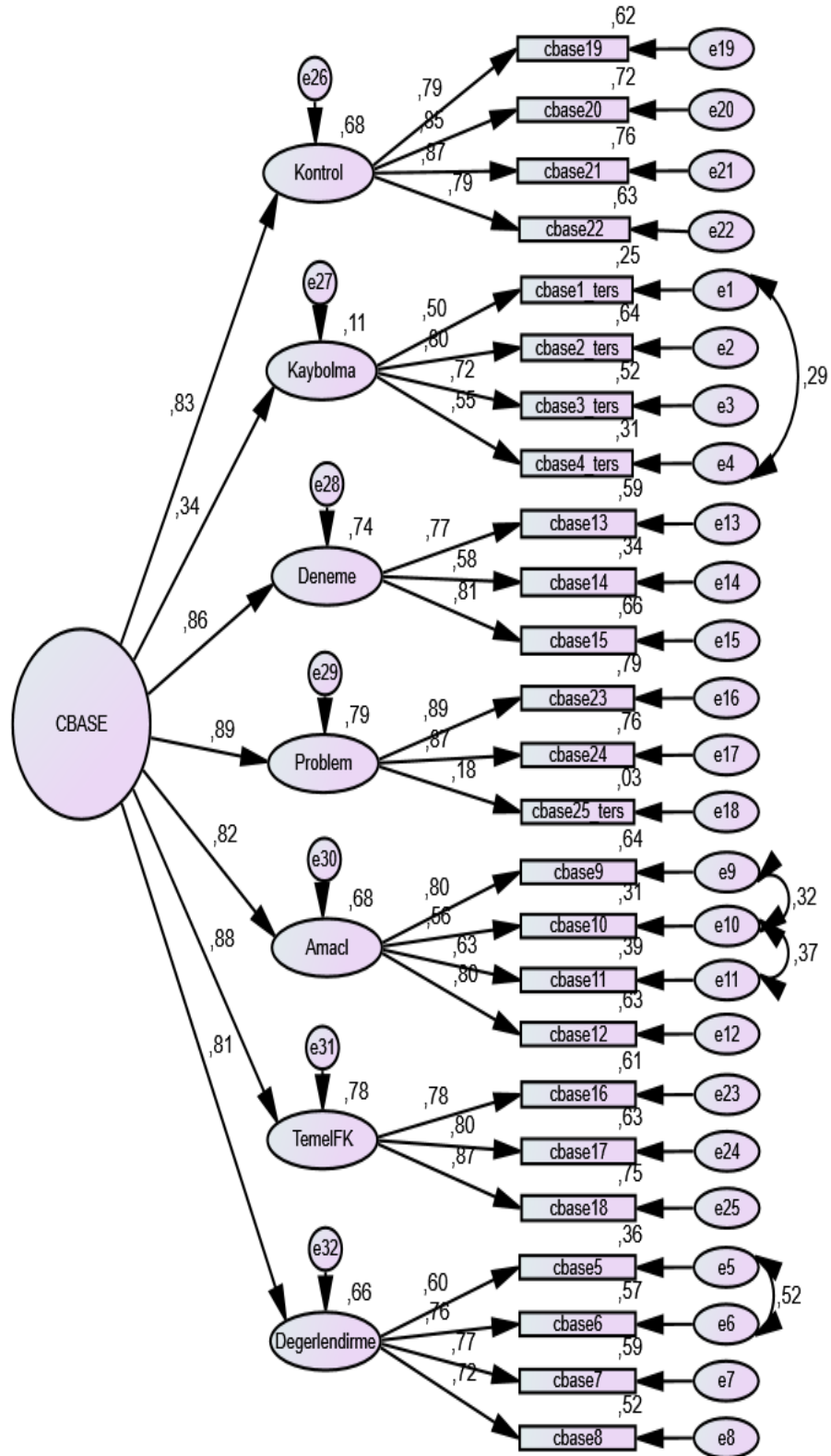

Şekil 2.2. Bilişsel Kapılma Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

2.3.3. Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeylerini incelemek için Tsai (2009) tarafından geliştirilen ve Aşkar ve Mazman (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan “Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri” kullanılmıştır (EK-4). Altılı likert yapısından olan ölçekte “Bana tamamen uymuyor” (1) ve “Bana tamamen uyuyor” (6) olarak derecelendirilmiştir. Toplamda 25 maddeden oluşan ölçeğin; kontrol (4 madde), kaybolma (4 madde), deneme-yanılma (3 madde), problem çözme (3 madde), amaçlı düşünme (4 madde), temel fikirleri ayırt etme (3 madde) ve değerlendirme (4 madde) başlıklı alt boyutları bulunmaktadır. Tsai (2009) alt boyutların iç tutarlılık katsayılarını (Cronbach Alpha) sırasıyla 0.74, 0.88, 0.82, 0.64, 0.79, 0.75 ve 0.79 olarak elde etmiştir. Ölçeğin tamamının iç tutarlık katsayısının ise 0.91 olarak tespit etmiştir. Çalışma kapsamında ise ölçeğin tamamının iç tutarlık katsayısı 0.91, alt boyutların iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla 0.88, 0.73, 0.75, 0.53, 0.82, 0.85 ve 0.82 olarak belirlenmiştir.

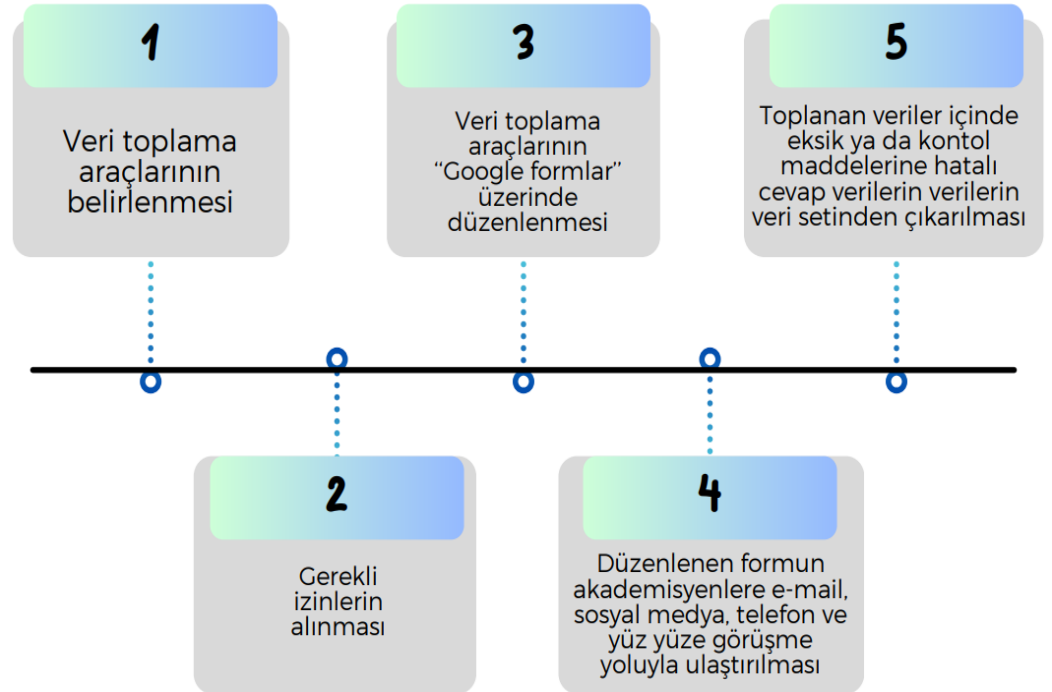
Çalışma kapsamında ölçeğin akademisyen örneklem grubuna uygunluğunu incelemek için elde edilen verilerle ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı Şekil 2.3.’de sunulmuştur. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda model uyum indeksleri incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi neticesinde model uyum indeksleri; $\chi^2/sd = 3.21$, RMSEA=0.06, CFI=0.91 ve GFI=0.89 olarak elde edilmiştir. χ^2/sd oranının 5 ten küçük, GFI değerinin 0.85’den ve CFI değerlerinin 0.90’dan yüksek ve RMSEA değerlerinin ise 0.08’den düşük çıkması model veri uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2016). Böylelikle ölçeğin hedef kitleye uygun olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2.3. Çevrim İçi Bilgi Arama Envanteri Doğrulayıcı Faktör Analizi

2.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmanın veri toplama süreci öncesinde Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurul'u tarafından araştırmanın uygunluğu onaylanmıştır (EK-5). Ayrıca veri toplama amacıyla belirlenen üniversitelerden gerekli izinler alınmıştır (EK-6). Veri toplama araçları "Google Formlar" üzerinde düzenlenerek çevrim içi bir form elde edilmiştir. Oluşturulan form 18 farklı üniversitede görev yapan toplamda 8537 akademisyene e-mail yoluyla, sosyal medya üzerinden, telefonla ve yüz yüze görüşerek ulaştırılmıştır. Veri toplanacak akademisyenler belirlenirken örneklemin dengeli dağılımı için çaba harcanmıştır. Katılımcılara kişisel verilerin korunması hususunda güvence verilerek kendileri bu konuda bilgi verilmiştir. Yaklaşık 3 aylık veri toplama sürecinde çalışmaya gönüllü olarak katılan toplamda 571 kişi formu doldurarak geri dönüş sağlamıştır. Tutarlılığı ölçme amacıyla veri setine eklenen kontrol maddelerine yanlış yanıt verilmiş olan, eksik ya da hatalı doldurulan veriler veri setinden çıkarıldığında 504 veri elde edilmiştir.

Şekil 2.4. Veri Toplama Süreci

2.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Bu çalışmada veri toplama araçlarının, araştırma sürecinin ve veri analizinin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak bazı önlemler alınmıştır. Alınan önlemler Topu vd. (2013) belirtilen geçerlik ve güvenilirlik önlemleri doğrultusunda sınıflandırılarak sunulmuştur. Alınan geçerlik önlemlerinden bazıları şunlardır:

- Uygun örnekleme yöntemi ile katılımcı sayısının yüksek olması sağlanıp çalışmadaki örneklemin evreni temsil etme gücünün de artırılması hedeflenmiştir.
- Katılımcı gönüllüğü alınmıştır.
- Araştırma soruları amaca ve kapsama uygun şekilde düzenlenmiştir.
- Çalışmanın yöntemi alan yazınla ilişkilendirilerek açıklanmıştır.
- Çalışmada araştırma desenine uygun veri toplama araçları seçilmiş ve bu araçlar detaylarıyla açıklanmıştır.
- Veri toplama süreci ve analizleri açıklanmıştır.

Veri toplama araçları ve araştırma süreci için alınan güvenilirlik önlemlerinden bazıları şunlardır:

- Katılımcıların tutarlılığını ölçmeye yönelik kontrol maddeleri veri toplama araçlarına eklenip bu maddelere eksik ya da hatalı verilen cevapların çıkarılarak araştırmanın güvenilirliğinin artırılması sağlanmıştır.
- Katılımcıların sadece akademisyenlerden oluşması şartını sağlamak amacıyla veri toplama formu akademisyenlere doğrudan iletilmiştir.
- Aykırı ve uç değerler veri setinden çıkarılmıştır.
- Elde edilen verilerin iç tutarlık durumu sunulmuştur.
- Çalışmanın geçerliği artırılmıştır.
- İstatistiksel analizlerin varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığı kontrol edilmiştir.

2.6. VERİLERİN ANALİZİ

Veriler betimsel ve kestirimsel istatistiki analiz teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen nicel veriler IBM SPSS 20 ve AMOS20 istatistiksel analiz programlarıyla analiz

edilmiştir. Araştırma sorularına ve kullanılan istatistiksel analiz tekniğine ilişkin bilgilerin detayları Tablo 2.2’de sunulmuştur.

Tablo 2.2. Araştırma Sorularına Göre Veri Analizi Teknikleri

Araştırma Sorusu	Değişken	İstatistiksel Analiz Tekniği
Araştırma Sorusu 1	ÇBAS Dijital Okuryazarlık Bilişsel Kapılma	Betimsel istatistik (Aritmetik ortalama, Standart sapma)
Araştırma Sorusu 2	Cinsiyet Yaş Yabancı Dil Düzeyi Ünvan Disiplin Araştırma Tecrübesi Günlük İnternet Kullanım Süresi	Bağımsız örneklem t-testi Tek yönlü ANOVA
Araştırma Sorusu 3	Cinsiyet Yaş Yabancı Dil Düzeyi Disiplin Mesleki Deneyim Ünvan Günlük İnternet Kullanım Süresi Bilişsel Kapılma Dijital Okuryazarlık ÇBAS	Pearson Korelasyon Hiyerarşik Regresyon

Elde edilen verilerin normallik dağılımlarını belirlemek için çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının $[-1.96, +1.96]$ arasında olması durumunda verilerin normal dağıldığı kabul edilmektedir. Bu aralığın dışında olması ise verilerin normal dağılmadığını ortaya koymaktadır (Field, 2014). Verilerin normal dağılıp dağılmadığını incelerken bazı verilerin uç değer olduğu tespit edilmiştir. Z-score aracılığıyla uç değer olduğu tespit edilen 3 katılımcıya ait yanıtlar veri setinden çıkarılmıştır. Araştırma soruları 501 katılımcıdan elde edilen veriler analiz edilerek yanıtlanmıştır.

Çalışma kapsamında öncelikle akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyinin belirlemesi amacıyla çevrim içi bilgi arama stratejileri ölçeğinden elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları incelenmiştir. Çevrim içi bilgi arama stratejileri ölçeğinden elde edilen verilerin aritmetik ortalama aralığı 1.00-2.66 “düşük”, 2.67-4.33 “orta” ve 4.34-6.00 “yüksek” şeklinde değerlendirilmiştir (Ay, 2016). Dijital okuryazarlık ölçeğinden elde edilen verilerin ortalama aralığı 1-1.8 “çok düşük”, 1.81-2.60 “düşük”,

2.61-3.40 “orta”, 3.41-4.20 “yüksek”, 4.21-5.00 “çok yüksek” şeklinde değerlendirilmiştir. Bilişsel kapılma ölçeğinden elde edilen verilerin ortalama aralığı 1-2.8 “çok düşük”, 2.81-4.6 “düşük”, 4.61-6.40 “orta”, 6.41-8.20 “yüksek” ve 8.21-10.00 “çok yüksek” şeklinde değerlendirilmiştir.

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin ile cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yaşa, yabancı dil seviyesine, disipline, mesleki deneyimine, ünvana ve günlük internet kullanım süresine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA testi için verilerin cinsiyete, yaşa, yabancı dil seviyesine, disipline, mesleki deneyime, ünvana ve günlük internet kullanım süresine göre normal dağılması ve varyansların homojenliği varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığı incelenmiştir. “Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri” ölçeğinden elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Karşılaştırılacak grupların homojenliğini test etmek için ise Levene Testleri yapılmış ve grup varyanslarının homojen olduğu görülmüştür. Tek yönlü ANOVA testleri sonucunda gruplar arasında fark tespit edilen testlerin sonrasında farkın hangi grupların arasında olduğunu tespit etmek amacıyla post hoc testleri uygulanmıştır.

Akademisyenlerin cinsiyet, yaş, yabancı dil seviyesi, günlük internet kullanım süresi, ünvan, akademik disiplin ve mesleki deneyim, bilişsel kapılma, dijital okuryazarlık ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkiyi saptamak için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Aralarında anlamlı ilişki tespit edilen değişkenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini ne düzeyde yordadığını tespit etmek için hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde, akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Araştırma sorularına göre elde edilen bulgular başlıklandırılarak sunulmuştur.

3.1. AKADEMİSYENLERİN DİJİTAL OKURYAZARLIK, BİLİŞSEL KAPILMA VE ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİ DÜZEYLERİ

Akademisyenlerin dijital okuryazarlık, bilişsel kapılma ve çevrim içi bilgi arama stratejilerine dair betimsel bulgular Tablo 3.1.'de açıklanmıştır. Tablo 3.1. incelendiğinde çalışmaya katılan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yüksek düzeyde ($\bar{X}=4.97$; $SS=0.62$) olduğu tespit edilmiştir. Akademisyenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek düzeyde ($\bar{X}=3.95$; $SS=0.56$) ve bilişsel kapılma düzeylerinin ise orta düzeyde ($\bar{X}=6.40$; $SS=1.61$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.1. Akademisyenlerin Dijital Okuryazarlık, Bilişsel Kapılma ve Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Düzeyleri

	Min.	Max.	$\bar{X}$	SS
ÇBAS	2.64	6.00	4.97	0.62
Davranışsal	2.63	6.00	5.11	0.72
Kontrol	1.25	6.00	5.14	0.90
Kaybolma	1.25	6.00	5.09	0.89
Yaklaşımsal	2.00	6.00	4.96	0.77
Deneme yanılma	1.00	6.00	5.08	0.93
Problem çözme	2.00	6.00	4.84	0.83
Üst bilişsel	2.18	6.00	4.88	0.74
Amaçlı düşünme	1.50	6.00	4.78	0.85
Temel fikri ayırt etme	2.00	6.00	5.04	0.82
Değerlendirme	1.00	6.00	4.87	0.88
Dijital Okuryazarlık	1.71	5.00	3.95	0.56
Bilişsel Kapılma	1.44	10.00	6.40	1.61

Çevrim içi bilgi arama stratejilerinde üç temel alan arasında en yüksek puan ortalaması davranışsal alan stratejilerinde elde edilmiştir. Akademisyenlerin üst bilişsel

stratejilerinin ise en düşük olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarından en yüksek ortalama kontrol boyutuna ($\bar{X}=5.14$) aittir. Kontrol boyutunu sırasıyla; kaybolma ($\bar{X}=5.09$), deneme yanılma ($\bar{X}=5.08$), temel fikirleri ayırt etme ($\bar{X}=5.04$), değerlendirme ($\bar{X}=4.87$) ve problem çözme ($\bar{X}=4.84$) boyutları takip etmektedir. Üst bilişsel alan stratejilerinden amaçlı düşünme ($\bar{X}=4.78$) ise en düşük ortalamaya sahiptir.

3.2. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİLERİ

Bu bölümünde, akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin demografik verilere göre farklılaşıp farklılaşma durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırma sorularına göre elde edilen bulgular başlıklandırılarak sunulmuştur.

3.2.1. Cinsiyete Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermeme durumunun belirlemesi amacı ile bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Öncelikle çevrim içi bilgi arama stratejilerinin cinsiyete göre normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve çarpıklık [-0.83, -0.57] ve basıklık katsayılarının [0.36, 0.76] normal dağılım aralığında [-1.96, +1.96] olduğu tespit edilmiştir (Field, 2009). Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin cinsiyete göre bağımsız örneklem t-testine dair sonuçlar Tablo 3.2.'de açıklanmıştır.

Tablo 3.2. Cinsiyete Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Bağımsız Örneklem t-testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	SS	SH	t	SD	p
Kadın	196	5.03	0.59	0.42	1.45	499	0.14
Erkek	305	4.95	0.64	0.03			

Bağımsız örneklem t-testi sonuçları incelendiğinde cinsiyete göre akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir $t(499)=1.45, p>0.05, r=0.06$. Yani akademisyenlerin cinsiyetlerine göre çevrim içi ortamda bilgi arama stratejilerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ancak ortalamalarına bakıldığında kadınların ($\bar{X}=5.03, SE=0.42$), erkeklere ($\bar{X}=4.95, SE=0.03$) oranla daha yüksek düzeyde çevrim bilgi arama stratejilerinin olduğu belirlenmiştir.

3.2.2. Yaşa Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermeme durumunu tespit etmek amacı ile tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Öncelikle çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yaş gruplarına göre normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve çarpıklık $[-0.85, 0.02]$ ve basıklık katsayılarının $[-0.64, 0.72]$ normal dağılım aralığında $[-1.96, +1.96]$ olduğu tespit edilmiştir. Tek yönlü varyans analizi için bir diğer varsayım olan varyansların homojenliği Levene's testiyle kontrol edilmiş ve varyansların homojen olduğu sonucu elde edilmiştir $F(4, 496)=2.28, p>0.05$ (Field, 2009). Akademisyenlerin yaş düzeylerine göre çevrim içi bilgi arama stratejilerine dair betimsel istatistikler Tablo 3.3.'te ve tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 3.4.'te açıklanmıştır.

Tablo 3.3. Yaşa Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yaş	N	$\bar{X}$	SS
20-30	76	5.06	0.48
31-40	202	5.01	0.63
41-50	119	4.93	0.61
51-60	81	4.94	0.67
61 ve üzeri	23	4.70	0.83

Akademisyenlerin yaşlarına göre çevrim içi bilgi arama strateji düzeyleri incelendiğinde 20-30 yaş aralığındaki akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en yüksek olduğu ($\bar{X}=5.06, SS=0.48$), 61 ve üzeri yaştaki akademisyenlerin ise çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en düşük düzeyde ($\bar{X}=4.70, SS=0.83$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.4. Yaşa Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2.81	4	0.70	1.79	0.12
Grup İçi	194.27	496	0.39		
Toplam	197.08	500			

Akademisyenlerin yaş gruplarına göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir $F(4, 500)=1.79$, $p>0.05$, $r=0.1$. Yani akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyi yaşa göre değişmemektedir.

3.2.3. Yabancı Dil Seviyesine Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yabancı dil seviyesi açısından farklılık gösterip göstermeme durumunun tespit edilmesi amacı ile tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Öncelikle çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yabancı dil seviyesine göre normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve çarpıklık $[-1.09, -0.19]$ ve basıklık katsayılarının $[-0.06, 1.28]$ normal dağılım aralığında $[-1.96, +1.96]$ olduğu tespit edilmiştir. Tek yönlü varyans analizi için bir diğer varsayım olan varyansların homojenliği Levene's testiyle kontrol edilmiş ve varyansların homojen olduğu sonucu elde edilmiştir $F(4, 496)=1.12$, $p>0.05$ (Field, 2009). Akademisyenlerin yabancı dil düzeylerine göre çevrim içi bilgi arama stratejilerine dair betimsel istatistikler Tablo 3.5.'de ve tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 3.6.'da açıklanmıştır.

Tablo 3.5. Yabancı Dil Seviyesine Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Yabancı Dil Seviyesi (İngilizce)	N	$\bar{X}$	SS
A - (Elementary- Orta Altı Seviye)	22	4.92	0.55
B1 - (Pre-Intermediate – Orta Seviye)	115	4.98	0.64
B2 - (Intermediate- Orta Üstü Seviye)	194	4.94	0.58
C1 - (Upper-Intermediate- İleri Seviye)	119	4.96	0.68
C2 - (Advanced – Profesyonel Seviye)	51	5.14	0.65

Akademisyenlerin yabancı dil düzeylerine göre çevrim içi bilgi arama strateji düzeyleri incelendiğinde yabancı dil seviyesi C2 - (Advanced – Profesyonel Seviye) olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en yüksek olduğu ($\bar{X}=5.14$, $SS=0.65$), A (Elementary- Orta Altı Seviye) akademisyenlerin ise çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en düşük düzeyde ($\bar{X}=4.92$, $SS=0.55$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.6. Yabancı Dil Seviyesine Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1.72	4	0.43	1.09	0.35
Grup İçi	195.35	496	0.39		
Toplam	197.08	500			

Akademisyenlerin yabancı dil düzeylerine göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir $F(4, 500) = 1.09, p > 0.05, r = 0.1$. Yani akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyinin yabancı dil seviyesine göre değişmediği belirlenmiştir.

3.2.4. Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin günlük internet kullanım süresine göre farklılık gösterip göstermeme durumunun belirlenmesi amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Öncelikle çevrim içi bilgi arama stratejileri değişkeninin günlük internet kullanım süresi gruplarına göre normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve çarpıklık $[-0.84, -0.17]$ ve basıklık katsayılarının $[-1.31, 1.13]$ normal dağılım aralığında $[-1.96, +1.96]$ olduğu tespit edilmiştir. Tek yönlü varyans analizi için bir diğer varsayım olan varyansların homojenliği Levene's testiyle kontrol edilmiş ve varyansların homojen olmadığı sonucu elde edilmiştir $F(4, 496) = 1.12, p < 0.05$ (Field, 2009). Ancak örneklemin büyük olma durumunda gruplar arasındaki küçük farklılıklar homojen dağılımında anlamlı farklılık olduğuna ilişkin sonuç oluşturabilmektedir (Field, 2009). Bu nedenle tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Akademisyenlerin günlük internet kullanım süresine göre çevrim içi bilgi arama stratejilerine dair betimsel istatistikler Tablo 3.7.'de ve tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 3.8.'de açıklanmıştır.

Tablo 3.7. Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Günlük İnternet Kullanım Süresi	N	$\bar{X}$	SS
0-2 saat	59	4.80	0.76
3-5 saat	215	4.89	0.63
6-10 saat	191	5.06	0.57
10 saat ve üzeri	36	5.28	0.40

Akademisyenlerin günlük internet kullanım sürelerine göre çevrim içi bilgi arama strateji düzeyleri incelendiğinde günlük internet kullanım süresi 10 saat ve üzeri olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en yüksek olduğu ($\bar{X}=5.28$, $SS=0.40$), 0-2 saat aralığında olan akademisyenlerin ise çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en düşük düzeyde ($\bar{X}=4.80$, $SS=0.76$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.8. Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	8.02	3	2.67	7.03	0.00*
Grup İçi	189.05	497	0.14		
Toplam	197.08	500			

* 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir $F(3, 500)=7.03$, $p<0.05$, $r=0.2$. Yani akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyinin günlük internet kullanım süresine göre değiştiği belirlenmiştir. Hangi grupların birbirinden farklı olduğunu belirlemek için Gabriel HSD testi uygulanmıştır. Grupların varyanslarının homojen dağılmaması nedeniyle bu test tercih edilmiştir. Katılımcıların çevrim içi bilgi arama stratejilerinin günlük internet kullanım süresine göre çoklu karşılaştırma sonuçları testi sonuçları Tablo 3.9.'da açıklanmıştır.

Tablo 3.9. Günlük İnternet Kullanım Süresine Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

	$\bar{X}$	SS	0-2 saat	3-5 saat	6-10 saat
0-2 saat	4.80	0.76			
3-5 saat	4.89	0.63	0.86		
6-10 saat	5.06	0.57	0.01*	0.03*	
10 saat üzeri	5.28	0.40	0.00*	0.00*	0.23

* 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre günde 0-2 saat internet kullanan akademisyenler ($\bar{X}=4.80$; $SS=0.76$) ile 6-10 saat internet kullanan akademisyenlerin ($\bar{X}=5.06$; $SS=0.57$) çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Günlük, 6-10 saat arasında internet kullanan akademisyenlerin çevrim

İçerik bilgi arama stratejilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Günlük internet kullanım süresi 0-2 saat arasında olan akademisyenler ($\bar{X}=4.80$; $SS=0.76$) ile 10 saat ve üzeri olan akademisyenlerin ($\bar{X}=5.28$; $SS=0.40$) çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılığın da anlamlı olduğu görülmüştür. Yani günlük 10 saat ve üzeri internet kullanan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Günde 3-5 saat arasında internet kullanan akademisyenler ($\bar{X}=4.89$; $SS=0.63$) ile 6-10 saat internet kullanan akademisyenlerin ($\bar{X}=5.06$; $SS=0.57$) çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılığın anlamlı olduğu belirlenmiştir. Günlük 6-10 saat arasında internet kullanan akademisyenler daha yüksek çevrim içi bilgi arama stratejilerine sahiptir. Son olarak interneti günde 3-5 saat kullanan akademisyenlerle ($\bar{X}=4.89$; $SS=0.63$) ile 10 saat ve üzeri kullanan akademisyenlerin ($\bar{X}=5.28$; $SS=0.40$) çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. 10 saat ve üzeri internet kullanan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha yüksektir. Özetle günlük internet kullanım süresi yüksek olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna erişilmiştir.

Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre günde 0-2 saat arasında internet kullanan akademisyenler ($\bar{X}=4.80$; $SS=0.76$) ile 3-5 saat arasında internet kullanan akademisyenlerin ($\bar{X}=4.89$, $SS=0.63$) çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır. Ayrıca günlük internet kullanımı 6-10 saat arasında olan akademisyenler ($\bar{X}=5.06$; $SS=0.57$) ile 10 saat ve üzeri olan akademisyenlerin ($\bar{X}=5.28$; $SS=0.40$) çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

3.2.5. Ünvanı Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin ünvan düzeyine göre farklılık gösterip göstermeme durumunun tespit edilmesi amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Öncelikle çevrim içi bilgi arama stratejilerinin ünvan düzeyine göre normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve çarpıklık [-1.10, -0.49] ve basıklık katsayılarının [-0.59, 1.37] normal dağılım aralığında [-1.96, +1.96] olduğu tespit edilmiştir. Tek yönlü varyans analizi için bir diğer varsayım olan varyansların homojenliği Levene's testiyle kontrol edilmiş ve varyansların homojen olduğu sonucu

elde edilmiştir $F(4, 496)=1.28$, $p>0.05$ (Field, 2009). Akademisyenlerin ünvan düzeylerine göre çevrim içi bilgi arama stratejilerine dair betimsel istatistikler Tablo 3.10.'da ve tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 3.11.'de belirtilmiştir.

Tablo 3.10. Ünvana Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Ünvan	N	$\bar{X}$	SS
Araştırma Görevlisi	155	5.05	0.57
Öğretim Görevlisi	40	4.97	0.62
Doktor Öğretim Üyesi	121	4.99	0.54
Doçent	79	5.06	0.72
Profesör	106	4.78	0.67

Akademisyenlerin ünvanlarına göre çevrim içi bilgi arama strateji düzeyleri incelendiğinde doçent ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en yüksek olduğu ($\bar{X}=5.06$, $SS=0.72$), profesör ünvanına sahip akademisyenlerin ise çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en düşük düzeyde ($\bar{X}=4.78$, $SS=0.67$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.11. Ünvana Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	5.81	4	1.45	3.76	0.00*
Grup İçi	191.26	496	0.38		
Toplam	197.08	500			

* 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin ünvanlarına göre anlamlı farklılık olduğu sonucuna erişilmiştir $F(4,500)=3.769$, $p<0.05$, $r=0.17$. Hangi grupların birbirinden farklı olduğuna bakmak için Tukey HSD testi uygulanmıştır. Katılımcıların çevrim içi bilgi arama stratejilerinin ünvan değişkenine göre çoklu karşılaştırma sonuçları testi sonuçları Tablo 3.12.'de açıklanmıştır.

Tablo 3.12. Ünvanı Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Çoklu Karşılaştırma Sonuçları

Ünvan	$\bar{X}$	SS	Araştırma Görevlisi	Öğretim Görevlisi	Doktor Öğretim Üyesi	Doçent
Araştırma Görevlisi	5.05	0.57				
Öğretim Görevlisi	4.97	0.62	0.95			
Doktor Öğretim Üyesi	4.99	0.54	0.93	1.0		
Doçent	5.06	0.72	1.0	0.94	0.93	
Profesör	4.78	0.67	0.00*	0.42	0.06	0.01*

* 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Çoklu karşılaştırma sonuçlarına göre araştırma görevlisi ($\bar{X}=5.05$; $SS=0.57$) ile öğretim görevlisi ($\bar{X}=4.97$; $SS=0.62$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılığın anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırma görevlisi ($\bar{X}=5.05$; $SS=0.57$) ile doktor öğretim üyesi ($\bar{X}=4.99$; $SS=0.54$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında farklılık tespit edilememiştir. Araştırma görevlisi ($\bar{X}=5.05$; $SS=0.57$) ile doçent ($\bar{X}=5.06$; $SS=0.72$) ünvanına sahip akademisyenlerin de çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı farklılık yoktur. Bunun yanı sıra öğretim görevlisi ($\bar{X}=4.97$; $SS=0.62$) ile doktor öğretim üyesi ($\bar{X}=4.99$; $SS=0.54$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılık anlamlı bulunamamıştır. Öğretim görevlisi ($\bar{X}=4.97$; $SS=0.62$) ile doçent ($\bar{X}=5.06$; $SS=0.72$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Diğer taraftan öğretim görevlisi ($\bar{X}=4.97$; $SS=0.62$) ile profesör ($\bar{X}=4.78$; $SS=0.67$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Doktor öğretim üyesi ($\bar{X}=4.99$; $SS=0.54$) ile doçent ($\bar{X}=5.06$; $SS=0.72$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki anlamlı değildir. Ayrıca doktor öğretim üyesi ($\bar{X}=4.99$; $SS=0.54$) ile profesör ($\bar{X}=4.78$; $SS=0.67$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılaşma anlamlı düzeyde değildir.

Araştırma görevlisi ($\bar{X}=5.05$; $SS=0.57$) ile profesör ($\bar{X}=4.78$; $SS=0.67$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılığın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma görevlisi ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Doçent ($\bar{X}=5.06$; $SS=0.72$)

ile profesör ($\bar{X}=4.78$; $SS=0.67$) ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farklılığın anlamlı olduğu sonucuna erişilmiştir. Doçent ünvanına sahip akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha yüksektir. Özetle akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin ünvanlara göre anlamlı farklılığı araştırma görevlisi ile profesör ve doçent ile profesör arasında oluşmaktadır. Bu sonuca göre profesör ünvanına sahip akademisyenlerin araştırma görevlisi ve doçent ünvanına sahip akademisyenlere göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

3.2.6. Disipline Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin disipline göre farklılık gösterip göstermeme durumunun belirlenmesi amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Öncelikle çevrim içi bilgi arama stratejilerinin disipline göre normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve çarpıklık $[-0.94, -0.65]$ ve basıklık katsayılarının $[0.24, 1.65]$ normal dağılım aralığında $[-1.96, +1.96]$ olduğu tespit edilmiştir. Tek yönlü varyans analizi için bir diğer varsayım olan varyansların homojenliği Levene's testiyle kontrol edilmiş ve varyansların homojen olduğu sonucu elde edilmiştir $F(4, 496)=0.28$, $p>0.05$ (Field, 2009). Akademisyenlerin disipline göre çevrim içi bilgi arama stratejilerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.13.'te ve tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 3.14.'te sunulmuştur.

Tablo 3.13. Disipline Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Disiplin	N	$\bar{X}$	SS
Sosyal Bilimler	180	5.03	0.61
Fen Bilimleri	134	4.88	0.64
Sağlık Bilimleri	112	4.99	0.63
Mühendislik	75	4.97	0.60

Akademisyenlerin disipline göre çevrim içi bilgi arama strateji düzeyleri incelendiğinde sosyal bilimler disiplininde çalışma yapan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en yüksek olduğu ($\bar{X}=5.03$, $SS=0.61$), fen bilimleri disiplininde çalışma yapan akademisyenlerin ise çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en düşük düzeyde ($\bar{X}=4.88$, $SS=0.64$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.14. Disipline Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1.87	3	0.62	1.59	0.19
Grup İçi	195.20	497	0.39		
Toplam	197.08	500			

Akademisyenlerin bağlı bulundukları disipline göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür $F(3, 500)=1.59$, $p>0.05$, $r=0.1$. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyinin disipline göre değişmediği belirlenmiştir.

3.2.7. Mesleki Deneyime Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin mesleki deneyimine göre farklılık gösterip göstermeme durumunun belirlemesi amacıyla tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. Öncelikle çevrim içi bilgi arama stratejilerinin mesleki deneyime göre normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiş ve çarpıklık $[-1.04, -0.24]$ ve basıklık katsayılarının $[-0.43, 2.20]$ normal dağılım aralığında $[-1.96, +1.96]$ olmadığı tespit edilmiştir. Ancak örneklem büyüklüğü göz önünde bulundurularak Q-Q plot grafiği incelenmiş ve Q-Q plot grafiğinde verilerin normal dağıldığı gözlemlenmiştir. Tek yönlü varyans analizi için bir diğer varsayım olan varyansların homojenliği Levene's testiyle kontrol edilmiş ve varyansların homojen olduğu sonucu elde edilmiştir $F(4, 496)=0.62$, $p>0.05$ (Field, 2009). Akademisyenlerin mesleki deneyime göre çevrim içi bilgi arama stratejilerine dair betimsel istatistikler Tablo 3.15.'te ve tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 3.16.'da açıklanmıştır.

Tablo 3.15. Mesleki Deneyime Göre Çevrim Bilgi Arama Stratejilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Mesleki Deneyim	N	$\bar{X}$	SS
1-5 yıl	118	5.04	0.58
6-10 yıl	112	4.95	0.57
11-15 yıl	108	5.03	0.64
16-20 yıl	40	5.05	0.63
21 yıl ve üzeri	123	4.86	0.69

Akademisyenlerin mesleki deneyimine göre çevrim içi bilgi arama strateji düzeyleri incelendiğinde mesleki deneyimi 16-20 yıl aralığında olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en yüksek olduğu ($\bar{X}=5.05$, $SS=0.63$), 21 yıl ve üzeri olan akademisyenlerin ise çevrim içi bilgi arama stratejilerinin en düşük düzeyde ($\bar{X}=4.86$, $SS=0.69$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.16. Mesleki Deneyime Göre Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	2.69	4	0.67	1.72	0.14
Grup İçi	194.38	496	0.39		
Toplam	197.08	500			

Akademisyenlerin mesleki deneyimine göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin arasında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir $F(4, 500)=1.72$, $p>0.05$, $r=0.1$. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyinin mesleki deneyime göre değişmediği belirlenmiştir.

3.3. DEĞİŞKENLERİN AKADEMİSYENLERİN ÇEVİRİM İÇİ BİLGİ ARAMA STRATEJİLERİ ÜZERİNE ETKİSİ

Akademisyenlerin cinsiyet, yaş, yabancı dil seviyesi, günlük internet kullanım süresi, ünvan, disiplin, mesleki deneyim ve çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında ilişki durumunun belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Katılımcıların çevrim içi bilgi arama stratejileri ile bu değişkenler arasındaki korelasyon testi sonuçları Tablo 3.17.'te sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda bu değişkenlerden yaş, internet süresi ve ünvan değişkenlerinin çevrim içi bilgi arama stratejileri ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.

Tablo 3.17. incelendiğinde yaş ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkinin düşük düzeyde ve negatif olduğu gözlenmiştir, $r(501)=-0.10$, $p<0.05$. Yine tabloya bakarak günlük internet kullanım süresi ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkinin düşük düzeyde, anlamlı ve pozitif olduğu sonucuna erişilmiştir, $r(501)=0.19$, $p<0.05$. Ünvan ile çevrim içi bilgi arama stratejilerinin arasındaki ilişki ise düşük düzeyde ve negatiftir, $r(501)=-0.12$, $p<0.05$. Özetle akademisyenlerin çevrim içi

bilgi arama stratejileri yaş ile düşük düzeyde negatif, günlük internet kullanım süresi ile düşük düzeyde pozitif, ünvan ile düşük düzeyde negatif ilişkilidir.

Değişkenlerin “Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri”nin alan boyutları ile arasındaki ilişki incelendiğinde yaş değişkeni ile yaklaşımsal alan boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı negatif bir ilişki olduğu sonucuna erişilmiştir, $r(501)=-0.13, p<0.05$. Yaş değişkeni ile davranışsal ve üst bilişsel alan boyutları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Günlük internet kullanım süresi ile davranışsal alan boyutu arasındaki ilişkinin düşük düzeyde anlamlı pozitif olduğu sonucuna erişilmiştir $r(501)=0.15, p<0.05$. Günlük internet kullanım süresi ile yaklaşımsal alan boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir, $r(501)=0.22, p<0.05$. Günlük internet kullanım süresi ile üst bilişsel alan boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir, $r(501)=0.14, p<0.05$.

Ünvan ile davranışsal alan boyutu arasındaki ilişkinin düşük düzeyde anlamlı ve negatif olduğu sonucuna erişilmiştir $r(501)=-0.09, p<0.05$. Ünvan ile yaklaşımsal alan boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı negatif bir ilişki bulunmaktadır, $r(501)=-0.10, p<0.05$. Ünvan ile üst bilişsel alan boyutu arasındaki ilişki düşük düzeyde, anlamlı ve negatif bir ilişkidir, $r(501)=-0.11, p<0.05$. Mesleki deneyim ile davranışsal alan boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı negatif bir ilişki tespit edilmiştir, $r(501)=-0.09, p<0.05$.

Yapılan analiz sonucunda dijital okuryazarlık çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında yüksek düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki tespit edilmiştir, $r(501)=0.56, p<0.05$. Bilişsel kapılma ve çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında da pozitif orta düzeyde anlamlı bir ilişki gözlenmektedir, $r(501)=0.31, p<0.05$. Özetle akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri dijital okuryazarlık ile yüksek düzeyde pozitif, bilişsel kapılma orta düzeyde pozitif ilişkilidir.

Dijital okuryazarlık ile davranışsal alan boyutu arasındaki ilişki orta düzeyde anlamlı ve pozitif yöndedir, $r(501)=0.44, p<0.05$. Dijital okuryazarlık ile yaklaşımsal alan boyutu arasında yüksek düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir, $r(501)=0.51, p<0.05$. Dijital okuryazarlık ile üst bilişsel alan boyutu arasında orta düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki olduğu sonucuna erişilmiştir, $r(501)=0.44, p<0.05$. Çevrim içi bilgi arama stratejileri ile dijital okuryazarlığın teknik ve sosyal alt boyutları arasındaki

ilişkinin yüksek düzeyde ve pozitif olduğu $r(501)=0.55$, $p<0.05$; tutum alt boyutu ile arasındaki ilişkinin ise orta düzeyde ve pozitif olduğu sonucuna erişilmiştir, $r(501)=0.35$, $p<0.05$. Bilişsel alt boyutu ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkinin ise orta düzeyde ve pozitif olduğu belirlenmiştir, $r(501)=0.42$, $p<0.05$.

Bilişsel kapılma ile davranışsal alan boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki vardır $r(501)=0.23$, $p<0.05$. Bilişsel kapılma ile yaklaşımsal alan boyutu arasında orta düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki tespit edilmiştir, $r(501)=0.31$, $p<0.05$. Bilişsel kapılma ile üst bilişsel alan boyutu arasında düşük düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir, $r(501)=0.25$, $p<0.05$. Çevrim içi bilgi arama stratejileri ile bilişsel kapılmanın alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde zaman alt boyutu ile arasında düşük düzeyde ve pozitif ilişki olduğu $r(501)=0.10$, $p<0.05$; ilgi ve zevk alt boyutları ile arasındaki ilişkinin orta düzeyde ve pozitif olduğu tespit edilmiştir $r(501)=0.34$, $p<0.05$. Merak boyutu ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkinin düşük düzeyde ve pozitif olduğu tespit edilmiştir $r(501)=0.28$, $p<0.05$.

Tablo 3.17. Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri ile Değişkenler Arasındaki İlişki

	ÇBAS	Davranışsal	Yaklaşımsal	Üst bilişsel	Kontrol	Kaybolma	Deneme-Yanılma	Problem Çözme	Amaçlı Düşünme	Temel Fikirleri Ayırt Etme	Değerlendirme
Cinsiyet	-0.006	-0.01	-0.07	-0.07	-0.03	0.01	-0.74	-0.05	-0.07	-0.06	0.05
Yaş	-0.10*	-0.08	-0.13**	-0.06	-0.18**	0.04	-0.07	-0.17**	-0.00	-0.05	-0.10*
Yabancı dil seviyesi	0.05	0.06	0.00	0.05	0.01	0.08	-0.01	0.01	0.02	-0.02	0.11**
İnternet kullanım süresi	0.19**	0.15**	0.22**	0.14**	0.17**	0.07	0.18**	0.21**	0.07	0.16**	0.14**
Ünvan	-0.12**	-0.09**	-0.10*	-0.11*	0.16**	0.02	-0.05	-0.14**	-0.03	-0.08	-0.16**
Disiplin	-0.02	-0.00	-0.04	-0.03	-0.01	0.02	-0.02	-0.04	-0.00	0.00	-0.07
Mesleki deneyim	-0.07	-0.07	-0.06	-0.05	-0.12**	0.00	0.01	-0.14**	0.00	-0.04	-0.10*
Dijital okuryazarlık	0.56**	0.44**	0.51**	0.44**	0.57**	0.21**	0.42**	0.47**	0.34**	0.42**	0.37**
Tutum	0.35**	0.25**	0.34**	0.31**	0.32**	0.08	0.29**	0.30**	0.25**	0.29**	0.26**
Teknik	0.55**	0.53**	0.49**	0.39**	0.59**	0.27**	0.37**	0.48**	0.31**	0.39**	0.33**
Bilişsel	0.42**	0.27**	0.41**	0.37**	0.38**	0.05	0.38**	0.33**	0.30**	0.34**	0.33**
Sosyal	0.55**	0.52**	0.48**	0.40**	0.59**	0.25**	0.39**	0.45**	0.30**	0.40**	0.35**
Bilişsel kapılma	0.31**	0.23**	0.31**	0.25**	0.30**	0.06	0.25*	0.29**	0.17**	0.30*	0.21**
Zaman	0.10*	0.05	0.13**	0.08	0.13**	-0.05	0.10**	0.13**	0.04	0.14**	0.04
Merak	0.28**	0.18**	0.30**	0.25**	0.27**	0.13**	0.24**	0.28**	0.16**	0.28**	0.23**
İlgi	0.34**	0.27**	0.26**	0.29**	0.27**	0.17**	0.21**	0.24**	0.24**	0.28**	0.24**
Zevk	0.34**	0.27**	0.35**	0.26**	0.33**	0.11*	0.29**	0.32**	0.15**	0.30**	0.24**

* 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Akademisyenlerin yaş, günlük internet kullanım süresi, unvan, bilişsel kapılma ve dijital okuryazarlık düzeylerinin çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerindeki etki düzeyinin belirlenmesi amacıyla hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Pearson korelasyon analizi ve nokta dağılım grafiği sonuçları doğrultusunda çevrim içi bilgi arama stratejileri ile yaş, ünvan, günlük internet kullanım süresi, bilişsel kapılma ve dijital okuryazarlık değişkeni arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Regresyon analizinin ön şartlarından olan VIF değerinin 10'dan küçük ve tolerans değerinin 0.2'den büyük olması şartlarının sağlandığı görülmüştür. Hata terimleri arasında korelasyon olup olmadığının yorumlanmasını sağlayan Durbin-Watson değerinin 1.94 olduğu belirlenmiştir. Bu değer 1-3 arasında olması regresyon analizi için gereken şartın sağlandığını göstermektedir (Field, 2014).

Tablo 3.18.'de yapılan hiyerarşik regresyon analizine ilişkin ANOVA testi sonuçları ve model özeti sunulmuştur. Regresyon analizi ANOVA testi sonuçları ise oluşturulan modelin anlamlı olduğunu göstermektedir ($F(5, 495)=46.06$, $p<0.05$). Yani akademisyenlerin günlük internet kullanım süresi, bilişsel kapılma düzeyi ve dijital okuryazarlık düzeyi çevrim içi bilgi arama stratejilerini yordamaktadır. Akademisyenlerin günlük internet kullanım sürelerinin, bilişsel kapılma ve dijital okuryazarlık düzeylerinin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin %41'inin açıkladığı tespit edilmiştir.

Tablo 3.18. Değişkenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Üzerindeki Etkisine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Regresyon	62.57	5	12.51	46.06	0.00
Artık	134.50	495	0.27		
Toplam	197.08	500			

Oluşturulan modeldeki yaş, günlük internet kullanım süresi, unvan, bilişsel kapılma ve dijital okuryazarlık düzeyinin çevrim içi bilgi arama stratejilerini ne düzeyde etkilediğine ilişkin istatistikler Tablo 3.19.'da verilmiştir. Modele birinci adımda eklenen yaş değişkeninin modele anlamlı katkısı olmadığı görülmektedir. Modele ikinci adımda girilen günlük internet kullanım süresinin modele %4 anlamlı katkısı olduğu görülmüştür. Üçüncü adımda eklenen ünvan değişkeninin de modele anlamlı katkısı olmadığı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. TARTIŞMA

Çalışma kapsamında akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyleri ve bazı demografik değişkenlere göre çevrim içi bilgi arama stratejilerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ayrıca bu demografik değişkenlerle, dijital okuryazarlık ve bilişsel kapılmanın çevrim içi bilgi arama stratejileri ile arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini yordama düzeyleri araştırılmıştır. Karşılaştırmalı ve ilişkisel araştırma deseninde yürütülen bu çalışmanın örneklemini Türkiye'nin farklı bölgelerindeki 18 üniversitede görev yapan 501 akademisyen oluşturmaktadır. Elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda başlıklandırılarak tartışılmıştır.

4.1.1. Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri, Dijital Okuryazarlık ve Bilişsel Kapılma Düzeyleri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama strateji düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Çevrim içi bilgi arama stratejilerinin alt alanları incelendiğinde akademisyenlerin davranışsal alan stratejilerinin en yüksek düzeyde olduğu, üst bilişsel alan stratejilerinin ise en düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yüksek olması akademisyenlerin bilimsel çalışmalarının verimliliği, akademik performanslarının yükselmesi ve bilimin ilerlemesi için olumlu bir durumdur (Zhu vd., 2011). Akademisyenlerin en yüksek puanı kontrol stratejilerinden en düşük puanı ise amaçlı düşünme stratejilerinden aldığı sonucuna ulaşılmıştır. En yüksek puan alınan kontrol stratejisi çevrim içi ortamı tanıma ve yönetme ile alakalı becerilerdir. En düşük puan alınan amaçlı düşünme stratejisi akademisyenlerin kendi bilgi arama ve güvenilir bilgiye erişme kolaylığı hem de öğrencilerini yönlendirmeleri açısından önemli bir strateji olduğundan akademisyenlerin bu stratejiye önem vermesi faydalı olabilir (Turan vd., 2015). Literatürdeki diğer çalışmaların sonuçları incelendiğinde çevrim içi ortamda bilgi ararken ne yapacağını ve nereden başlayacağını bilmeyi ifade eden kaybolma stratejisinin yüksek olduğu çalışmalar bu araştırmanın sonucu ile paralellik

gösterse de (Sırakaya & Çakır, 2014), ters düşen çalışmalar da mevcuttur (Ay, 2016; Tsai, 2009). Daha önce çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerine yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun örnekleme öğrencilerden oluşmaktadır. Bu sonuç bu çalışma ile ters düşen çalışmaların örneklem farklılığından ve çalışmanın güncelliği ile ilgili olabilir.

Akademisyenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç akademisyenlerin dijital ortamdaki bilgi kaynaklarına erişimde ve bu kaynakları kullanmada sorun yaşamadıklarını göstermektedir (Mishra, 2019; Naude vd., 2010). Bilişsel kapılma düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Akademisyenlerin bilişsel kapılma düzeylerinin orta düzeyde olması akademik motivasyonlarını etkilemesi açısından olumlu bir durumdur (Alkaya Karagöl, 2020). Ayrıca akademisyenlerin çevrim içi ortamda bilgi ararken zevk alma, ilgi ve merak duyma duygularının yoğun olduğu söylenebilir.

4.1.2. Demografik Değişkenlere Göre Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin ünvan ve günlük internet kullanım süresi hariç demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç kadın ve erkek akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama sırasında benzer stratejileri kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Literatürde farklı örneklem gruplarıyla yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunda da cinsiyetin çevrim içi bilgi arama becerisini farklılaştırmadığı ortaya konulmuştur (Chen, 2020; Ergun & Çetin, 2020; Kurt & Emiroğlu, 2018; Polat ve Tekin, 2017; Sırakaya ve Çakır, 2014; Tsai vd., 2012; Turan vd., 2015). Buna rağmen literatürde zıt bulguların da olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılan bu çalışmalarda (Ay, 2016; Özkanal vd., 2021; Zhou, 2014) günlük internet kullanımının ve internet kullanım deneyiminin bu farklılığın oluşmasında katkısının olabileceği belirtilmiştir.

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yaşa göre anlamlı farklılaşmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç dijital kaynaklarla erken yaşta tanışan nispeten daha genç yaş grubunda olan akademisyenler ile yaşı itibarıyla teknolojiyi sonradan

öğrenen akademisyenlerin çevrim içi bilgi aramada benzer stratejiler izlediği şeklinde yorumlanabilir. Özkanal vd. (2021) ve Çaka vd. (2016) çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Akademisyenler mesleki bir zorunluluk olarak dijital bilgi kaynaklarını etkin kullanmak, alanlarıyla ilgili konularda bilgilerini güncel tutmak durumundadırlar (Mallaiah & Kumari, 2017; Mishra, 2019; Pontis vd., 2017). Bilişsel işlevlerdeki yaşa bağlı düşüğe bağlı olarak yaşlı kullanıcıların çevrim içi ortamda bilgi aramada daha az başarılı olduğu bilinmekle beraber bireylerin kendi yetenek, deneyim ve geçmiş bilgilerine uygun arama stratejileri kullanma konusunda daha genç kullanıcılara uyum sağlayabildiği belirlenen çalışmalar bulunmaktadır (Chin vd., 2015). Dolayısıyla bilgi arama eyleminin akademisyenlerin mesleğinin bir gerekliliği olması yaş değişkeninin anlamlı farklılık göstermemesini açıklayabilir.

Akademisyenlerin mesleki deneyimi ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür. Reisoğlu vd. (2019) katılımcıları öğrencilerden oluşan çalışmalarının sonucunda deneyimli öğrencilerin acemi öğrencilerine göre farklı çevrim içi bilgi arama stratejileri kullandıkları sonucuna erişmiştir. Burek ve Martinussen (2020) mesleki deneyimin çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkilediğini belirtmiştir. Hsin vd. (2016) araştırma deneyimi daha az olan doktora öğrencilerinin literatür arayışı sırasında yüzeysel düzeyde kaldıklarını, daha deneyimli doktora öğrencilerinin ve doktor öğretim üyelerinin arama ve kaynak bulma stratejilerini etkin kullanarak daha ilgili sonuçlar elde ettiklerini tespit etmiştir. Al Maskari ve Sanderson (2011) lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin çevrim içi bilgi arama düzeylerini incelemiş deneyimli araştırmacıların daha nitelikli bilgi kaynaklara eriştiğini belirlemiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuç daha önceki çalışmalar ile ters düşmektedir. Bu çalışmada elde edilen sonucun önceki çalışmalarla ters düşmesinin sebebi örneklem arasındaki farklılıktan kaynaklanabilir.

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yabancı dil bilgisi düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Yabancı dil bilgisi bilgi arama sırasında anahtar kelimelerin seçimi, yabancı dildeki kaynakların temel fikirlerinin ayırt edilmesi ve bilginin değerlendirilebilmesi açısından bilgi arama sürecinin önemli bir parçasıdır (Fu vd., 2021). Tseng (2010) araştırmacıların anadili dışında bir dilde çevrim içi bilgi arama yaparken bilgileri okumak ve değerlendirmek için daha fazla zaman harcadığını

belirtmiştir. Chen (2020) örnekleme öğrencilerden oluşan çalışmada İngilizce çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkileyen faktörler arasında İngilizce okuma yeteneği ve çevrim içi İngilizce okumaya harcanan zaman olduğunu belirtmiştir. Elde edilen bu bulgu önceki çalışmalarla ters düşmektedir. Bunun sebebi İngilizce dil düzeyi düşük olan akademisyenlerin dahi İngilizce mesleki terminolojiye hâkim olmaları ile ilgili olabilir.

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin bağlı bulunduğu disipline göre farklılaşmadığı görülmüştür. Ay (2016), Geçer (2014) ve Tatar (2016) örneklemini öğrencilerin oluşturduğu çalışmalarında disiplinin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer olarak Topal ve Süner (2021)' de örnekleme öğrencilerden oluşan çalışmada çevrim içi bilgi arama stratejilerinin öğrenim görülen bölüme göre değişiklik gösterdiğini belirtmiştir. Disiplinin akademisyenlerin bilgi kaynağı tercihinin ve bilgiyi kullanma şeklini etkilediği bilinmektedir (Aregbesola & Oguntayo, 2014). Çevrim içi ortamın sağladığı kolaylıklar sebebiyle akademik disiplinler arasında basılı kaynak kullanmaya daha yatkın kabul edilen tarih, felsefe vb. disiplinlerdeki araştırmacıların dahi gün geçtikçe daha fazla elektronik kaynaklara yöneldiği gözlenmektedir (Ge, 2010; Goldberg, 2018; Zencir, 2017). Fakat çevrim içi kaynakların artması ile birlikte tüm disiplinlerde bilimsel veri tabanları sayısı artmıştır. Bilimsel veri tabanları ve diğer çevrim içi kaynakların arama mantığının benzer olması, ara yüzlerin sadeleşerek kolaylaşması (Asemi, 2005; Storm vd., 2017) akademisyenlerin tüm disiplinlerde benzer çevrim içi bilgi arama stratejileri kullanmaya yönlendirdiği söylenebilir. Bu çalışmada elde edilen sonucun önceki çalışmalarla ters düşmesinin sebebi tüm akademik disiplinlerde, akademisyenlerin aldıkları lisansüstü eğitimde ve çalışma hayatlarında temel amacın bilgi aramak olmasından kaynaklanabilir.

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin ünvanlarına göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Ge (2010), akademisyenler arasında ünvan düzeyi yükseldikçe çevrim içi kaynakların kullanımının azaldığını; elektronik kaynaklara güvenme ve kullanma konusunda doktora öğrencileri ve doktor öğretim üyelerinin, doçent ve profesörlere göre daha hevesli ve yatkın olduklarını vurgulamıştır. Carevic vd. (2018) ve Hsin vd. (2016) lisans ve doktora sonrası öğrencilerle yaptıkları araştırmalarda çevrim içi bilgi arama stratejilerinin eğitim düzeyine göre farklılaştığını belirlemiştir. Eğitim düzeyi yüksek olanların çevrim içi bilgi arama strateji düzeylerinin daha yüksek

olduğunu ortaya koymuşlardır. Chen vd. (2019) mesleki deneyimin çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkilediği belirlemiştir. Akademik ünvanların her biri bir eğitim düzeyini ve mesleki anlamda kazanılan deneyimin göstergesi olduğundan bu çalışmada elde edilen sonuç alanyazında mevcut olan çalışmalarla paralellik göstermektedir. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin mesleki deneyime göre farklılaşmamasına rağmen ünvana göre anlamlı farklılık göstermesi dikkat çekici bir bulgudur. Bu bağlamda mesleki deneyimin yani hizmet süresinin bilgi arama becerilerini ortaya çıkarmada bir referans olmayacağı söylenebilir. Bu farklılık mesleki deneyim değişkeninin hizmet süresiyle sınırlandırılmış olması, araştırma deneyimi ve akademik çalışma sayısı gibi durumların dâhil edilmemesinden kaynaklanabilir.

Akademisyenlerin günlük internet kullanım sürelerine göre çevrim içi bilgi arama stratejileri farklılık göstermiştir. Günlük internet kullanım süresi yüksek olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde de benzer doğrultuda, günlük internet kullanım süresi daha yüksek olan bireylerin daha gelişmiş çevrim içi bilgi arama stratejilerine sahip olduğu ortaya konulmuştur (Çaka vd., 2016; Geçer, 2014). Benzer nitelikte Sırakaya ve Çakır (2014) internette bilgi arama düzeyi ve sıklığı ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğunu tespit etmiştir. Günsel (2019) bu iki değişken arasındaki ilişkinin kişisel bilgisayara sahip olma durumdan da etkilenebileceğinin, kişisel bilgisayara sahip olan bireylerin internet kullanım süresi ve deneyimi daha fazla olacağından günlük internet kullanım süresi değişkeninin çevrim içi bilgi arama stratejilerinde farklılık yaratacağının üzerinde durmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen sonuç alanyazında mevcut olan çalışmalarla paralellik göstermektedir.

4.1.3. Değişkenlerin Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejilerine Etkisi

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin; yaş ile düşük düzeyde negatif, günlük internet kullanım süresi ile düşük düzeyde pozitif, ünvan ile düşük düzeyde negatif ilişkili olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda günlük internet kullanım süresinin akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Günlük internet kullanım süresi yüksek olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini kullanmada daha iyi oldukları söylenebilir. Chen vd. (2019) internet deneyimin çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkilediği belirlemiştir.

Turan vd. (2015) ise örnekleme öğretmenlerden oluşan çalışmasında çevrim içi bilgi arama stratejilerinin günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılık göstermediğini belirlemiş ve bu sonucun interneti kullanım amacının farklılıklarından kaynaklanabileceğini vurgulamıştır. Akademisyenler interneti daha çok eğitim ve araştırma kaynaklarını aramak amacıyla kullanıyor olması bu çalışmadaki sonucu açıklayabilir (Rostami vd., 2022). Bu bağlamda bu çalışmada elde edilen sonuç alanyazında mevcut olan çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Dijital okuryazarlık ve bilişsel kapılma ile akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve bu iki değişkenin çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Atoy vd. (2020) çevrim içi ortamda daha fazla zaman geçirmenin, bireyin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirebileceğini ve daha iyi çevrim içi beceriler yürütebileceğini ortaya koymuştur. Bu çalışmada elde edilen sonuç önceki çalışmalarda elde edilen sonuçla paralellik göstermektedir (Atoy vd., 2020). Kara (2021) çalışmasında dijital okuryazarlık ile web ortamında bilgi arama ve yorumlama stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca dijital okuryazarlık kavramı ile benzer bir kavram olan dijital doğuş, dijital vatandaşlık gibi değişkenler ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna erişen çalışmalar da bulunmaktadır (Çebi & Bahçekapılı Özdemir, 2019; Çoklar vd., 2017). Göker ve Tekedere (2023) de dijital okuryazarlığın çevrim içi bilgi arama stratejilerini yordadığını tespit etmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada elde edilen sonuç, önceki çalışmalarda elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Bilişsel kapılma ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu ve bilişsel kapılmanın akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Kurt ve Emiroğlu (2018) çevrim içi bilgi arama stratejileri ile bilişsel kapılma arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada elde edilen sonuç alanyazında mevcut olan çalışmalarla paralellik göstermektedir. Bu sonuç bilişsel kapılmanın çevrim içi araştırma sırasında içsel motivasyonu güçlendirmesi ile ilgili olabilir (Reychav & Wu, 2015). Ayrıca elde edilen sonuç akademisyenlerin çevrim içi ortamda fazla zaman harcamasının; arama ortamına aşinalığını ve çevrim içi arama becerilerini edinme olasılığını da artırmasından kaynaklanabilir (Thatcher, 2008).

4.2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yüksek olması yürüttükleri bilimsel araştırmaların niteliğine önemli katkı sağlayabilmektedir. Bu çalışmada akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri ve çevrim içi bilgi arama stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Nicel araştırma yaklaşımlarından karşılaştırmalı ve ilişkisel araştırma deseninde yürütülen bu çalışmada veriler 501 akademisyenden dört farklı veri toplama aracıyla elde edilmiştir. Bulgular incelendiğinde akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama strateji düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çevrim içi bilgi arama stratejilerinin alt boyutları incelendiğinde akademisyenlerin davranışsal alan stratejilerinin en yüksek düzeyde olduğu, üst bilişsel alan stratejilerinin ise en düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç akademisyenlerin çevrim içi ortamı kullanırken rahatlığını, bilgi ararken farklı yaklaşımlar denediğini, erişilen bilgiyi değerlendirmekte zorlanmadığını ne yapacağını bilememe ya da odak kaybı yaşamadıklarını, erişilen bilgi kaynağındaki temel düşüncüyü tespit etmede zorlanmadıklarını kısmen ortaya koymaktadır.

Akademisyenlerin cinsiyet, yaş, yabancı dil seviyesi, disiplin ve araştırma deneyimlerinin çevrim içi bilgi arama stratejilerini farklılaşdırmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri, günlük internet kullanım süresine ve ünvana göre değişmektedir. Günlük internet kullanım süresi yüksek olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çevrim içi bilgi arama stratejileri düzeyi en düşük olan ünvanın profesör, en yüksek ünvanın ise doçent olduğu belirlenmiştir.

Akademisyenlerin yaşları, günlük internet kullanım süreleri, ünvanları dijital okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel kapılma düzeyleri ile çevrim içi bilgi arama stratejileri arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Günlük internet kullanım süresinin akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerinde en büyük etkiye sahip olan değişkenin dijital okuryazarlık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bilişsel kapılma düzeyinin akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin yordayıcılarından biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Akademisyenlerin teknolojiyle ve çevrim içi ortamla olan ilişki ve bağlılık durumu da çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerinde etkili olmaktadır. Bu

Çalışma kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda akademisyenlere ve araştırmacılara yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur:

- Akademisyenlerin dijital okuryazarlık düzeylerini geliştirmeleri, çevrim içi bilgi arama stratejilerini geliştirmede önemli rol oynayacaktır.
- Dijital okuryazarlık ve çevrim içi bilgi arama gibi konularda akademik kütüphaneciler ile çeşitli işbirliği çalışmaları yürütülebilir.
- Günlük internet kullanım süresi yüksek olan akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda akademisyenlerin internet ortamında daha fazla vakit geçirmelerinin bu becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacağı söylenebilir.
- Elde edilen bulgular çalışmanın örneklemiyle sınırlıdır. Dolayısıyla farklı kültürlerde benzer çalışmalar yürütülebilir.
- Bu alışma öz-bildirime dayalı veri toplama araçlarıyla yrtldğinden katılımcıların samimi ve kendini yansıtan yanıtlar verdikleri varsayılmıştır. Dolayısıyla akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini belirlemeye yönelik beceri testleri aracılığıyla benzer çalışmalar tasarlanabilir.
- evrim içi ortamda aranan bilginin içeriği (konusu, soruları, kapsamı vb.) ya da akademisyenlerin araştırma sayıları çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkileyebilir. Sonraki çalışmalarda bu durumların göz önünde bulundurulması daha geniş kapsamlı sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.
- Kişilik zellikleri (dışa dönüklük, dürüstlük vb.) bireylerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini etkileyebilir. Bu değişkenlerin akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejileri üzerindeki etkisine yönelik çalışmalar yürütülebilir.
- Gelişen teknoloji ile birlikte hayatımıza giren yapay zekanın akademisyenlerin çevrim içi bilgi arama stratejilerine etkisi incelenebilir. Bu konuda bir ölçek geliştirme çalışması yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2011). “Bilgi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 15–28.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47948/606648>
- Agarwal, R. & Karahana, E. (2000). “Time Flies When You’re Having Fun: Cognitive Absorption and Beliefs About Information Technology Usage”. *MIS Quarter*, 24(4), 665–694. <https://www.jstor.org/stable/3250951>
- Agarwal, N. K. (2022). “Integrating Models and Integrated Models: Towards a Unified Model of Information Seeking Behaviour”. *Information Research*, 27(1), 27-1.
<https://doi.org/10.47989/irpaper922>
- Akkoyunlu, B. & Yılmaz, M. (2005). “Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Düzeyleri İle İnternet Kullanım Sıklıkları ve İnternet Kullanım Amaçları”. *Avrasya Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 19, 1–14.
- Alkaya Karagöl, E. (2020). *Ters Yüz Sınıf Modelinin Akademik Başarı, Akademik Motivasyon Ve Bilişsel Kapılma Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Al-Maskari, A. & Sanderson, M. (2011). “The Effect of User Characteristics on Search Effectiveness in Information Retrieval”. *Information Processing & Management*, 47(5), 719-729. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2011.03.002>
- Anmol, R., Khan, G. & Muhammad, I. (2021). “Information Needs and Seeking Behavior: A Pakistani Perspective”. *Library Philosophy and Practice*, 2021, 1–30. <https://www.proquest.com/docview/2564583179?>
- Aregbesola, A. & Oguntayo, S. A. (2014). “Use of Electronic Resources by Faculty Members in Landmark University”. *Computing Information Systems, Development Informatics & Allied Research Journal*, 5(2), 53-58.
<https://eprints.lmu.edu.ng/id/eprint/621>
- Arıkan, F. & Özgür, H. (2019). “Öğretmen Adaylarının Siber Aylaklık ve bilişsel Kapılma Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Trakya*

Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 0–2. <https://doi.org/10.26468/trakyasobed.569532>

- Arshad, A. & Ameen, K. (2018). “Academic Scientists’ Scholarly Use of Information Resources in the Digital Environment: Perceptions and Barriers”. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 67(6–7), 467–483. <https://doi.org/10.1108/GKMC-05-2018-0044>
- Asemi, A. (2005). “Information Searching Habits of Internet Users: A Case Study on the Medical Sciences University of Isfahan, Iran”. *Webology*, 2(1), 1. <http://www.webology.org/2005/v2n1/a10.html%0A%0A>
- Aşkar, P. & Mazman, S. G. (2013). “Adaptation of Online Information Searching Strategy Inventory Into Turkish”. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 167–182. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/146590/>
- Atman Uslu, N. & Yildiz Durak, H. (2022). “The Relationships Between University Students’ Information-Seeking Strategies, Social-Media Specific Epistemological Beliefs, Information Literacy, and Personality Traits”. *Library and Information Science Research*, 44(2), 101155. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2022.101155>
- Atoy, M. B., Garcia, F. R. O., Cadungog, R. R., Cua, J. D. O., Mangunay, S. C. & Guzman, A. B. (2020). Linking Digital Literacy and Online Information Searching Strategies of Philippine University Students: The Moderating Role of Mindfulness. *Journal of Librarianship and Information Science*, 52(4), 1015–1027. <https://doi.org/10.1177/0961000619898213>
- Avcı, A. (2020). “Dijital Okuryazarlıkta Müzik Eğitimi”. *Akra Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi*, 8(20), 111–131. <https://doi.org/10.31126/akrajournal.650884>
- Ay, K. (2016). *Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri ve Bazı Eğitimsel Değişkenlerle İlişkilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baldwin, A. N., Gadd, E. & Balatsoukas, P. (2010). “A Study of Students’ Information Searching Strategies”. *CEBE Transactions*, 7 (2), 3-25. <https://pdfs.semanticscholar.org/f948/1c862ea7bf37a35d23831340908145fdc609.pdf>

- Barnes, S. J., Pressey, A. D. & Scornavacca, E. (2019). "Mobile Ubiquity: Understanding the Relationship Between Cognitive Absorption, Smartphone Addiction and Social Network Services". *Computers in Human Behavior*, 90(2017), 246–258. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.09.013>
- Baxter, P. M. (1990). "A View of Academics' Literature Search Methods: The Case of the Social Sciences and its Implications for Students". *The Reference Librarian*, 12(27-28), 419-431. https://doi.org/10.1300/J120v12n27_28
- Baysen, E. & Çakmak, N. (2017). "Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Bilgi Arama Süreci Deneyimleri: Kavram Yanılgıları". *Türk Kütüphaneciliği*, 31(3), 305–333. <https://doi.org/10.24146/tkd.2017.17>
- Bhat, N. A., Ganaie, S. A. & Khazer, M. (2015). "Information Behavior of Scholarly Community With e-resources: A Case Study of Sher-e-Kashmir University of Agricultural Sciences and Technology of Kashmir". *Library Philosophy and Practice*, 2015(1). <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=9dac3902-44d0-40ae-b157-be718efbade4%40redis>
- Bloom, B. & Deyrup, M. M. (2015). "The SHU Research Logs: Student Online Search Behaviors Trans-Scripted". *The Journal of Academic Librarianship*, 41(5), 593–601. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2015.07.002>
- Burek, B. & Martinussen, R. (2020). "The Relationship Between Behavioral Inattention, Meta-Attention, and Graduate Students' Online Information Seeking". *Mind, Brain, and Education*, 15(1), 111–121. <https://doi.org/10.1111/mbe.12270>
- Canan Güngören, Ö., Gür Erdoğan, D., Kaya Uyanık, G. & Demirtaş Tolaman, T. (2022). "The Relationship Between Cognitive Absorption and Digital Literacy Skills Among Secondary School Students". *Participatory Educational Research*, 9(6), 113–129. <https://doi.org/10.17275/per.22.131.9.6>
- Carevic, Z., Lusky, M., van Hoek, W. & Mayr, P. (2018). "Investigating Exploratory Search Activities Based on the Stratagem Level in Digital Libraries". *International Journal on Digital Libraries*, 19(2–3), 231–251. <https://doi.org/10.1007/s00799-017-0226-6>

- Chen, K. T. C. (2020). "University Efl Students' Use of Online English Information Searching Strategy". *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 8(1), 111–127. https://ijltr.urmia.ac.ir/article_120810_56f5f70937b7e67e444098dcda108f68.pdf
- Chen, Y. J., Chien, H. M. & Kao, C. P. (2019)." Online Searching Behaviours of Preschool Teachers: A Comparison of Pre-service and In-service Teachers' Evaluation Standards and Searching Strategies". *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 47(1), 66–80. <https://doi.org/10.1080/1359866X.2018.1442556>
- Cheng, Y. (2004). *Thoughts, Feelings, and Actions: Quantitative Comparisons of Interactions and Relationships Among Three Factors in College Students' Information Seeking*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Indiana University. <https://www.proquest.com/docview/305202435?>
- Chin, J., Anderson, E., Chin, C. L. & Fu, W. T. (2015). "Age Differences in Information Search: An Exploration-Exploitation Tradeoff Model". *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society annual meeting*: Vol. 59, 85-89. Sage CA. <https://doi.org/10.1177/1541931215591>
- Cıbaroğlu, M. O. (2020). "Bilgi Teknolojilerinin Bilgi Erişime Etkileri : Literatüre Dayalı Nitel Bir Çalışma". *Bilgi Yönetimi Dergisi*, 3(1), 11–24. <https://doi.org/10.33721/by.654544>
- Cordell, R. M. (2013). "Information Literacy and Digital Literacy: Competing or Complementary?", *Communications in Information Literacy*, 7(2), 177–183. <https://doi.org/10.15760/comminfolit.2013.7.2.150>
- Covello, S. & Lei, J. (2010). "A Review of Digital Literacy Assessment Instruments". *Syracuse University*, 1,31. https://www.academia.edu/7935447/A_Review_of_Digital_Literacy_Assessment_Instruments.
- Çaka, C., Doğan, E. & Şahin, Y. L. (2016). "Sosyal Ağ Kullanan Öğrencilerin Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin İncelenmesi". *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1–13. <https://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/handle/trakya/5775>
- Çakmak, N. (2016). *Lisans Öğrencilerinin Bilgi Arama Süreçleri ile İlgili Kavramları, Tutumları ve Düşünceleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi,

<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/37643>

- Çebi, A. & Bahçekapılı Özdemir, T. (2019). “The Role of Digital Nativity and Digital Citizenship in Predicting High School Students’ Online Information Searching Strategies”. *Education and Science*, 44(200), 47–57. <https://doi.org/10.1017/cbo9781316091722.026>
- Çelen, F. K. & Seferoğlu, S. S. (2017). “İnternet Ortamında Öğrencilerin Bilgi Arama Biçimleri, Stratejiler, Tarzlar, Tutumlar, Gözlemler ve Sorunlarla İlgili bir Değerlendirme”. İçinde *Eğitim Bilimlerinde Yenilikler ve Nitelik Arayışı* (ss. 1147–1160). <https://doi.org/10.14527/9786053183563b2>
- Çelik, İ. (2020). “Üniversite Öğrencilerinin Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkilerinin İncelenmesi”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 782–794. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2020..-420308>
- Çevik, Y. D. (2015). “Predicting College Students’ Online Information Searching Strategies Based on Epistemological, Motivational, Decision-Related, and Demographic Variables”. *Computers and Education*, 90, 54–63. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2015.09.002>
- Çoklar, A. N., Yaman, N. D. & Yurdakul, I. K. (2017). “Information Literacy and Digital Nativity as Determinants of Online Information Search Strategies”. *Computers in Human Behavior*, 70, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.12.050>
- Debowski, S. (2001). “Wrong Way: Go Back! an Exploration of Novice Search Behaviours While Conducting An Information Search”. *The Electronic Library*, 19(6), 371-382. https://www.researchgate.net/publication/220677462_Wrong_way_Go_back_An_exploration_of_novice_search_behaviours_while_conducting_an_information_search
- Demirdağ, M. (2021). *Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Araştırma Okuryazarlık Becerileri Arasındaki İlişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Dennis, A. R. & Taylor, N. J. (2006). "Information Foraging on the Web: The Effects of "Acceptable" Internet Delays on Multi-Page Information Search Behavior". *Decision Support Systems*, 42(2), 810–824. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2005.05.032>
- Dervin, B. (1998). "Sense-making Theory and Practice: An Overview of User Interests in Knowledge Seeking and Use". *Journal of Knowledge Management*, 2(2), 36–46. <https://doi.org/10.1108/13673279810249369>
- Di Caprio, D., Santos-Arteaga, F. J. & Tavana, M. (2022). "An Information Retrieval Benchmarking Model of Satisficing and Impatient Users' Behavior in Online Search Environments". *Expert Systems with Applications*, 191(2022), 116352. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2021.116352>
- Doğan, O. (2020). "Çevrimiçi Araştırmalar Bilimsel midir?", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(6), 656–661. <https://doi.org/10.5455/apd.210613>
- Dong, X. (2003). "Searching Information and Evaluation of Internet: A Chinese Academic User Survey". *International Information and Library Review*, 35(2–4), 163–187. [https://doi.org/10.1016/S1057-2317\(03\)00017-1](https://doi.org/10.1016/S1057-2317(03)00017-1)
- Du, J. T. & Evans, N. (2011). "Academic Users' Information Searching on Research Topics: Characteristics of Research Tasks and Search Strategies". *Journal of Academic Librarianship*, 37(4), 299–306. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2011.04.003>
- Dukić, D. (2014). "Use and Perceptions of Online Academic Databases Among Croatian University Teachers and Researchers". *Libri*, 64(2), 173–184. <https://doi.org/10.1515/libri-2014-0014>
- Duran, E. & Ertan Özen, N. (2018). "Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık". *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31–46. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkegitimdergisi/issue/41487/464125>
- Dursun, Ö. Ö. & Çuhadar, C. (2015). "Sosyal Ağ Kullanıcılarının Bilişsel Kapılma Düzeyleri". *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 241–253. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30210/326098>

- Earley, P. C., Connolly, T. & Lee, C. (1989). "Task Strategy Interventions in Goal Setting: The Importance of Search in Strategy Development". *Journal of Management*, 15(4), 589–602. <https://doi.org/doi:10.1177/014920638901500408>
- Ellis, D. (1989). "A Behavioural Approach to Information Retrieval System Design". *Journal of Documentation*, 45(3), 171–212. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/eb026843/full/html>
- Ellis, D., Cox, D. & Hall, K. (1993). "A Comparison of the Information Seeking Patterns of Researchers in the Physical and Social Sciences". *Journal of Documentation*, 49(4), 356-369. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/eb026919/full/html>
- Ergun, M. & Çetin, Ş. (2020). "Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Çevrim-içi Bilgi Arama Stratejilerinin İncelenmesi". *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 750–765. <https://doi.org/10.17556/erziefd.662788>
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). "Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era". *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93–106. <https://www.learntechlib.org/p/4793/>
- Fainburg, L. I. (2009). "Information Seeking and Learning: A Comparison of Kuhlthau's Information Seeking Model and John Dewey's Problem Solving Model". *New Library World*, 110(9/10), 457-466. <https://doi.org/10.1108/03074800910997472>
- Fidel, R., Davies, R. K., Douglass, M. H., Holder, J. K., Hopkins, C. J., Kushner, E. J., Miyagishima, B. K. & Toney, C. D. (1999). "A Visit to the Information Mall: Web Searching Behavior of High School Students". *Journal of the American Society for Information Science*, 50(1), 24–37. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(1999\)50:1<24::AID-ASI5>3.0.CO;2-W](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(1999)50:1<24::AID-ASI5>3.0.CO;2-W)
- Field, A. (2014). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics*. London: Sage.
- Frankosky, R. M. (2018). *Understanding Information Search Processes in the Context of Academic Literature Searches*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), North Carolina State University.
- Fu, Y., Lomas, E. & Inskip, C. (2021). "Library Log Analysis and its Implications for Studying Online Information Seeking Behavior of Cultural Groups". *Journal of*

Academic Librarianship, 47(5), 102421.
<https://doi.org/10.1016/j.acalib.2021.102421>

- Ganie, S. A. & Jabeen, S. (2019). "Information Seeking Behavior of Faculty Members and Students in Colleges of Kashmir region: Ellis Model Approach". *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. 2247.
- Ge, X. (2010). "Information-Seeking Behavior in the Digital Age: A Multidisciplinary Study of Academic Researchers". *College & Research Libraries*, 71(5), 435-455.
<https://doi.org/10.5860/crl-34r2>
- Geçer, A. K. (2014). "A study on Information Search and Commitment Strategies on Web Environment and Internet Usage Self-Efficacy Beliefs of University Students". *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 13(2), 1–17.
<https://eric.ed.gov/?id=EJ1022940>
- Gliner, J. A., Morgan, G. A. & Leech, N. L. (2015). *Uygulamada Araştırma Yöntemleri: Desen ve Analizi Bütünleştiren Yaklaşım*. Ankara: Nobel.
- Goldberg, M. (2018). "Searching For the Past: Historians' Information-Seeking Behaviors and Needs". *Kentucky Libraries*, 82(3), 11–15.
<https://ir.library.louisville.edu/faculty/400/>
- Göker, H., & Tekedere, H. (2023). "Dijital Yerlilerde Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri: Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Yordayıcı Rolü". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 27(3). <https://doi.org/10.20296/tsadergisi.1274856>
- Günsel, E. (2019). *Öğretmen Adaylarının Teknoloji İle Öz Yönelimli Öğrenmeleriyle çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz*. Ankara: Seçkin.
- Habibi, S., Fatemi, S.N., Doshmangir, L. & Sedghi, S. (2019). "Search Strategies and Information Search Tools Used by Pharmacy PhD Students: A Qualitative Study". *Library Philosophy and Practice*, 148, 148–162. <https://www.proquest.com/>

docview/2236687065?pqorigsite=gscholar&fromopenview=true&sourcetype=Scholarly%20Journals

- Haglund, L. & Olsson, P. (2008). "The Impact on University Libraries of Changes in Information Behavior Among Academic Researchers: A Multiple Case Study". *The Journal of Academic Librarianship*, 34(1), 52-59. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2007.11.010>
- Hamutoğlu, N. B., Canan Güngören, Ö., Kaya Uyanık, G. & Gür Erdoğan, D. (2017). "Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe 'ye Uyarlama Çalışması". *Ege Eğitim Dergisi*, 7(18), 408–429. <https://doi.org/10.12984/egeefd.329432>
- Hemminger, B. M., Lu, D., Vaughan, K. T. L., & Adams, S. J. (2007). "Information Seeking Behavior of Academic Scientists". *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(14), 2204-2225. <https://doi.org/10.1002/asi.20686>
- Henry, L. A. (2005)." Information Search Strategies on the Internet: A Critical Component of New Literacies". *Webology*, 2(1). <http://www.webology.org/2005/v2n1/a9.html>
- Hill, J. R. (1999). "A Conceptual Framework for Understanding Information Seeking in Open-Ended Information Systems". *Educational Technology Research and Development*, 47(1), 5–27. <https://doi.org/10.1007/BF02299474>
- Hölscher, C. & Strube, G. (2000). "Web Search Behavior of Internet Experts and Newbies". *Computer Networks*, 33(1), 337–346. [https://doi.org/10.1016/S1389-1286\(00\)00031-1](https://doi.org/10.1016/S1389-1286(00)00031-1)
- Hsieh, Y. H. & Tsai, C. C. (2014). "Students' Scientific Epistemic Beliefs, Online Evaluative Standards, and Online Searching Strategies For Science Information: The Moderating Role of Cognitive Load Experience". *Journal of Science Education and Technology*, 23(3), 299–308. <https://doi.org/10.1007/s10956-013-9464-6>
- Hsin, C. T., Cheng, Y. H. & Tsai, C. C. (2016). "Searching and Sourcing Online Academic Literature: Comparisons of Doctoral Students and Junior Faculty in

- Education”. *Online Information Review*, 40(7), 979–997. <https://doi.org/10.1108/OIR-11-2015-0354>
- Hsu, C. Y., Tsai, M. J., Hou, H. T. & Tsai, C. C. (2014). “Epistemic Beliefs, Online Search Strategies, and Behavioral Patterns While Exploring Socioscientific Issues”. *Journal of Science Education and Technology*, 23(3), 471–480. <https://doi.org/10.1007/s10956-013-9477-1>
- Huurdeman, H. C. & Kamps, J. (2014). “From Multistage Information-Seeking Models to Multistage Search Systems”. In *Proceedings of the 5th Information Interaction in Context Symposium* (145-154). <https://dl.acm.org/doi/abs/10.1145/2637002.2637020>
- İlhan, Y. (2014). *İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin Kuhlthau Modeli’ne Göre Bilgi Arama Davranışları: Etnografik Bir İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ingwersen, P. & Jarvelin, K. (2005). *The Turn. Integration of Information Seeking and Retrieval In Context*. Springer.
- İra, N. & Kolburan Geçer, A. (2017). “Üniversite Öğrencilerinin Web Ortamında Bilgi Arama ve Yorumlama Stratejileri İle Epistemolojik İnançları Arasındaki İlişki”. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 58-74. <https://www.e-ijer.com/en/download/article-file/338824>
- Johnston, N. (2020). “The Shift Towards Digital Literacy in Australian University Libraries : Developing a Digital Literacy Framework”. *Australian Library and Information Association*, 69(1), 93-101. <https://doi.org/10.1080/24750158.2020.1712638>
- Kara, S. (2021). *Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri İle Web Ortamında Bilgi Arama ve Yorumlama Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karabacak, Z. İ. & Sezgin, A. A. (2019). “Türkiye’de Dijital Dönüşüm ve Dijital Okuryazarlık”. *Türk İdare Dergisi*, 1(488), 319–343.

<https://www.researchgate.net/profile/Ayşe-Aslı-SezginBueyuekalaca/publication/335840242>

- Karagöz, Y. (2016). *SPSS 23 ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karaoğlu Yılmaz, F. G. (2016). “The Relationship Between Metacognitive Awareness and Online Information Searching Strategies”. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 6(4), 447–468. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2016.022>
- Khosrowjerdi, M. & Iranshahi, M. (2011). “Prior Knowledge and Information-Seeking Behavior of PhD and MA Students”. *Library and Information Science Research*, 33(4), 331–335. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2010.04.008>
- Kim, J. (2009). “Describing and Predicting Information-Seeking Behavior on the Web”. *Journal of The American Society for Information Science and Technology*, 60(4), 679-693. <https://doi.org/10.1002/asi.21035>
- Koç, A. (2019). *Karma Öğrenme Ortamındaki Öğrencilerin Bilişsel Kapılma ve Çevrimiçi öz-Düzenleme Düzeyleri Arasındaki İlişki*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kuhlthau, C. C. (1991). “Inside the Search Process: Information Seeking From the User’s Perspective”. *Journal of the American Society for Information Science*, 42(5), 361–371. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(199106\)42:5<361::AID-ASI6>3.0.CO;2-#](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(199106)42:5<361::AID-ASI6>3.0.CO;2-#)
- Kuhlthau, C. C., Heinström, J. & Todd, R. J. (2008). “The ‘Information Search Process’ Revisited: Is the Model Still Useful”. *Information Research*, 13(4), 13-4. <https://www.researchgate.net/profile/JannicaHeinstroem/publication/268510128>
- Kumah, C. H. (2020). *Smartphone Information Behaviour: A Study of the use of Smartphones in Searching and Evaluating Online Information for Everyday life And for Academic Purposes*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), McGill University. <https://www.proquest.com/docview/2515016537?pqorigsite=gscholar&fromopenview=true&sourcetype=Dissertations%20&%20Theses>
- Kumari, K. & Sharma, S. (2021). “Information-Seeking Behaviour of the Users of Academic Libraries: A Critical Review of Literature”. *DESIDOC Journal of*

- Library and Information Technology*, 41(6), 469–475.
<https://doi.org/10.14429/djlit.41.6.16646>
- Kurbanoglu, S. (2010). “Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz”. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(4), 723–747.
<http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/447>
- Kurt, A. A. & Emiroğlu, B. G. (2018). “Analysis of Students’ Online Information Searching Strategies, Exposure to Internet Information Pollution and Cognitive Absorption Levels Based on Various Variables”. *Malaysia Online Journal of Educational Technology*, 6(1), 18–29. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1165446>
- Makondo, F. N. S., Kanyengo, C. W. & Kakana, F. (2018). “Online Search Behaviour of University of Zambia Library and Information Studies Students”. *Library Hi Tech*, 36(4), 720–732. <https://doi.org/10.1108/LHT-03-2017-0058>
- Mallaiah, T. Y. & Kumari S. K. (2017). “Digital Information Literacy Skills Among Faculty Members of Engineering Colleges in Manalore, Karnataka: A Study”. *International Journal of Digital Library Services*, 7(1), 28-37.
<http://www.ijodls.in/uploads/3/6/0/3/3603729/3ijodls7117.pdf>
- Mao, S., Wang, D., Tang, C. & Dong, P. (2022). “Students’ Online Information Searching Strategies and Their Creative Question Generation: The Moderating Effect of Their Need for Cognitive Closure”. *Frontiers in Psychology*, 13, 1–9.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.877061>
- Martin, A. & Grudziecki, J. (2006). “Digeulit: Concepts and Tools for Digital Literacy Development”. *Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences*, 5(4), 249–267. <https://doi.org/10.11120/ital.2006.05040249>
- Meho, L. I. & Tibbo, H. R. (2003). “Modeling the Information-Seeking Behavior of Social Scientists: Ellis’s Study Revisited”. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 54(6), 570–587.
<https://doi.org/10.1002/asi.10244>
- Mishra, C. (2019). “Faculty Perceptions of Digital Information Literacy (DIL) at an Indian University: An Exploratory Study”. *New Review of Academic Librarianship*, 25(1), 76-94. <https://doi.org/10.1080/13614533.2018.1517102>

- Moon, S. J. & Bai, S. Y. (2020). "Components of Digital Literacy as Predictors of Youth Civic Engagement and the role of Social Media News Attention: The Case of Korea". *Journal of Children and Media*, 14(4), 458–474. <https://doi.org/10.1080/17482798.2020.1728700>
- Najjari, T. (2010). *Tebriz'deki Üniversitelerin Öğretim Üyelerinin Bilgi Arama Davranışları: Bir Model Önerisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi. <https://dergiler.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/80716>
- Naude, F. (2008). *Impact of the Web on Citation and Information-Seeking Behaviour of Academics*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), University of Johannesburg. <https://www.proquest.com/docview/2572640717?pqorigsite=gscholar&fromopenview=true&sourcetype=Dissertations%20&%20Theses>
- Naude, F., Rensleigh, C. & Du Toit, A. S. A. (2010). "Using the Open Web as an Information Resource and Scholarly Web Search Engines as Retrieval Tools for Academic and Research Purposes". *SA Journal of Information Management*, 12(1), 1–6. <https://doi.org/10.4102/sajim.v12i1.416>
- Naumer, C. M. & Fisher, K. E. (2017). "Information Needs". *Encyclopedia of Library and Information Science, Fourth Edition, March 2017*. <https://doi.org/10.1081/E-ELIS3-120043243>
- Navarro-Prieto, R., Scaife, M. & Rogers, Y. (1999). "Cognitive Strategies in web Searching". *Proceedings of 5th Conference on Human Factors & the Web*, 3, 43–56. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=022900f7b4929d8c1aa536857b1e76ed883f763a>
- Nazim, M. (2008). "Information Searching Behavior in the Internet Age: A Users' Study of Aligarh Muslim University". *The International Information & Library Review*, 40(1), 73–81. <https://doi.org/10.1016/j.iilr.2007.11.001>
- Ng, W. (2012). "Can We Teach Digital Natives Digital Literacy?", *Computers and Education*, 59(3), 1065–1078. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.04.016>

- Nicholas, D., Huntington, P., Jamali, H. R., Rowlands, I. & Fieldhouse, M. (2009). "Student Digital Information-Seeking Behaviour in Context". *Journal of Documentation*, 65(1), 106–132. <https://doi.org/10.1108/00220410910926149>
- Noh, Y. (2017). "A Study on the Effect of Digital Literacy On Information Use Behavior". *Journal of Librarianship and Information Science*, 49(1), 26–56. <https://doi.org/10.1177/0961000615624527>
- Occa, A. (2018). *Animated Messages for Clinical Trial Education: The Mediating Role of Cognitive Absorption on the Effect of Multimedia Communication Strategies*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), University of Miami. <https://www.proquest.com/docview/2051302721?pqorigsite=gscholar&fromopenview=true&sourcetype=Dissertations%20&%20Theses>
- Odabaşı, H. F., Fırat, M., İzmirli, S., Çankaya, S. & Mısırlı, A. (2010). "Küreselleşen Dünyada AkademiSyen Olmak". *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 127–142. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/258>
- Onursoy, S. (2018). "Üniversite Gençliğinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989–1013. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/e-gifder/issue/31789/422671>
- Özenç Uçak, N. (1997). "Bilgi Gereksinimi ve Bilgi Arama Davranışı". *Türk Kütüphaneciliği*, 11(4), 315–325. <http://tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1059>
- Özenç Uçak, N. & Güzeldere, Ş. O. (2006). "Bilişsel Yapının ve İşlemlerin Bilgi Arama Davranışı Üzerine Etkisi". *Türk Kütüphaneciliği*, 20(1), 7–28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/issue/48943/624303>
- Özkanal, B., Gülen, S. K. & Uca Güneş, E. P. (2021). "Online Information Searching Strategies of Open and Distance Learners: Anadolu University Sample". *Turkish Online Journal of Distance Education*, 22(3), 163–176. <https://doi.org/10.17718/tojde.961831>
- Park, H., Kim, H. S. & Park, H. W. (2021). "A Scientometric Study of Digital Literacy, ICT Literacy, Information Literacy, and Media Literacy". *Journal of Data and Information Science*, 6(2), 116–138. <https://doi.org/10.2478/jdis-2021-0001>

- Polat, E. & Tekin, A. (2017). "Öğretmen Adaylarının Sayısal Yetkinlik Düzeyleri ve Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Değerlendirilmesi". *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Icits* 2016, 635–635. <https://doi.org/10.24315/trkefd.304174>
- Polizzi, G. (2020). "Digital Literacy and the National Curriculum for England: Learning From How the Experts Engage With and Evaluate Online Content". *Computers and Education*, *152*, 103859. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103859>
- Pontis, S., Blandford, A., Greifeneder, E., Attalla, H. & Neal, D. (2017). "Keeping up to Date: An Academic Researcher's Information Journey". *Journal of the Association for Information Science and Technology*, *68*(1), 22-35. <https://doi.org/10.1002/asi.23623>
- Porter, B. (2011). "Millennial Undergraduate Research Strategies in web and Library Information Retrieval Systems". *Journal of Web Librarianship*, *5*(4), 267–285. <https://doi.org/10.1080/19322909.2011.623538>
- Ramasamy, A. & Ali, N. A. (2020). "Occupation-related Information Seeking Behaviour Models: A Comparative Study". *2020 8th International Conference on Information Technology and Multimedia (ICIMU)* (s. 92-97). IEEE. <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/9243609>
- Reisoğlu, İ., Çebi, A. & Bahçekapılı, T. (2019). "Online Information Searching Behaviours: Examining the Impact of Task Complexity, Information Searching Experience, and Cognitive Style". *Interactive Learning Environments*, *30*(3), 417-434. <https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1662456>
- Reisoğlu, İ., Eryılmaz Toksoy, S. & Erenler, S. (2020). "An Analysis of the Online Information Searching Strategies and Metacognitive Skills Exhibited by University Students During Argumentation Activities". *Library and Information Science Research*, *42*(3). <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2020.101019>
- Reychav, I. & Wu, D. (2015). "Computers in Human Behavior are Your Users Actively Involved ? A Cognitive Absorption Perspective in Mobile Training". *Computers in Human Behavior*, *44*, 335–346. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.09.021>

- Robson, A. & Robinson, L. (2013). “Building on Models of Information Behaviour: Linking Information Seeking and Communication”. *Journal of Documentation*, 69(2), 169-193. <https://doi.org/10.1108/00220411311300039>
- Rostami, C., Hosseini, E. & Saberi, M. K. (2022). “Information-seeking Behavior in the Digital Age: Use by Faculty Members of the Internet, Scientific Databases and Social Networks”. *Information Discovery and Delivery*, 50(1), 87–98. <https://doi.org/10.1108/IDD-02-2020-0014>
- Saadé, R. & Bahli, B. (2005). “The Impact of Cognitive Absorption on Perceived Usefulness and Perceived Ease of use in On-Line Learning: An Extension of the Technology Acceptance Model”. *Information and Management*, 42(2), 317–327. <https://doi.org/10.1016/j.im.2003.12.013>
- Sabır, O. D. (2014). *İnternet Üzerinden Bilgi Arama Davranışlarının Analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin Kalyon, D. & Uzun, E. B. (2021). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bilgi Arama ve Yorumlama Davranışları: Ay’ı Gözlemliyorum”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 2345–2372. <https://doi.org/10.15869/itobiad.935070>
- Savolainen, R. (2016). “Information Seeking and Searching Strategies as Plans and Patterns of Action: A Conceptual Analysis”. *Journal of Documentation*, 72(6), 1154–1180. <https://doi.org/10.1108/JD-03-2016-0033>
- Şenyuva, E. (2017). “Hemşirelik Öğrencilerinin İnternet Öz-Yeterlilikleri İle Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Arasındaki İlişki”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 102–116. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/32959/305587>
- Sevinç, M. (2021). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığı, Bilişsel Kapılma ve Siber Aylaklık Etkinlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin: Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sezer, B. & Akçay, B. (2019). “Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlık Düzeyleri ile Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Hacettepe

- Üniversitesi Örneği”. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 18(56), 66–80.
<https://doi.org/10.25282/ted.538740>
- Shopova, T. (2014). “Digital Literacy of Students and its Improvement at the University”. *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 7(2), 26–32.
<https://doi.org/10.7160/eriesj.2014.070201>
- Şimşek, E. & Şimşek, A. (2013). “New Literacies for Digital Citizenship”. *Contemporary Educational Technology*, 4(2), 126–137. <https://doi.org/10.30935/cedtech/6097>
- Sırakaya, M. & Çakır, H. (2014). “Öğretmen Adaylarının Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Belirlenmesi”. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 191–206. <https://openaccess.ahievran.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12513/639>
- Singer, G., Norbistrath, U. & Lewandowski, D. (2012). “Impact of Gender and Age on Performing Search Tasks Online”. *ArXiv Preprint arXiv:1206.1494*.
<https://doi.org/10.48550/arXiv.1206.1494>
- Souto, P., Dervin, B. & Savolainen, R. (2008). “Designing for Knowledge Worker Informings: An Exemplar Application of Sense-Making Methodology”. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, 45(1), 16-16. <https://doi.org/10.1002/meet.2008.1450450221>
- Soylu, D. (2016). *Günlük Bilgi Gereksinimi ve Bilgi Arama Davranışları Üzerine Bir Çalışma: Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Storm, B. C., Stone, S. M. & Benjamin, A. S. (2017). “Using the Internet to Access Information Inflates Future Use of the Internet to Access Other Information”. *Memory*, 25(6), 717–723. <https://doi.org/10.1080/09658211.2016.1210171>
- Tanrıverdi, Ö. (2018). “Ergenlerin Demografik Özelliklerine Göre Bilişsel Kapılma ve Siber Aylaklık Etkinlik Düzeylerinin İncelenmesi”. *The Turkish Journal on Addiction*, 5(2), 285–315. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.15805/2018.5.2.0052>

- Tatar, İ. (2016). *Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlığı ile Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Thatcher, A. (2006). "Information-seeking Behaviours and Cognitive Search Strategies in Different Search Tasks on the WWW". *International Journal of Industrial Ergonomics*, 36(12), 1055–1068. <https://doi.org/10.1016/j.ergon.2006.09.012>
- Thatcher, A. (2008). Web Search Strategies: The Influence of Web Experience and Task Type. *Information Processing and Management*, 44(3), 1308–1329. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2007.09.004>
- Tonta, Y. (2004). "Bilgi Yönetiminin Kavramsal Tanımı ve Uygulama Alanları". *Kütüphaneciliğin Destanı Sempozyumu*, 21-24 Ekim, Ankara. <http://eprints.rclis.org/9466/>
- Topal, A. D. & Süner, M. (2021). "Information Searching and Commitment Strategies of Maritime Faculty Students on the Web". *Information Development*, 37(3), 431–443. <https://doi.org/10.1177/0266666920903782>
- Topu, F. B., Baydas, O., Turan, Z. & Goktas, Y. (2013). "Common Reliability and Validity Strategies in Instructional Technology Research". *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 110–126. <https://doi.org/10.14812/cuefd.54285>
- Tsai, M. J. (2009). "Online Information Searching Strategy Inventory (OISSI): A Quick Version and A Complete Version". *Computers and Education*, 53(2), 473–483. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.03.006>
- Tsai, M. J., Hsu, C. Y. & Tsai, C. C. (2012). "Investigation of High School Students' Online Science Information Searching Performance: The Role of Implicit and Explicit Strategies". *Journal of Science Education and Technology*, 21(2), 246–254. <https://doi.org/10.1007/s10956-011-9307-2>
- Tsai, M. J., Liang, J. C., Hou, H. T. & Tsai, C. C. (2012). "University Students' Online Information Searching Strategies in Different Search Contexts". *Australasian Journal of Educational Technology*, 28(5), 881–895. <https://doi.org/10.14742/ajet.822>

- Tsai, M. J. & Tsai, C. C. (2003). "Information Searching Strategies in Web-based Science Learning: The Role of Internet Self-Efficacy". *Innovations in Education and Teaching International*, 40(1), 43–50. <https://doi.org/10.1080/1355800032000038822>
- Tsai, P. S., Tsai, C. C. & Hwang, G. J. (2011). "The Correlates of Taiwan Teachers' Epistemological Beliefs Concerning Internet Environments, Online Search Strategies, and Search Outcomes". *Internet and Higher Education*, 14(1), 54–63. <https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2010.03.003>
- Tsakonas, G. & Papatheodorou, C. (2008). "Exploring Usefulness and Usability in the Evaluation of Open Access Digital Libraries". *Information Processing & Management*, 44(3), 1234-1250. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2007.07.008>
- Tseng, M. C. (2010). "Factors that Influence Online Reading: An Investigation Into EFL Students' Perceptions". *The Reading Matrix*, 10(1), 96-105. https://www.readingmatrix.com/articles/april_2010/tseng.pdf
- Tseng, S. C., Liang, J. C. & Tsai, C. C. (2014). "Students' Self-Regulated Learning, Online Information Evaluative Standards and Online Academic Searching Strategies". *Australasian Journal of Educational Technology*, 30(1), 106–121. <https://doi.org/10.14742/ajet.242>
- Tuluk, G. & Kepceoğlu, İ. (2019). "Pre-service teachers' web Pedagogical Content Knowledge and Online Information Searching Strategies". *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 8(2), 229–236. <https://doi.org/10.11591/ijere.v8i2.18771>
- Turan, Z., Reisoğlu, İ., Özçelik, E. & Göktaş, Y. (2015). "Öğretmenlerin Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2, 1–16. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/22600/241445>
- Umut Zan, B., Çolaklar, H., Altay, A. & Taşkın, N. (2020). "A Study on Digital Literacy Skills of Faculty of Letters Students: Use of University Library". *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 16(1), 152–171. <https://doi.org/10.3991/IJET.V16I01.16567>

- Usluel, Y. K. & Vural, F. K. (2009). "Adaptation of Cognitive Absorption Scale to Turkish". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 077–092. https://doi.org/10.1501/egifak_0000001177
- Ünsal, H. & Ekşioğlu, S. (2019). "Üniversite Öğrencilerinin Web Teknolojilerinde Bilişsel Kapılma Durumları". *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5(25), 1735–1742. <https://doi.org/10.31576/smryj.382>
- Verburgh, A., Elen, J. & Lindblom-Ylänne, S. (2007). "Investigating the Myth of the Relationship Between Teaching and Research in Higher Education: A Review of Empirical Research". *Studies in Philosophy and Education*, 26(5), 449–465. <https://doi.org/10.1007/s11217-007-9055-1>
- Voorbij, H. J. (1999). "Searching Scientific Information on the Internet: A Dutch Academic User Survey". *Journal of the American Society for Information Science*, 50(7), 598–615. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1097-4571\(1999\)50:7<598::AID-SI5>3.0.CO;2-6](https://doi.org/10.1002/(SICI)1097-4571(1999)50:7<598::AID-SI5>3.0.CO;2-6)
- Vural, F. K. (2007). *Öğretmen Adaylarının web 'le İlgili Bilişsel Kapılmaları ve Kabulleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü.
- Weber, H., Becker, D. & Hillmert, S. (2019). "Information-seeking Behaviour and Academic Success in Higher Education: Which Search Strategies Matter for Grade Differences Among University Students and How Does This Relevance Differ by Field of Study?", *Higher Education*, 77(4), 657–678. <https://doi.org/10.1007/s10734-018-0296-4>
- Wilson, T. D. (1981). "On User Studies and Information Needs". *Journal of Documentation*, 37(1), 3–15. <https://doi.org/10.1108/eb026677>
- Wilson, T. D. (1994). "Fifty Years of Information Progress: A Journal of Documentation Review". In *Information Needs and Uses: fifty Years of Progress* (ss.15-51). <https://informationr.net/tdw/publ/papers/1994FiftyYears.html?iframe=true&width=95%&height=95%>

- Wilson, T. D. (1999). "Models in Information Behaviour Research". *Journal of Documentation*, 55(3), 266–268. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/EUM0000000007145/full/html>
- Wu, Y. T. & Tsai, C. C. (2005). "Information Commitments: Evaluative Standards and Information Searching Strategies in Web-based Learning Environments". *Journal of Computer Assisted Learning*, 21(5), 374–385. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2005.00144.x>
- Xie, H. (2000). "Shifts of Interactive Intentions and Information-Seeking Strategies in Interactive Information Retrieval". *Journal of the American Society for information Science*, 51(9), 841-857. <https://asistdl.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/%28SICI%291097-4571%282000%2951%3A9%3C841%3A%3AAID-ASI70%3E3.0.CO%3B2-0>
- Xiu, L., Chen, Y., Yu, G. & Yang, Y. (2023). "The Impact of Conversational Interaction On Users' Cognitive Absorption in Mobile News Reading Context: Evidence From EEG". *Behaviour and Information Technology*, 42(1), 1–14. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2022.2163919>
- Yi, Z. (2007). "International Student Perceptions of Information Needs and Use". *Journal of Academic Librarianship*, 33(6), 666–673. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2007.09.003>
- Yıldız, H. & Özenç Uçak, N. (2014). "Bireyselden Ortak Bilgi Davranışına". *Bilgi Dünyası*, 15(1), 1–26. <https://doi.org/10.15612/bd.2014.421>
- YÖK. (2023). *Özet Öğretim Elemanı Sayıları Raporu*. <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Zencir, M. B. (2017). "Sosyal Bilimler Alanındaki Akademisyenlerin Bilgi Arama Davranışları". *DTFC Dergisi*, 57(2), 885–920. https://doi.org/10.1501/Dtcfder_0000001543
- Zhang, B. (1998). *Academic Information-Seeking Behavior Of Graduate Students In Educational Administration*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), The University of Texas at Austin. <https://www.proquest.com/docview/304484585?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true&sourcetype=Dissertations%20&%20Theses>

- Zhou, H., Sun, T., Ong, Y. X. & Ito, N. (2023). “Springer Proceedings in Business and Economics : Information and Communication Technologies in Tourism”. İçinde *Information and Communication Technologies in Tourism 2023* (ss. 40–53). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-25752-0>
- Zhou, M. (2014). “Gender Difference in web Search Perceptions and Behavior: Does it Vary by Task Performance?”, *Computers and Education*, 78, 174–184. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2014.06.005>
- Zhu, Y. Q., Chen, L. Y., Chen, H. G. & Chern, C. C. (2011). “How Does Internet Information Seeking Help Academic Performance? The Moderating and Mediating Roles of Academic Self-Efficacy”. *Computers & Education*, 57(4), 2476–2484. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.07.006>
- Zulkifli, Z., Salwana, E., Salahuddin, A. A. & Daud, N. H. M. (2019). “The Effect of Information Seeking Behavior on Online Database Usage Among the Undergraduate Students”. *International Review of Applied Sciences and Engineering*, 10(2), 193–206. <https://doi.org/10.1556/1848.2019.0023>
- Zulkifly, S. N. (2022). “Information Seeking Behaviour of University Students in Klang Valley”. *Journal of Information and Knowledge Management*, 12(2), 1–13. <https://ir.uitm.edu.my/id/eprint/70898/>

EKLER

EK 1. Demografik Veri Anketi

1. Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız: ☐ 20-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51-60 ☐ 60 ve üzeri
3. Yabancı Dil Seviyesi: ☐ A - (Elementary- Orta Altı Seviye) ☐ B1 - (Pre-Intermediate – Orta Seviye) ☐ B2 - (Intermediate- Orta Üstü Seviye) ☐ C1 - (Upper-Intermediate- İleri Seviye) ☐ C2 - (Advanced – Profesyonel Seviye)
4. Günlük internet kullanım süreniz: ☐ 0-2 saat ☐ 3-5 saat ☐ 5-10 saat ☐ 10 saatten fazla
5. Bağlı bulunduğunuz disiplin: ☐ Sosyal Bilimler ☐ Fen Bilimleri ☐ Sağlık Bilimleri ☐ Mühendislik
6. Akademik Ünvanınız: ☐ Araştırma Görevlisi ☐ Öğretim Görevlisi ☐ Doktor Öğretim Üyesi ☐ Doçent ☐ Profesör
7. Akademisyen olarak hizmet süreniz: ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 21 yıl ve üzeri

EK 2. Dijital Okuryazarlık Ölçeği

Aşağıda bireylerin dijital okuryazarlıklarını tanımlayan ifadeler verilmiştir. Lütfen her ifade için, o ifadeye ne düzeyde katıldığınızı ilgili seçeneği işaretleyerek belirtiniz ve maddelerin tümünü yanıtlayınız. ‘1= “Hiçbir zaman” ve 5= “Her zaman” olacak şekilde düzenlenmiş olan ifadelerden sizce uygun olanını kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz. Hiçbir zaman (1), Nadiren (2), Bazen (3), Genellikle (4), Her zaman (5)

Dijital okuryazarlık ölçeği		1	2	3	4	5
1.	Öğrenme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak hoşuma gider.					
2.	Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak daha iyi öğrenirim.					
3.	Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrenmek daha ilgi çekicidir.					
4.	Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrenmek beni daha motive eder.					
6.	Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrenmek özyönetimli ve bağımsız olmamı sağlar.					
8.	Yeni teknolojilerin kullanımını kolaylıkla öğrenebilirim.					
9.	Önemli olduğunu düşündüğüm yeni teknolojilere ayak uydurabilirim.					
10.	Birçok farklı teknoloji hakkında bilgim var.					
11.	Öğrenmede ve yeni şeyler oluşturmada (sunumlar, dijital hikâyeler, wikiler, bloglar vb.) bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak için gerekli olan teknik becerilere sahibim.					
12.	İnternette bilgi elde etmeye yönelik araştırma ve değerlendirme becerilerime güvenirim.					
13.	Öğrenme sürecinde mobil teknolojilerin (cep telefonları, PDAs, Ipadler, akıllı telefonlar.vb.) kullanım potansiyeli yüksektir.					
14.	Öğreticiler ders anlatırken bilgi ve iletişim teknolojilerini daha çok kullanmalıdır.					
15.	Bilgi ve iletişim teknolojileri proje çalışmalarında ve diğer öğrenme etkinliklerinde arkadaşlarım ile daha iyi işbirliği içinde çalışmamı sağlar.					
16.	Bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerim iyidir.					
17.	İnternet tabanlı aktivitelerle ilgili konuları (örn; siber güvenlik, eser hırsızlığı, araştırma konuları vb.) bilirim.					

EK 3. Bilişsel Kapılma Ölçeği

[illegible]

EK 4. Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejileri Envanteri

Aşağıda bireylerin çevrim içi bilgi arama stratejilerini tanımlayan ifadeler verilmiştir. Lütfen ifadeleri dikkatle okuyunuz ve her ifadeyi okurken, sizi gerçekten yansıttığına inandığınız maddeyi işaretleyiniz. 1= “Bana hiç uymuyor” ve 6=” Bana tamamen uyuyor” olacak şekilde düzenlenmiş olan ifadelerden sizce uygun olanını kutucuğa (X) işareti koyarak belirtiniz. Ölçme aracının, amacına tam olarak hizmet etmesi için lütfen tüm soruları cevaplayınız. Bana tamamen uymuyor (1), Bana uymuyor (2), Bana kısmen uymuyor (3), Bana kısmen uyuyor (4), Bana uyuyor (5), Bana tamamen uyuyor (6)

Çevrim içi bilgi arama stratejileri envanteri		1	2	3	4	5	6
1.	İnternette arama yaparken ne yapacağımı bilmiyorum.						
2.	İnternette arama yaparken her zaman kaybolmuşum hissine kapılırım.						
3.	İnternette arama yaparken her zaman tedirgin hissederim.						
4.	Çevrim içi olarak aramama nasıl başlayacağımı bilmiyorum.						
5.	Web’ten bulduğum bilgiler arasındaki ilişkileri sürekli değerlendiririm.						
6.	Farklı web sitelerinden topladığım bilgileri karşılaştırırım.						
7.	Bir Web sitesindeki bilginin referans göstermeye değip değmediğine karar veririm.						
8.	Web’ten bulduğum verileri nasıl derleyip sunacağımı düşünürüm.						
9.	Çevrim içi aramaya başlamadan önce hedeflerimi belirlerim.						
10.	Çevrim içi aramanın amacını sürekli kendime hatırlatırım.						
11.	Bazen aramaya ara verip, hangi bilgilerin hala eksik olduğunu düşünürüm.						
12.	Aradığım bilgiden nasıl yararlanacağımı düşünürüm.						
13.	Bir veri tabanından aradığım bilgiyi bulamadığım zaman diğer veri tabanlarını denerim.						
14.	Aramam başarılı olmayınca başka arama motorlarını denerim.						
15.	Yeterli bilgiye ulaşamadığımda, bana referans olabilecek ve bilgiye ulaştırabilecek başka web sitelerini denerim.						
16.	Genellikle kullanabileceğim anahtar kelimeleri önceden düşünürüm.						
17.	Elimden geldiğince her web sitesinde sağlanan ana düşünceleri seçmeye çalışırım.						
18.	Belli başlı bilgiyi yakalamak için web sayfalarındaki başlıklara ve bağlantılara bakarım.						
19.	Belli bir web sitesine onun URL’siyle nasıl bağlanacağımı bilirim.						
20.	Bir web tarayıcısını (Chrome, Yandex, Mozilla, Edge vb.) kullanmayı bilirim.						
21.	Arama motorları tarafından sağlanan gelişmiş arama seçeneklerini nasıl kullanacağımı bilirim.						
22.	Bir web sayfasındaki ana fikirleri yakalayabilmek için başlıklara ve bağlantılarına bakarım.						
23.	Arama yaparken ortaya çıkan problemler beni hayal kırıklığına uğrattığı zaman yeni çözümler düşünürüm.						
24.	Arama sırasında oluşan herhangi bir sorunu çözmek için elimden geleni yaparım.						
25.	Çözemediğim sorunlarla karşılaştığımda genellikle, aramayı bırakırım.						

EK 5. Etik Kurul Onay Belgesi

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Başkanlığı

Sayı : E.88656144-000-2200125294

ETİK KURUL ONAY BELGESİ

KARAR BİLGİLERİ	Oturum Sayısı : 8 Karar No : 134	Toplantı Tarihi: 22.04.2022
	Aşağıda bilgileri verilen proje ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu projeyle alakalı yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde <i>bilim etiği yönünden sakınca bulunmadığına</i>, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
PROJE - TEZ BİLGİLERİ	Proje- Tez Danışmanı : Dr.Öğr.Üyesi Ömer KOÇAK Proje- Tez Yürütücüsü : Yüksek Lisans Öğrencisi Betül TOK KÖSE Proje -Tez Konusu : "Akademisyenlerin Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi "	
	SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU	
	Unvanı/Adı Soyadı	Görevi
	İmza	
	<i>Prof.Dr. Sait UYLAŞ</i>	<i>Etik Kurul Başkanı</i>
	<i>Prof.Dr.Vedat KAYA</i>	<i>Etik Kurul Başkan Yardımcısı</i>
	<i>Prof.Dr.Adem YILMAZ</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>
	<i>Prof.Dr. Gökalep Nuri SELÇUK</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>
	<i>Prof.Dr.Ufuk ŞİMŞEK</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>
	<i>Prof.Dr.Musa BİLGİZ</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>
	<i>Prof.Dr.Dilaver DÜZGÜN</i>	<i>Etik Kurul Üyesi</i>

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu: 9524F40FE96 Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys>

EK 6. İzin Belgeleri

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : E-55568171-044-1049
Konu : Anket İzni

27.05.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünün (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı) 24.05.2022 tarihli ve E-88179374-000-2200154021 sayılı yazısı.

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Betül TOK KÖSE'nin "Akademisyenlerin Çevrim İçi Bilgi Arama Stratejilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında anket uygulama talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini arz/rica ederim.

Prof. Dr. Adnan YILMAZ
Rektör V.

Ek : İlgi Yazı ve Ekleri (18 Sayfa)

Dağıtım :

Gereği:

Fakülteler

Yüksekokullar

Meslek Yüksekokulları

Enstitüler

Bilgi:

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu : b8211587c63f Belge Takip Adresi : <http://ebys.erdogan.edu.tr/EBYS/izinsizdogrulama>

Fener Mah. Zihni Derin Yerleşkesi 53100 Rize / TÜRKİYE
Telefon No : +90 (464) 223 61 26 Faks No : +90 (464) 223 53 76
e-Posta : rektorluk@erdogan.edu.tr İnternet Adresi : <http://www.erdogan.edu.tr/>
Kep Adresi : erdogan@fs01.kep.tr

Bilgi için : AYŞEGÜL GEDİK
Dahili : 1654

T.C.
ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-26331761-044-2200015652
Konu : Anket Çalışması (Betül TOK KÖSE)

25.05.2022

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 24.05.2022 tarihli ve E-88179374-000-2200154021 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Betül TOK KÖSE' nin "Akademisyenlerin Çevrimiçi Bilgi Arama Stratejilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu bilimsel çalışması kapsamında Üniversitemiz akademisyenlerine anket uygulama talebi Rektörlüğümüzce uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Mustafa YILDIZ
Rektör Yardımcısı

Belge Doğrulama Kodu: 9EA3P33

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi:

<http://ubys.ardahan.edu.tr/ERMS/Record/ConfirmationPage/Index>

Adres: Ardaahan Üniversitesi Kampüsü, Rektörlük Hizmet Binası, Çamlıcaşık Mevkii, 75002,
Merkez/ARDAHAN
Telefon No: (0 478) 2117507
e-Posta: genel@ardahan.edu.tr
Kep Adresi: ardahanmu@hs01.kep.tr

Faks No: (0 478) 2117509
İnternet Adresi: www.ardahan.edu.tr

Bilgi için : Seray Günekin
Genel Sekreterlik Sözleşmeli
Büro Personeli
Telefon No: (0 478) 2117507

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Betül TOK KÖSE
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	17.01.2024